Класификация на информацията
Ниво 0, TLP-WHITE

ПРОЕКТ!

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

ОТЧЕТ

за 2023 – 2024 г.

за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.)

Съдържание

ЧАСТ 1 **РАЗВИТИЕ НА ПРОЦЕСИТЕ НА ЗАСТАРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ**	стр. 3
ЧАСТ 2 **ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПОСРЕЩАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО**	стр. 9
ЧАСТ 3 **ОТЧЕТ ЗА 2023 – 2024 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ (2019-2030 Г.)**	стр. 13
I. Приоритет I – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта	стр. 14
II. Приоритет II – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото	стр. 38
III. Приоритет III – Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот	стр. 38
IV. Приоритет IV – Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво	стр. 76

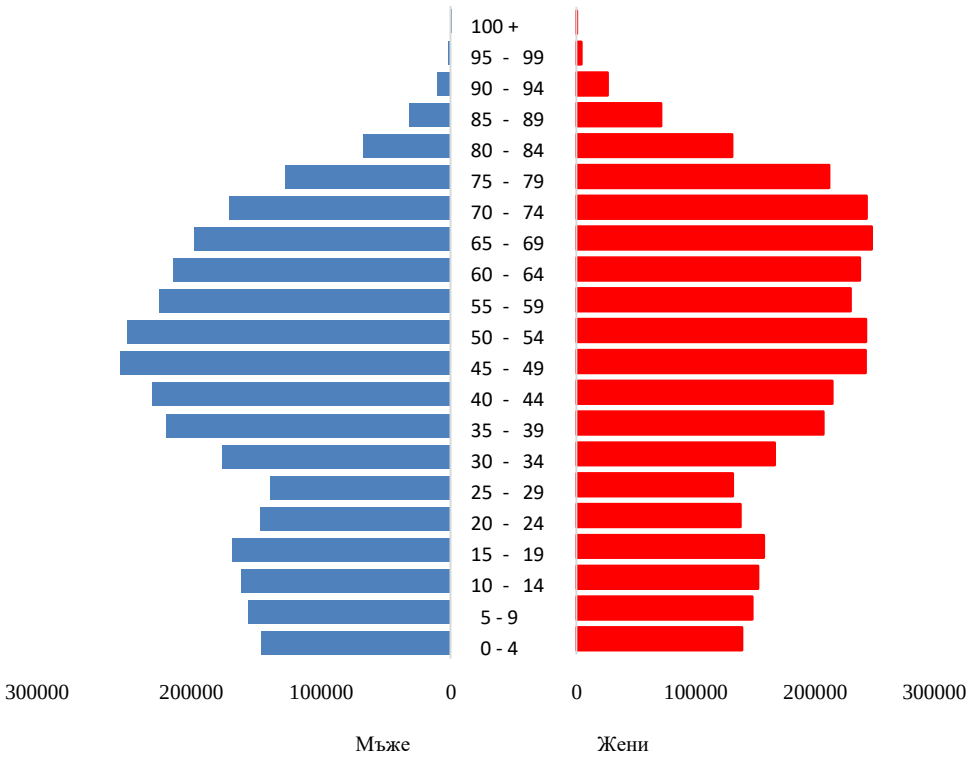
ЧАСТ 1

ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПРОЦЕСИТЕ НА ЗАСТАРЯВАНЕ

Брой и структури на населението

Към 31 декември 2024 г. населението на България е 6 437 360 души. В сравнение с 2023 г. населението на страната намалява с 8 121 души, или с 0.13%. Мъжете са 3 095 140 (48.1%), а жените - 3 342 220 (51.9%), или на 1 000 мъже се падат 1 080 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 55 години включително. С нарастването на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на страната.

Фиг. 1. Възрастова структура на населението към 31.12.2024 година

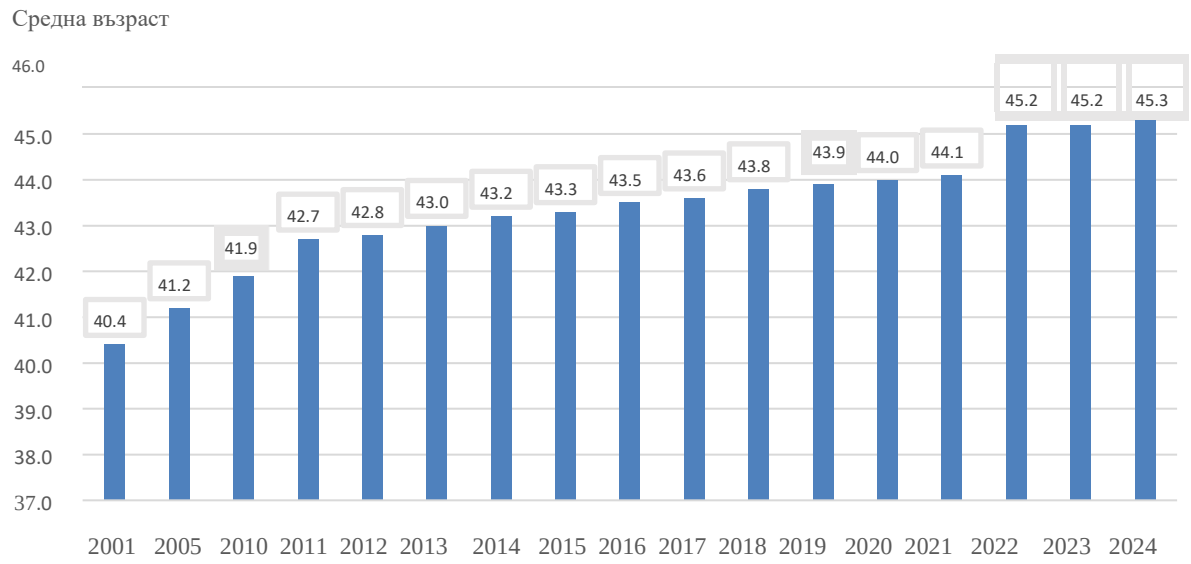
Източник: НСИ

Продължава процесът на застаряване на населението В края на 2024 г. лицата на 65 и повече навършени години са 1 544 245, или 24.0% от населението на страната. В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (31.4%), Габрово (30.5%) и Смолян (30.0%). Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) – 19.2%, Варна – 21.6%, и Сливен – 22.5%.

Към 31.12.2024 г. **общият коефициент на възрастова зависимост[1] в България е 61.3%.** Най-ниска е стойността на коефициента в София (столица) – 51.2%, а най-неблагоприятно е съотношението в област Видин – 74.9%.

Застаряването на населението през годините води до повишаване на неговата **средна възраст**, която нараства до **45.3 години в края на 2024 година.** Средната възраст на населението в градовете е 44.5 години, а в селата - 47.6 години.

Фиг. 2. Средна възраст на населението

Източник: НСИ

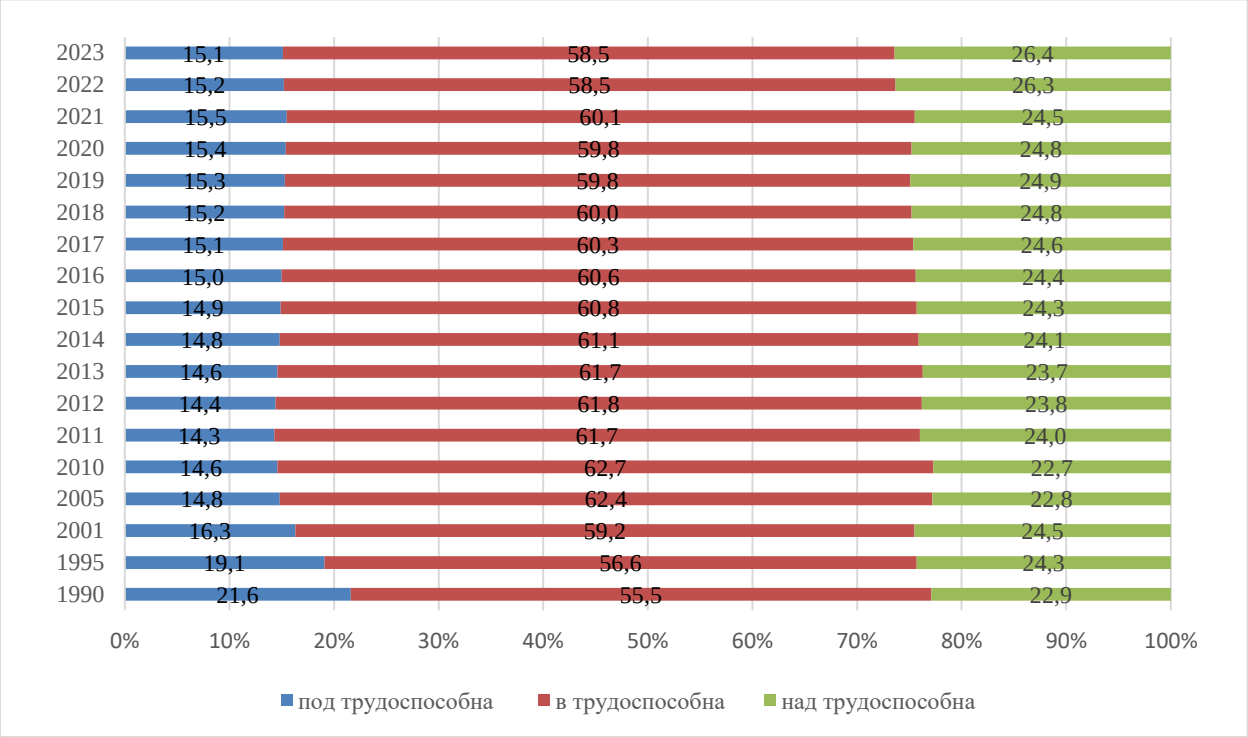
През годините се променят броят и относителният дял на населението **под, във и над трудоспособна възраст.** Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени[2] при определянето на възрастовите граници за пенсиониране. За 2024 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на **62 години и 2 месеца за жените** и **64 години и 7 месеца за мъжете**.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2024 г. е 3 765 хил. души, или 58.5% от населението на страната, като мъжете са 1 970 хил., а жените – 1 795 хиляди. Към края на 2024 г. над трудоспособна възраст са 1 701 хил. души, или 26.4%, а под трудоспособна възраст – 971 хил. души, или 15.1% от населението на страната.

1 Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

2 Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление №30 на МС (ДВ, бр.21/17.03.2000 година).

Фиг. 3. Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12.

Източник: НСИ/МТСП

Показателят за преждевременна смъртност[3] през 2024 г. е 20.2% и леко се увеличава спрямо предходната 2023 година (20.1%). В стойностите на показателя за преждевременна смъртност има разлики по пол. Умрелите жени на възраст под 65 години са 13.0% от всички умрели жени, докато при мъжете е 27.0%.

Вътрешна миграция

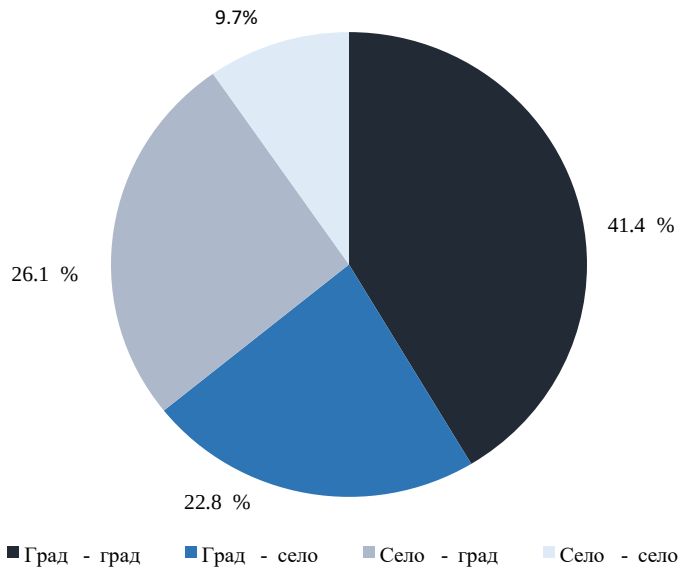
През 2024 г. в преселванията между населените места в страната са участвали 96 833 лица. От всички, които са променили своето обичайно местоживеене вътре в страната, 44.6% са мъже и 55.4% – жени.

Преселващите се лица във възрастовата група 0-14 години са 18.1%, лицата на възраст 15-64 години – 63.9%, а тези на 65 и повече години – 18.0% от мигрираните лица.

Най-голямо териториално движение има по направлението „град – град“ (41.4%), последвано от направлението и „село – град“ (26.1%), „град – село“ (22.8%). Значително по-малък, по брой и относителен дял, е миграционният поток по направлението „село – село“ – 9.7% от мигрираните лица.

[3] Относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умиранията.

Фиг. 4. Направления на вътрешната миграция през 2024 година

Външна миграция

През 2024 г. 13 002 души са променили своя настоящ адрес от страната в чужбина, като 55.1% от тях са мъже. Емигрантите на възраст 0-14 г. са 7.7%, тези на възраст 15-64 години са 82.7%, а на 65 и повече навършени години – 9.6% от всички емигранти. Най-предпочитани от емигрантите дестинации са Германия (16.9%), Обединеното кралство (13.9%) и Франция (8.9%).

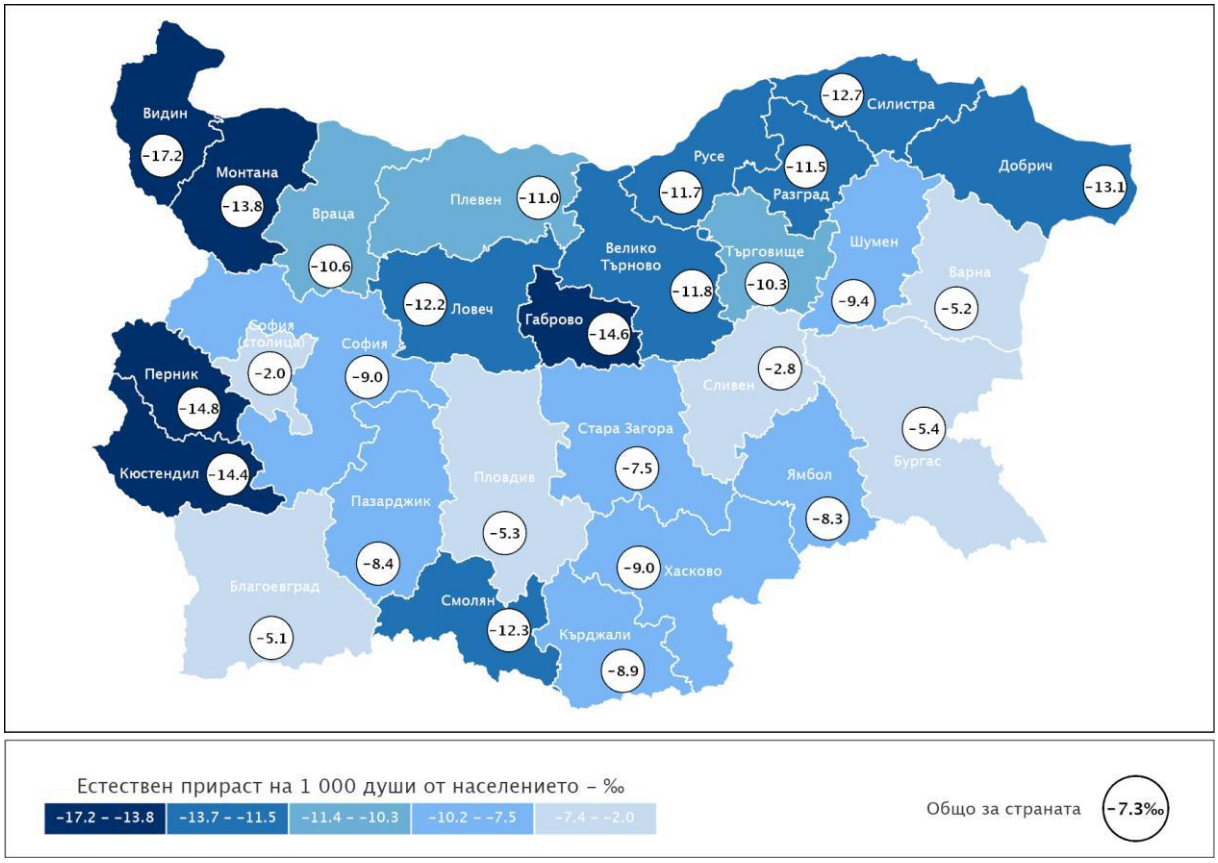
Лицата, които са сменили местоживеенето си от чужбина в България, или **потокът на имигрантите, включва** български граждани, завърнали се в страната, както и граждани на други държави, получили разрешение или статут за пребиваване в страната. **През 2024 г. 52 189 лица са променили своето обичайно местоживеене от чужбина в България,** от тях 51.5% са граждани на страни извън Европейския съюз, 34.9% имат българско гражданство, а 13.6% са граждани на държави от ЕС. Относителният дял на мъжете е 55.9%, а на жените – 44.1%. Сред дошлите да живеят в страната 16.0% са във възрастовата група 0-14 години, 72.9% са на възраст 15-64 години, а на 65 и повече навършени години са 11.1% от имигрантите. Най-висок е делът на имигрантите от Турция (21.8%), Украйна (16.6%) и Сирия (10.5%).

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение. Разликата между живородените и умрелите представлява **естественият прираст на населението**. След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. **През 2024 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на страната е намаляло с 47 308 души.** Намалението на населението, измерено чрез **коефициента на естествения прираст, е минус 7.3‰[4].** Коефициентът на естествения прираст в градовете е минус 5.5‰, а в селата – минус 12.5‰.

4 Разлика между броя на живородените и броя на умрелите на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Фиг. 5. Естествен прираст на населението през 2024 г. по области (на 1 000 души)

Съществено влияние върху броя и структурите на населението в страната оказва и **механичният прираст** (нетното салдо от външната миграция), който **през 2024 г.** е положителен - плюс 39 187 души. Той се формира като разлика между броя на заселилите се и изселилите се от страната.

Изменението на населението в резултат на външната миграция, измерено чрез **коефициента на нетна миграция,** е +6.0‰[5].

През 2024 г. най-голям механичен прираст има в областите Кърджали (28.6‰), Бургас (17.0‰) и Варна (12.9‰). С най-голямо намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите

Очакваната средна продължителност на предстоящия живот[6] общо за населението на страната, изчислена **за периода 2022 - 2024 г., е 75.6 години**, като спрямо предходния период (2021 - 2023 г.) се увеличава с 2.1 години.

Различната смъртност при мъжете и жените, както и сред населението в градовете и селата, определя и различната средна продължителност на живота при тези категории население.

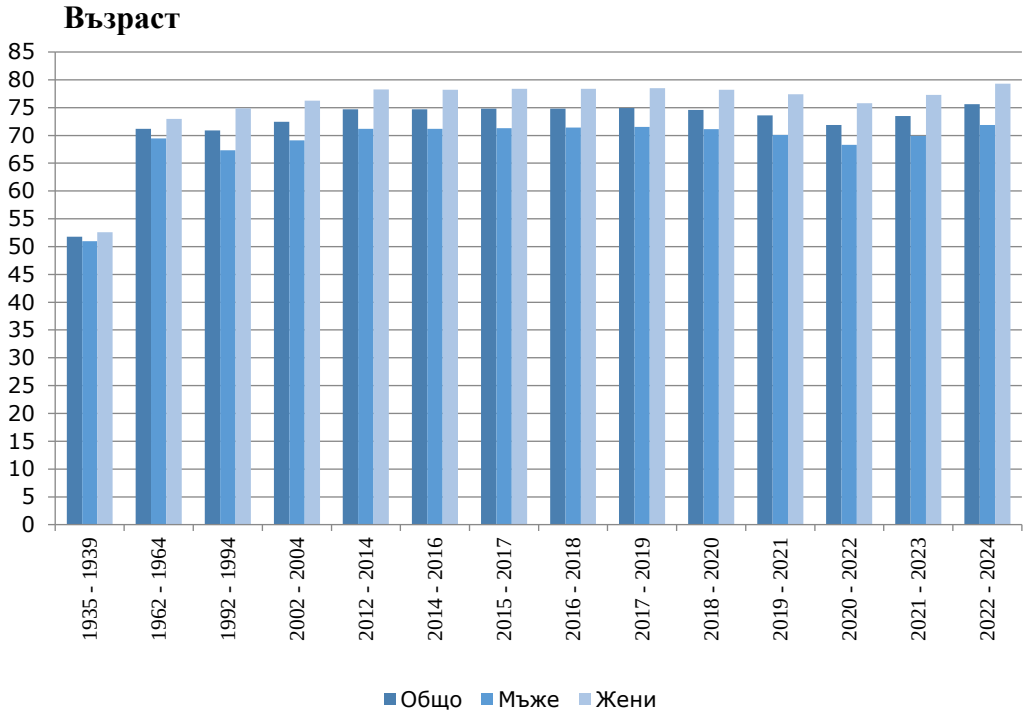
[5] Отношение на нетната миграция към средногодишното население през годината (на 1 000 души).

[6] Показателят за очакваната продължителност на живота показва средната продължителност на предстоящия живот на новородените при хипотеза за неизменност в интензивността на наблюдаваната през дадена година повъзрастова смъртност.

Средната продължителност на живота при мъжете е 71.9 години, докато при жените е със 7.4 години по-висока - 79.3 години.

В сравнение с 2014 г. през 2024 г. наблюдаваме увеличение на средната продължителност при мъжете - с 0.7 години, а при жените - с 1.0 години.

Фиг. 6. Очаквана средна продължителност на предстоящия живот по пол и по периоди

Средната продължителност на живота на населението в градовете е с 2.9 години по-висока (76.4 години) отколкото на населението в селата (73.5 години).

Очакваната продължителност на живота за навършилите 65 години е 16.7 години, като за мъжете и жените тя е съответно 14.5 и 18.6 години. В сравнение с 2023 г. през 2024 година очакваната продължителност на живота на лицата, навършили 65 години, се увеличава с 1.5 години.

ЧАСТ 2

ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПОСРЕЩАНЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАСТАРЯВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО

Водещите стратегически документи в сферата на активния живот на възрастните хора в международен план са разработени от Европейската комисия и Организацията на обединените нации. Европейската комисия развива темата за застаряването на населението в перспективата на адаптиране към настъпващите демографски процеси чрез насърчаване на активния живот на възрастните хора, докато Организацията на обединените нации разглежда застаряването като процес, към който трябва да се приложи широкоспектърен подход с развиване и интегриране на темата във всички секторни политики, или така наречения „мейнстрийминг“ на застаряването.

През 2021 г. Европейската комисия публикува Зелена книга относно застаряването на населението. Според документа напредването във възрастта засяга всички аспекти на нашия живот през целия ни живот. Поставя се акцент върху възможностите, които предоставя процесът на застаряване на населението. Тази концепция се базира на продължителността на живота, която се регистрира в западноевропейските държави, в които през последните пет десетилетия очакваната продължителност на живота при раждане се е увеличила с около 10 години както при мъжете, така и при жените. Документът се стреми да се придържа към балансиран подход като изтъква, че демографските профили на регионите в ЕС се различават значително, особено между градските и селските райони, като на някои места се наблюдава значително застаряване, а на други — увеличаване на населението в трудоспособна възраст.

Зелената книга относно застаряването на населението посочва, че тенденцията на застаряване на населението се отразява на икономическия растеж, фискалната устойчивост, здравеопазването, дългосрочните грижи, благосъстоянието и социалното сближаване. Застаряването на населението предоставя и нови възможности за създаване на нови работни места, насърчаване на социалната справедливост и увеличаване на просперитета, например в „сребърната“ икономика и икономиката, свързана с полагането на грижи.

Посрещането на предизивкателствата от застаряването на населението се свързва с подобряване на системите за образование и умения, насърчават по-дългия и по-пълноценен трудов живот, реформиране на системите за социална закрила и пенсионните системи, развитие на дългосрочната грижа и приспособяване към глобалните предизикателства, свързани с дигиталния и зеления преход.

Организацията на обединените нации извежда темата за застаряването на населението и необходимите действия на държавите-членки за посрещане на предизвикателствата от този процес чрез **Международния план за действие по застаряването, приет в Мадрид през 2002 г.** За Европа е приета Регионална стратегия за неговото изпълнение. Изпълнението на Международна план по застаряването на ООН се отчита на всеки пет години чрез изготвяне на национални доклади, тяхното представяне в министерска конференция и приемане на декларация за пет-годишен период. Подготовката на всеки пет-годишен цикъл за преглед и оценка на Международния план по застаряването се осъществява в рамките на Отворена работна група по застаряването с участие на национални представители и с координатор Икономическата комисия за Европа (ИКЕ) на ООН. Последният преглед и оценка на изпълнението на Международния план за действие по застаряването е осъществен в Рим

през 2022 г., когато е приета рамкова Декларация за последващи действия и ангажиментите на държавите по изпълнение на плана за 5-годишен период до 2027 г. В нея се посочват новите предизвикателства пред застаряването във връзка с настъпващите големи демографски, политически, социални и икономически промени в Европа и по света. Необходими са действия за по-нататъшно развитие на устойчиви, достъпни и адекватни системи за социална закрила, обхващащи социалното осигуряване, здравеопазването и социалните услуги, по-специално услуги за дългосрочни грижи, които спомагат за смекчаване неравенствата, предотвратяване на бедността и изключването в напреднала възраст. Отбелязва се необходимостта от фокусиране върху здравеопазването, включително повишаване на достъпа до спорт, физическа активност, здравословно хранене и други превантивни здравни мерки през целия живот. Отчита се и важността на участието на възрастните хора и техните представители в разработването на политики на всички нива, за да бъдат отразени техните права, потребности и интереси. Поставя се акцент върху достъпността на средата за възрастните хора, включително физическата, социалната, технологичната и дигиталната. По отношение на пазара на труда е необходимо създаване на гъвкави условия за по-дълъг и здравословен трудов живот, осигуряване на приобщаващи пазари на труда и достойна заетост за всички възрасти, предотвратяване и реагиране на неравенствата между половете, бедността в напреднала възраст и социалното изключване.

Декларацията от Рим от 2022 г. набелязва следните приоритетни области за посрещане на предизвикателствата от застаряването за периода 2022 – 2027 г.:

- **Насърчаване на активния и здравословен живот през целия живот**

Приоритетът обхваща мерки, насочени към осигуряване на пълноценно упражняване на човешките права от възрастните хора, даване на възможност на хората да се възползват от възможностите за активно и здравословно остаряване през целия живот, разгръщане на потенциала за разширяване на здравословния живот, като същевременно се отчитат различните ситуации на възрастните хора, различията между половете и борбата с неравенствата. Отбелязва се важността на включването на възрастните хора и техните организации в изготвянето на политики на всички нива, улесняване на участието на възрастните хора в социалния, културния и гражданския живот и насърчаване на ученето през целия живот. Насърчава се инвестирането в стратегии и дейности за включване на всички участници в обществото за насърчаване на здравословен начин на живот, инвестиране в създаването на по-благоприятна за възрастните хора среда чрез прилагане на иновативни жилищни решения, интелигентно градско и селско планиране, подходяща инфраструктура за отдих и достъпни услуги за обществен транспорт и мобилност. Насърчава се независимият начин на живот и създаването на благоприятна за възрастните хора среда, стимулира се засилената социална ангажираност и участие, доброволчеството, социалните иновации и подобряването на цифровите умения. Засяга се дискриминационната тематика чрез осигуряване на защита на възрастните хора от дискриминация по възраст и всички форми на дискриминация чрез приемане или засилване на прилагането на закони и други инструменти на местно, национално или международно ниво, чрез изменение на съществуващи инструменти, основани на дискриминационни или стереотипни нагласи или практики, чрез създаване на образователни и повишаващи осведомеността програми и кампании. В сферата на заетостта държавите се насърчават да предприемат действия за насърчаване и улесняване на участието на възрастните хора на пазара на труда за постигане на по-дълъг трудов живот като жизненоважна част от устойчива и приобщаваща икономика, социално участие, финансова сигурност и благосъстояние на възрастните хора. Активните политики на пазара на труда следва да се адаптират към застаряващата работна сила, като мерките могат да включват персонализирана подкрепа за възрастните, търсещи работа и насърчаване на работодателите да използват практики за управление на възрастта, да

насърчават диалога между поколенията на работното място, да подобряват развитието на умения и благоприятните за семейството условия на труд, както и да осигуряват здравословни, безопасни и достъпни работни места, които предотвратяват трудовите злополуки и професионалните заболявания. В приоритета за насърчаване на активния живот се засягат и темите за справедливи пенсионни схеми, инвестиране във възможности за формално и неформално обучение на възрастните хора, подобряване на цифровите умения и грамотност, подкрепа на иновациите за „сребърната“ икономика.

- **Осигуряване на достъп до дългосрочни грижи и подкрепа за полагащите грижи и семействата**

В Декларацията се формулира ангажимент за прилагане на ориентиран към личността и съобразен с възрастта подход към грижите, осигуряващ най-висока степен на независимост, автономност и достойнство и осигуряващ универсален и равен достъп до здравни, социални и дългосрочни грижи и изграден върху принципите на превенция, ранна интервенция и интегрирани грижи. Отчита се важността за подобряване на здравните грижи, подобряване на условията на труд на здравните и социалните работници, включително осигуряване на адекватен персонал и здравословни и безопасни условия на труд. Държавите следва да предприемат подходящи мерки за подготовка за очакваното увеличение на търсенето на услуги за дългосрочни грижи чрез цялостно стратегическо планиране за достатъчен капацитет както в количествено, така и в качествено отношение и осигуряване на справедливо и устойчиво финансиране. Във връзка с неформалното полагане на грижи се насърчава признаването и подкрепата на ролята на неформалните и семейните грижи като важна част от предоставянето на грижи. Важен аспект при осигуряване на грижи е възможността за консултиране на семействата, предприемане на мерки за балансиране на платения труд, грижите и личния живот и укрепване на междупоколенческата солидарност, както и по-равномерното разпределение на грижите между жените и мъжете. Във връзка с разширяването на защитата от пренебрегване и малтретиране при полагане на грижи се насърчава разработване и ефективно прилагане на механизми за защита, включително мерки за превенция.

- **Интегриране на застаряването за развитие на общество за всички възрасти**

Този приоритет се отнася до разработване и укрепване на национална стратегическа рамка за интегриране на застаряването, за да се подпомогне систематичното разглеждане и интегриране както на индивидуалните, така и на обществените аспекти на застаряването във всички политики на местно, поднационално, национално и международно ниво. Отчита се важността на развиване на политики, основани на доказателства и в тази връзка се насърчават изследванията и събирането на данни за застаряването. Подходът за интегриране на застаряването във всички политики следва да е основан върху правата на човека и ориентиран към жизнения цикъл. Подчертава се необходимостта от координиране на политиките, свързани със застаряването на населението на всички нива на управление чрез създаване или укрепване на междуинституционални механизми за координация, за да се осигури систематично интегриране на застаряването във всички публични политики. В тази връзка е необходимо изграждане на капацитет за интегриране на застаряването чрез разработване на методологии за анализ и оценки на въздействието, съобразени с възрастта и пола. Интегрирането на застаряването във всички сфери е свързано с разработване на подход за ангажиране на заинтересованите страни, основан на участието на цялото правителство и цялото общество, за да се гарантира, че възрастните хора и организациите, които ги представляват, активно участват в междусекторния диалог и сътрудничество по въпросите на застаряването между всички заинтересовани страни в

публичния и частния сектор, академичните среди, социалните партньори и гражданското общество.

Във връзка с интегрирането на въпросите на застаряването във всички политики Икономическата комисия за Европа на ООН през 2021 г. е разработила ***Насоки за интегриране на застаряването на населението в публичните политики*.** Отчита се, че през последните две десетилетия на прилагане на Регионалната стратегия за изпълнение на ИКЕ на ООН към Мадридския международен план за действие по застаряването много държави са въвели междусекторни политики по застаряването, за да адаптират пенсионните системи, системите за здравеопазване и грижи, пазара на труда към застаряването на населението и да подобрят положението на възрастните хора. Но в много случаи не е поставен акцент за системно осигуряване на координация и съгласуваност на политиките между областите на политиката и равнищата на управление. В *Насоките за интегриране на застаряването на населението в публичните политики* се посочва, че за да бъде ефективно интегрирането на застаряването, това усилие трябва да бъде подкрепено от политически ангажимент и лидерство, както и от ефективни механизми за координация. Отчита се потребност от усъвършенстване на анализа на политиките по застаряването, който следва да бъде ориентиран към адресиране на потребностите на всяка възраст, а оценките на въздействието на застаряването трябва систематично да бъдат интегрирани в законодателния процес и оперативното програмиране, като се основават на надеждни данни и информация. *Насоките* отправят предложения за това как тези потенциални недостатъци и предизвикателства могат да бъдат систематично адресирани.

Ползите от интегрирането на застаряването включват разработването на публична политика с голяма степен на съответствие с потребностите на обществото, тъй като позволява по-ефективно адресиране на нуждите на всички възрастови групи. Като взема предвид всички поколения и признава хетерогенността и разнообразието във и между възрастовите групи, интегрирането на застаряването насърчава солидарността между поколенията и социалното сближаване. Съгласуваността и интеграцията на политиката по застаряването чрез подобрена координация и сътрудничество между областите на политиката, нивата на управление и между различните заинтересовани страни ще има за резултат по-високо качество и по-ефективни публични политики. Крайната цел на интегрирането на застаряването е да се постигне общество за всички възрасти, в което по-справедливото развитие в обществото ще бъде от полза за всички възрастови групи.

ЧАСТ 3

ОТЧЕТ ЗА 2023 – 2024 г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА АКТИВЕН ЖИВОТ НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ (2019-2030 г.)

Основните стратегически документи за посрещане на демографските предизвикателства в Република България, в това число и застаряването, са **Актуализирана национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012 – 2030 г.)** и **Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.).** Дългосрочната стратегическа цел по отношение на застаряването е насочена към създаване на условия за активен и достоен живот на възрастните хора чрез осигуряване на равни възможности за пълноценното им участие в икономическия и социален живот на обществото. **Стратегията е приета от Министерския съвет на Република България на 15 март 2019 г.**

Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 - 2030 г.) съдържа четири приоритета:

Приоритет 1: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта;

Приоритет 2: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото;

Приоритет 3: Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот;

Приоритет 4: Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво.

Към всеки от приоритетите са разписани конкретни мерки, които се проследяват чрез двугодишни планове и двугодишни отчети за изпълнение на Стратегията.

Успешното прилагане на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора следва да се извършва с обединените усилия на всички заинтересовани страни. За тази цел се поддържа постоянен работен формат за междуведомствено взаимодействие по въпросите на застаряването, чрез Междуведомствената работна група по демографските въпроси към министъра на труда и социалната политика. В състава на работната група са включени широк кръг представители на отговорните институции, включително представители на министерства, държавни агенции, представители на Националния осигурителен институт, Националния статистически институт, Българската академия на науките, Българския червен кръст, представители на общините (НСОРБ), социалните партньори и др.

В настоящата трета част на Отчета за периода 2023 – 2024 г. за изпълнение на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.) е обобщена именно информацията, подадена от ведомствата в рамките на Междуведомствената работна група по демографските въпроси към министъра на труда и социалната политика.

Структурата на Отчета следва четирите приоритета на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019 – 2030 г.) и заложените мерки за изпълнение от Плана за периода 2023 – 2024 г.

Приоритет I
Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на заетостта

1.1. Насърчаване на възможностите за участие на възрастните хора на пазара на труда

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.1. Изпълнение на Националната програма „Помощ за пенсиониране”

Националната програма „Помощ за пенсиониране“ е насочена към подкрепа за преход от безработица към работа и пенсиониране. Целева група на програмата са **безработни лица над 60 г**., които търсят работа и са регистрирани в Дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ). С цел използване на експертните им възможности, лица от тази група с висок образователен статус и квалификация могат да се назначават като консултанти за подпомагане на работодателите и за предаване на натрупания опит между генерациите. Регламентът на Националната програма „Помощ за пенсиониране“ предвижда лицата да се наемат на пълно или непълно работно време. Чрез дейностите за реализация на програмата се осигурява заетост на включени в програмата лица за срок не по-малко от 3 месеца и не повече от 24 месеца. Програмата е насочена към целева група с много широк обхват и предлага дългосрочна субсидирана заетост, която да подпомогне достигането на изисквания стаж за пенсиониране, а това прави програмата търсена и от безработни, и от работодатели, особено в малките населени места. През 2024 г. за първи път със средства от държавния бюджет са финансирани, освен разходи за трудови възнаграждения, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя, и дължимите вноски за сметка на работодателя за фонд „Безработица“. Тази стъпка осигурява възможност за подкрепа на лица, които въпреки участието си в програмата не могат да се пенсионират или да започнат работа. По този начин се урежда правото на лицата да получават обезщетение за безработица.

За периода 2023 – 2024 г. по Програмата е **осигурена заетостта на общо 2 619 лица** и са изразходвани средства в размер на 18 964 540 лв., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 1 397 лица, изразходвани средства в размер на 10 827 626 лв.;
- през 2024 г. – 1 222 лица, изразходвани средства в размер на 8 136 914 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.2. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в Националната програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания

Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания цели повишаване пригодността за заетост и осигуряване на заетост на регистрирани в Дирекции „Бюро по труда” безработни хора с трайни увреждания или преминали успешно курс на лечение за зависимост към наркотични вещества хора **в трудоспособна възраст, вкл. хора над 50 г.,** като предпоставка за преодоляване на социалната им

изолация и за пълноценното им интегриране в обществото чрез осигуряване на субсидирана заетост до 24 месеца. Съгласно Националните планове за действие по заетостта през 2023 г. и 2024 г. е приложен диференциран подход по отношение на субсидираното трудово възнаграждение – по-високо за лица с висше образование, наети на длъжности, които изискват висше образование.

За периода 2023 – 2024 г. по Програмата са **включени общо в заетост 332 безработни лица** над 50 г., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 231 лица;
- през 2024 г. – 101 лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.3. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в Програма за обучение и заетост на продължително безработни лица

Програмата се реализира на територията на страната, **с предимство в региони с равнище на безработица над средното за страната за предходната година**. Включва два компонента: Компонент 1 – за работодатели от частния сектор, и Компонент 2 – за работодатели от публичния сектор, който обхваща и дейности по наемане на безработни лица за работа в аварийни групи. По програмата се осигурява заетост на продължително безработни лица на пълно или непълно работно време за срок до 12 месеца. През 2023 – 2024 г. със средства от държавния бюджет са финансирани разходите за трудово възнаграждение, допълнителни възнаграждения по трудовото законодателство и осигуровките за сметка на работодателя. Приоритетно в програмата се включват продължително безработни лица, регистрирани в Дирекции „Бюро по труда“ и сключили Споразумения за интеграция в заетост, включително и лица над 50-годишна възраст.

За периода 2023 – 2024 г. по Програмата са **включени общо в заетост 4 652 безработни лица над 50 г.**, като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 1 593 лица;
- през 2024 г. – 3 059 лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.4. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в регионалните програми за заетост

Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в регионалните програми за заетост, чрез които се предоставя достъп до заетост на безработни лица в неравностойно положение на пазара на труда, вкл. за лица над 50-годишна възраст. Целта е повишаване на заетостта, намаляване на безработицата, повишаване качеството на работната сила и подобряване на социално-икономическата интеграция на групите в неравностойно положение на пазара на труда в регионите.

Регионалните програми за заетост са съобразени с приоритетите в политиката за насърчаване на заетостта и потребностите на регионалните пазари на труда. През 2024 г. са **реализирани 28 регионални програми за заетост** – по една за всяка административна област. Реализирани са разнообразни дейности с местно значение като поддържане и опазване на общинската и държавната собственост – училища, детски градини, читалища; поддържане на пътища; спомагателни дейности в пенсионерски

клубове, помощ в обществените трапезарии, социален патронаж и др. общополезни дейности.

През 2023 г. не са реализирани регионални програми за заетост. През 2024 г. в регионални програми за заетост са **включени общо 1 076 безработни лица над 50 г.**

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.5. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в проекти на външни организации (КНСБ, КТ „Подкрепа“, АИКБ, БТПП, БСК, ССИ и КРИБ)

Важни са и действията на социалните партньори за повече инвестиции в здравословни и безопасни условия на труд, както и за преодоляване на негативните нагласи към по-възрастните работници и специалисти. Те са насочени към подобряване качеството на работната сила и повишаване предлагането на квалифицирани кадри в съответствие с търсенето на бизнеса, увеличаване на участието на пазара на труда и намаляване на броя на неактивните лица в трудоспособна възраст. Чрез проектите се реализира комплекс от взаимосвързани мерки за целенасочено въздействие сред уязвимите групи на пазара на труда, което да допринесе за намаляване на неравновесията между предлагането и търсенето на работна сила.

През 2023 г. лица над 50-годишна възраст са включени в обучение и заетост по следните проекти на социалните партньори: Проект „Шанс за зелена и екологична заетост“ (КНСБ), Проект „Устремени напред“ (АИКБ), Проект „Осигуряване на качествен труд“ (БСК), Проект „Възможност за развитие“ (ССИ), Проект „ПРОСПЕРИТЕТ“ (БТПП), Проект „Хоризонти – 8“ (КТ „Подкрепа”) и Проект „Знания и умения за работа-2“ (КРИБ), като безработните лица са подпомогнати чрез включване в професионално обучение, обучение по ключови компетентности и включване в заетост. **В обучение** по проектите на социалните партньори през 2023 г. са включени общо **2 361 безработни лица от целевата група**. **Осигурена е субсидирана заетост на 20 лица над 50-годишна възраст**.

През 2024 г. лица над 50-годишна възраст са включени в обучение и заетост по следните проекти на социалните партньори: „Успешна трудова РЕализация” (БТПП), Проект „С нови зелени и екологични знания и умения към нова заетост” (КНСБ), Проект „Хоризонти 9” (КТ „Подкрепа”), Проект „Достойно бъдеще” (АИКБ), Проект „Възможност за трудова заетост и самонаемане“ (ССИ), Проект „Ефективни мерки за заетост” (БСК) и Проект „Знания и умения за работа-3” (КРИБ), като безработните лица са подпомогнати чрез професионално обучение, обучение по ключови компетентности и включване в заетост. **В обучение** по проектите на социалните партньори през 2024 г. са включени общо **1 545 безработни лица от целевата група. Осигурена е субсидирана заетост на 10 лица над 50-годишна възраст**.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.6. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл. 50 от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) - Насърчаване на работодатели - микропредприятия да разкриват работни места, като се субсидират първите 5 разкрити работни места чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки

Мярката осигурява подкрепа за предприемачеството. Съгласно Националните планове за действие по заетостта през 2023 г. и 2024 г. със средства от държавния бюджет

са субсидирани първите 5 разкрити работни места в микропредприятия за период до 9 месеца. През 2023 г. по условията на мярката са финансирани част от разходите за трудово възнаграждение - 650 лв. до 31.07., 780 лв. след 01.08., както и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство, а през 2024 г. – разходите за трудово възнаграждение в размер на 933 лв. и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство.

За периода 2023 – 2024 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост **47 безработни лица над 50 г**., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 19 лица;
- през 2024 г. – 28 лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.7. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл. 51, ал. 1 от ЗНЗ - Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация не по-малко от 6 месеца или безработно лице до 24-годишна възраст, или безработно лице с основно и по-ниско образование, или безработно лице на възраст над 50 години чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки

По условията на мярката се насърчават работодателите да наемат безработни лица, които срещат трудности на пазара на труда. Съгласно Националните планове за действие по заетостта през 2023 и 2024 г. субсидиите за работодателя от държавния бюджет са за разкрито работно място, на което е нает лице от целевата група, в размер до 50 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за трудово възнаграждение (780 лв. максимален размер за 2023 г., 933 лв. максимален размер за 2024 г.) и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 и не повече от 12 месеца.

За периода 2023 – 2024 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост **216 безработни лица над 50 г.**, като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 156 лица;
- през 2024 г. – 60 лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.8. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл. 51, ал. 2 от ЗНЗ – Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки

По условията на мярката се насърчават работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания. Съгласно Националните планове за действие по заетостта през 2023 и 2024 г. субсидиите за работодателя от държавния бюджет са за разкрито работно място, на което е нает лице от целевата група в размер до 75 на сто от допустимите разходи за периода на субсидиране за: трудово възнаграждение (780 лв. максимален размер за 2023 г., 933 лв. максимален размер за 2024 г.) и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство. Заетостта се субсидира за период не по-малко от 3 месеца и не повече от 12 месеца.

За периода 2023 – 2024 г. в тази насърчителна мярка са **включени общо в заетост 165 безработни лица над 50 г**., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 87 лица;
- през 2024 г. – 78 лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.9. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл. 52 от ЗНЗ - Насърчаване на работодателите да наемат безработни лица с трайни увреждания на пълно или непълно работно време чрез предоставяне на средства за трудови възнаграждения, социални и здравни осигуровки

По условията на мярката се предоставят финансови стимули на работодатели, които разкриват работни места за наемане на безработни лица с трайни увреждания, вкл. и военноинвалиди, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта за работа на пълно или непълно работно време. На работодатели, разкрили работни места и осигурили заетост на лица от целевата група, са финансирани разходите за труд за период от 3 до 12 месеца. През 2023 г. в тази насърчителна мярка не са включени безработни лица над 50 г.

С промени в Закона за насърчаване на заетостта, приети от Народното събрание на 15.09.2023 г. (ДВ, бр. 82 от 2023 г.), бяха обединени в една насърчителни мерки, които подпомагат лицата от неравнопоставените групи на пазара на труда. През 2024 г. по условията на новата насърчителна мярка, регламентирана в чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта, е осигурена подкрепа за безработни лица с трайни увреждания. Мярката обединява стимули за работодатели, които осигуряват заетост на лица от неравнопоставените групи на пазара на труда, възможности за професионално обучение за надграждане на знания и умения и подпомагане от ментор за адаптация към трудовия процес. През 2024 г. са осигурени средства за трудово възнаграждение в размер на минимална работна заплата, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя за максимален период от 9 месеца, средства за финансиране на професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности по заявка на работодателя **и средства за възнаграждение на ментор за период до 3 месеца**.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.10. Насърчаване на работодателите да наемат на работа безработни лица над 55-годишна възраст - чл. 55а от ЗНЗ

Мярката е реализирана в подкрепа на безработни лица над 55-годишна възраст. През 2023 г. със средства от държавния бюджет са финансирани разходи на работодателите за трудово възнаграждение, като е запазен диференциран подход по отношение на субсидираното трудово възнаграждение – по-високо за лица с висше образование, наети на длъжности, които изискват висше образование, допълнителни възнаграждения по трудовото и дължими вноски по осигурителното законодателство за период до 6 месеца. През 2023 г. в тази насърчителна мярка са включени общо в заетост **11 безработни лица над 55 г.**, изразходвани са средства в размер на 203 638 лв.

През 2024 г. по условията на новата насърчителна мярка, регламентирана в чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта, е осигурена подкрепа за безработни лица над 55

години. Мярката обединява стимули за работодатели, които осигуряват заетост на лица от неравнопоставените групи на пазара на труда, възможности за професионално обучение за надграждане на знания и умения и подпомагане от ментор за адаптация към трудовия процес. Параметрите на мярката предвиждат финансиране на трудово възнаграждение в размер на минимална работна заплата, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя за максимален период от 9 месеца, средства за финансиране на професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности по заявка на работодателя и средства за възнаграждение на ментор за период до 3 месеца.

През 2024 г. в заетост по условията на чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта са включени **288 безработни лица над 55 години**. Изразходваните средства от държавния бюджет по условията на мярката за подкрепа на лица над 55 години са в размер на 1 009 982 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.11. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в мярката по чл.55в от ЗНЗ - Насърчаване на работодателите да наемат на работа продължително безработни лица

Целевата група обхваща безработни лица с непрекъснато поддържана регистрация в бюрата по труда не по-малко от 12 месеца. Съгласно Националния план за действие по заетостта през 2023 г. със средства от държавния бюджет са финансирани разходи за труд на работодатели, които осигуряват заетост на лица от целевата група – трудово възнаграждение в размер на 780 лв. и допълнителни плащания по трудовото и осигурителното законодателство за период до 6 месеца. През 2023 г. в заетост по условията на чл. 55 в от Закона за насърчаване на заетостта са включени **3 лица над 50 години**.

През 2024 г. по условията на новата насърчителна мярка, регламентирана в чл. 36 от Закона за насърчаване на заетостта, е осигурена подкрепа за продължително безработни лица. Мярката обединява стимули за работодатели, които осигуряват заетост на лица от неравнопоставените групи на пазара на труда, възможности за професионално обучение за надграждане на знания и умения и подпомагане от ментор за адаптация към трудовия процес. През 2024 г. са осигурени средства за трудово възнаграждение в размер на минимална работна заплата, допълнителни плащания по трудовото законодателство и осигуровки за сметка на работодателя за максимален период от 9 месеца, средства за финансиране на професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности по заявка на работодателя и средства за възнаграждение на ментор за период до 3 месеца.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.12. Предоставяне на посреднически услуги на безработни лица над 50-годишна възраст по осигуряване на заетост на първичен пазар, вкл. формиране и/или подобряване на уменията им за заетост и мотивиране за активно поведение на пазара на труда

Безработните лица над 50-годишна възраст са една от целевите групи, към които е насочена активната политика на пазара на труда. Част от лицата са с висока квалификация, но възрастта им е непривлекателна за работодателите. Те срещат

трудности, свързани с адаптирането към променящите се условия на пазара на труда. Приоритет на Агенция по заетостта е подобряването на перспективите за заетост на хората от тази възрастова група, търсенето на методи за усъвършенстване на квалификацията им, развитието на идеята за обучение през целия активен живот.

Развитието на уменията им допринася за повишаване на тяхната ефективност и продуктивност на работното място и осигурява по-продължителното им участие на пазара на труда. Резултатите от международни проучвания ясно показват, че обучението и развитието на възрастните работници водят до намаляване на несъответствието на уменията им спрямо изискванията на пазара на труда и в същото време до повишаване на производителността на труда.

В рамките на стандартизирания пакет от услуги за тази целева група са включени следните подходящи дейности и услуги, които АЗ предоставя на **лицата над 50-годишна възраст**: Мотивиране за активно поведение на пазара на труда; Мотивиране за участие в обучение през целия живот; Мотивиране за включване в обучение на възрастни; Изготвяне на Профили на всички търсещи работа над 50 г.; Насочване за включване в Ателие за търсене на работа; Предоставяне на услугата „Семеен трудов консултант"; Насочване за включване в програми и мерки за заетост и др., съобразени с индивидуалния профил на търсещото работа лице.

През отчетния период са постигнати следните резултати по заложените в Плана за 2023 – 2024 г. индикатори:

Започнали работа на първичен пазар безработни лица над 50-годишна възраст (бр.):

- през 2023 г. – 47 726 лица;
- през 2024 г. – 48 007 лица.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.13. Операция „Започвам работа" - Компонент 3 „Заетост" по П РЧР 2021-2027 г.

Проект „Започвам работа" - Компонент 3 „Заетост" по П РЧР 2021-2027 г. е насочен към интеграция на пазара на труда на неактивни и безработни лица с акцент върху лицата в неравностойно положение, включително и лица над 50-годишна възраст, чрез включване в заетост при работодател посредством прилагане на индивидуален подход.

Осигуряването на субсидирана заетост при работодател по проекта за безработни и неактивни лица в неравностойно положение е до 12 месеца, а за лица с трайни увреждания до 24 месеца. През 2024 г. **в заетост са включени 2779 лица над 50-годишна възраст**.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.14. Проект „Родители в заетост" по П РЧР 2021-2027 г.

Проект „Родители в заетост" по П РЧР 2021-2027 г. е насочен към осигуряване на по-добър баланс между професионалния и личния живот на родители с малки деца, вкл. самотни и многодетни, чрез осигуряване на възможности за полагане на грижи за отглеждане на деца и чрез услуги за улесняване достъпа до заетост. По проекта, освен заети и безработни родители, са допустими и безработни лица, които да бъдат назначени като детегледачи. Допустими да полагат грижи за децата по проекта са и търсещи работа безработни лица, които не получават пенсия за осигурителен стаж и възраст.

През 2023 г. в проекта са включени **699 лица над 50-годишна възраст**. През 2024 г. в проекта са включени **666 лица над 50-годишна възраст**.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.15. Проект „Дестинация: България“ по П РЧР 2021-2027 г.

В отговор на постоянно нарастващото търсене на работна сила и необходимостта да се положат целенасочени усилия и да се предприемат действия в посока привличане на работна сила в България с подходящи трудови характеристики, през 2025 г. е предвидено да бъде обявена за кандидатстване процедура „Дестинация: България“ по ПРЧР, по която Агенция по заетостта ще е конкретен бенефициент. Процедурата цели привличане на работна сила в България с подходящи трудови характеристики, чрез предоставяне на „пакети“ за подкрепа на мобилността на лица, пребиваващи в чужбина, с цел включването им на пазара на труда в България.

В тази насока предвидените основни дейности включват:

- Осигуряване на „пакети“, стимули и мерки за мобилност на лица, вкл. лица от чужбина, с цел включването им в пазара на труда в страната, в т.ч. възможност за развитие на предприемаческа дейност за лица в малките населени места, според профила на лицето;
- Предоставяне на услуги за достъп до пазара на труда на търсещи работа лица, кандидатстващи за работа в България от трети страни;
- Разработване на проекти за подкрепа на разселени лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ

1.1.16. Реализиране на програми и мерки за създаване на работни места с осигуряване на заетост за възрастните хора с увреждания на пазара на труда

– **Финансиране на проекти на работодатели/органи по назначаване за осигуряване на заетост в обичайна работна среда на хора с трайни увреждания, вкл. на хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст – Национална програма за заетост на хората с увреждания:**

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани 15 разкрити работни места за хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст с осигурен достъп, приспособяване и оборудване на работното място, квалификация и обучение. **Открити са 303 работни места, от които 90 за хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 1 700 000 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 2 254 108 лв.

– **Финансиране на проекти на хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст, за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност:**

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани 10 финансирани проекти на възрастни хора с увреждания, стартирали самостоятелна стопанска дейност/брой възрастни хора, на които са създадани условия за развитие на собствени бизнес. **Финансирани са 41 проекта, от които 20 на възрастни хора с увреждания над 50-годишна възраст**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 119 965 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 609 509 лв.

– **Финансиране на проекти със социална насоченост на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за подобряване на условията на труд в тях за работещи хора с трайни увреждания, вкл. хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст:**

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани 130 бр. хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст, на които са подобрени условията на труд. Чрез финансиране на социални проекти са осигурени здравословни условия на труд на 730 хора с увреждания, от които **330 са хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 479 320 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 646 501 лв.

– **Финансиране на проекти със стопанска насоченост на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания за технологично обновяване на производствения процес и осигуряване на заетост в специализирана работна среда на работещи хора с трайни увреждания, вкл. хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст:**

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани 12 бр. хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст с осигурена заетост в специализирана работна среда. Чрез финансираните проекти са разкрити 60 работни места хора с увреждания, от които **30 хора с трайни увреждания над 50-годишна възраст**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 1 018 886 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 1 417 069 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.1.17. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в насърчителните мерки по Закона за насърчаване на заетостта

През 2023 г. в заетост по насърчителни мерки от Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) със средства от държавния бюджет са включени **319 лица над 50-годишна възраст**.

През 2024 г. в заетост по насърчителни мерки от ЗНЗ със средства от държавния бюджет са включени **480 лица над 50-годишна възраст**.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ „ПРИСТАНИЩНА ИНФРАСТРУКТУРА“
(ДППИ)

1.1.18. Насърчаване на заетостта сред възрастните хора със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура

За периода 2023 – 2024 г. ДППИ е осигурило заетост на възрастни хора със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура. Данните за осигурените ресурси представляват финансови средства за работни заплати от бюджета на ДППИ в размер на 671 922 лв. за 2023 г. и на 568 070 лв. за 2024 г.

Предоставените продукти/услуги са свързани с **осигуряване на заетост сред възрастните хора** със специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура и **предаване на знания и умения на млади специалисти**. Осигурена е приемственост на знанията в предприятието. Броят на заетите възрастни хора със

специфични знания и опит в областта на пристанищната инфраструктура за отчетния период е 24 бр. (13 бр. за 2023 г. и 11 бр. за 2024 г.). Младите специалисти, приели знанията и опита на възрастните хора за отчетния период са 23 бр. (11 бр. за 2023 г. и 12 бр. за 2024 г.).

Мярката е изпълнена в структурите на ДППИ на територията на цялата страна и оказва въздействие в пет района на страната – София-град, Бургас, Варна, Русе и Лом, където са разположени главното управление, четири териториални и три специализирани поделения на предприятието.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА „БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1.1.19. Използване и предаване на професионалния опит на по-възрастните служители като обучители в Център за професионално обучение към „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД

Използването на лица, навършили 65-годишна възраст като лектори в организираните от Центъра за професионално обучение (ЦПО) към „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД има за цел предаването на техния ценен, дългогодишен професионален опит, знания и умения на по-младите обучаващи се, както и осигуряване на възможности за подобряване на качеството им на живот. Изпълнението на тази мярка се постига чрез сключване на граждански договори с обучители над 65-годишна възраст за провеждане на различни обучения срещу заплащане на съответното лекторско възнаграждение.

За периода 2023 – 2024 г. ЦПО е сключил общо **82 бр. договора с лица над 65-годишна възраст**, като разпределението им през годините е както следва:

- през 2023 г. – 43 бр. договора;
- през 2024 г. – 39 бр. договора.

Общият брутен размер на доходите на лекторите през 2023 г. е в размер на 17 826 лв., а през 2024 г. – в размер на 20 754 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА „БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1.1.20. Осигуряване на заетост на лица в пенсионна възраст

За насърчаване активния живот на възрастните хора, предоставяне на възможност за трудова заетост на лица в пенсионна възраст и предаване на знанията и уменията им на млади служители, през 2023 г. в структурата на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД на територията на цялата страна е имало **227 бр. работещи лица след като са придобили и/или упражнили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст**, а през 2024 г. – **212 бр**.

„БДЖ – Товарни превози“ ЕООД осигурява заетост на лица в пенсионна възраст и сключва договори за услуги с пенсионирани служители от дружеството.

Чрез насърчаване на заетостта сред възрастните хора със специфични професионални знания и опит в областта на железопътния транспорт, се осигурява приемственост и кадрова обезпеченост.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.1.21. Наемане на работа на възрастни хора, пенсионирани от системата на Държавно предприятие „Национална компания Железопътна инфраструктура“ (ДП НКЖИ), с цел използване на техните знания, умения, потенциал и предаването им на млади служители

През 2023 г. заетите длъжности от **работещи пенсионери, пенсионирани от системата на НКЖИ**, са 404 бр. Изплатените средства за работна заплата в годишен размер възлизат на стойност от 7 650 144 лв. (при средна брутна работна заплата за 2023 г. – 1 578 лв.).

През 2024 г. техният брой е 403 бр., като изплатените средства за работна заплата в годишен размер възлизат на стойност от 9 449 544 лв. (при средна брутна работна заплата за 2024 г. – 1 954 лв.).

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.1.22. Управление на процеса по използване и предаване на професионалния опит на по-възрастните служители, чрез програми за менторство и приемственост

През 2023 г. изплатените средства за възнаграждения на **ментори** са 26 913 лв. за 161 бр. сключени договори/споразумения.

През 2024 г. изплатените средства за възнаграждения на ментори са 36 103 лв. за около 180 бр. сключени договори/споразумения.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.1.23. Сключване на договори за услуги с пенсионирани служители от ДП НКЖИ

Сключените **договори за услуги с пенсионирани служители от НКЖИ** през 2023 г. са 15 бр. с изплатени финансови средства в размер на 136 810 лв., а през 2024 г. са 14 бр., като изплатените финансови средства са в размер на 163 514 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – СОФИЯ

1.1.24. Наемане на работа на възрастни хора, пенсионирани от системата на ИА „Автомобилна администрация“ (ИААА), с цел използване на техните умения, потенциал и знания

Наетите на работа възрастни хора, пенсионирани от системата на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ за периода 2023 – 2024 г. са 12 броя.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

1.1.25. Предоставяне на съвети и консултации, които да подпомагат възрастни лица да стартират земеделска дейност и/или да развиват земеделските си стопанства

През периода 2023 – 2024 г. Национална служба за съвети в земеделието (НССЗ) е предоставила общо **69 187 консултации на 10 631 лица на възраст над 55 години** за

стартиране и/или развитие на земеделските стопанства и за възможностите за подпомагане по национални и европейски мерки и интервенции в сектор „Земеделие“, от които:

- през 2023 г. – 31 098 консултации на 5 237 лица;
- през 2024 г. – 38 089 консултации на 5 394 лица.

Предоставянето на консултантски услуги се финансира със средства по Мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. (ПРСР 2014-2020 г.) и от националния бюджет. Осигуреният финансов ресурс за изпълнение на дейностите по подмярката от Плана възлиза на 1 499 345 лв. за 2023 г. и 2 032 344 лв. за 2024 г.[7]

1.2. Осигуряване на възможности за професионално обучение

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

Повишаването на квалификацията и уменията на безработните лица и на заетите лица им дава възможност да постигнат при равни други условия и по-висока производителност на труда. Подпомагането на безработните при търсене на работа, включването в обучение и заетост на най-уязвимите групи от безработни осигурява социално включване за тези хора, заработени доходи и осигурителни права, постъпления от данъци и осигуровки за държавата.

Агенцията по заетостта (АЗ) организира обучения на възрастни в съответствие с потребностите на пазара на труда и изискванията на работодателите. Обученията са **насочени към придобиване на знания и умения**, необходими за заемане на заявени свободни работни места, както и за задоволяване бъдещи потребности на пазара на труда от квалифицирана работна сила. Чрез тях се насърчава производителността, конкурентноспособността, творчеството, иновациите и предприемачеството. Те са важен фактор за повишаване на пригодността за заетост и мобилността на работната сила на пазара на труда.

Професионалното обучение за възрастни, организирано от АЗ, се осъществява от институции в системата на професионалното образование и обучение. Професиите, по които се провеждат обученията, са в съответствие със Списък на професиите за професионално образование и обучение, утвърден от министъра на образованието и науката, след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министерства и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

През периода 2023 – 2024 г. АЗ продължи да подпомага бизнеса за осигуряване на квалифицирани кадри, с цел **повишаване пригодността за заетост** на безработните лица на пазара на труда и **ускоряване на прехода от безработица към устойчива заетост**, чрез инвестиране в умения за повишаване на тяхната конкурентоспособност и шанса им за реализация. Финансирането на обученията се извършва със средства от държавния бюджет (ДБ), съгласно НПДЗ и по П РЧР 2021-2027.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

[7] Дейностите по предоставяне на консултантски услуги на лица над 55 години са в рамките на общата консултантска дейност на НССЗ и за тяхното изпълнение не е предвиден отделен бюджет. Посоченият финансов ресурс за 2023 г. и 2024 г. е определен на база експертна оценка.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.1. Включване на безработни и заети лица над 50-годишна възраст в професионално обучение и обучение за придобиване на ключови компетентности

През 2023 г. в обучение със средства от държавния бюджет са включени **2 933 лица** над 50-годишна възраст.

През 2024 г. в обучение със средства от държавния бюджет са включени **2 421 лица** над 50-годишна възраст.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.2. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в обучение, провеждано от ДП „Българо-германски център за професионално обучение“, в изпълнение на Двугодишните планове

Двугодишният план за обучение, провеждано от БГЦПО има за основна цел повишаване пригодността за заетост на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда чрез реализиране на комплекс от мерки, включващ информиране, консултиране, професионално ориентиране, професионално обучение и обучение по ключови компетентности (КК) в 5 клона на ДП БГЦПО.

През 2023 г. **в обучение са включени общо 422 безработни лица над 50 г.**

През 2024 г. ДП БГЦПО е преобразувано чрез вливане в Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи (ЦРЧРРИ). През 2024 г. **в обучение са включени 158 лица** от целевата група.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.3. Включване на лица над 50-годишна възраст в обучение на възрастни по чл. 63 от ЗНЗ, в т.ч. безработни лица и заети лица

Пригодността за заетост се повишава и чрез организиране и провеждане на професионално обучение за придобиване на професионална квалификация по заявка на работодателя при условията и по реда на чл. 63 от ППЗНЗ. Мярката цели повишаване пригодността за заетост на работната сила в съответствие с потребностите на пазара на труда и изискванията на работодателите. През 2023 г. в професионално обучение по заявка на работодатели са включени **9 безработни лица над 50-годишна възраст**, а през 2024 г. няма включени в обучение лица.

С цел подобряване уменията на заетите лица, за улесняване на преходите от заетост в заетост се провеждат обучения по заявка на работодателите (чл. 63 от ЗНЗ) **на заети лица** от средни, микро и малки предприятия, за придобиване на ключови компетентности, като през 2023 г. **57 заети лица над 50-годишна възраст са придобили нови компетентности**, а през 2024 г. няма включени в обучение лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.4. Включване на безработни лица над 50-годишна възраст в организирано от АЗ обучение на възрастни чрез насочване в Центъра за развитие на човешките ресурси и регионални инициативи (ЦРЧРРИ)

Обученията на ЦРЧРРИ се провеждат в материално-технически бази в гр. София, кв. „Кремиковци“, както и в градовете Пазарджик, Плевен, Стара Загора, Смолян. Основните дейности, които се осъществяват са свързани с обучения за придобиване на степен на професионална квалификация, обучения по част от професия и обучения за придобиване на ключови компетентности. Усилията са насочени към повишаване на уменията и знанията на заетите и безработните лица, вкл. над 50 г., чрез продължаващо обучение и съвременни методи на преподаване.

ЦРЧРРИ провежда съвместно с ДБТ информационни срещи с безработните лица. Цел на срещите е представяне на възможностите и ползите от включване в обучения, условията за пребиваване, правата и задълженията на обучаемите лица, с оглед мотивиране на лицата за включване в обучения.

За периода 2023 – 2024 г. в обучение са включени общо **242 безработни лица над 50 г**., като разпределението им през годините е, както следва:

- през 2023 г. – 84 лица;
- през 2024 г. – 158 лица.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.5. Включване на безработни и неактивни лица, вкл. над 50-годишна възраст в обучения по операция „Започвам работа“ Компонент 2 „Обучение“ по ПРЧР 2021-2027 г.

Проектът е част от цялостен пакет от мерки, имащи за цел интеграцията на пазара на труда на безработни и неактивни лица с акцент върху лица в неравностойно положение, включително тези над 50 години. Неговият фокус е върху предоставяне на възможности за обучения за придобиване или повишаване на професионалната квалификация и/или за придобиване на ключови компетентности.

Приемът на заявления стартира на 15.07.2024 г. През 2024 г. в обучение са включени **33 лица над 50 г.**

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.6. Включване на заети лица, вкл. самостоятелно заети, вкл. над 50-годишна възраст в обучения по операция „Квалификация, умения и кариерно развитие на заети лица“ по ПРЧР 2021-2027 г.

Проектът има за цел да предостави подкрепа за професионално развитие и гъвкави възможности за обучение, както и за повишаване на професионалната квалификация и уменията, в това число и дигиталните умения на заети лица, включително и на самостоятелно заети лица.

Приемът на заявления стартира на 27.05.2024 г. През 2024 г. **в обучение са включени 2 863 лица над 50 г**.

В съответствие с новите потребности на пазара на труда и цифровия преход, фокусът на Агенция по заетостта е насочен и към осигуряване на широк достъп до

обучения за повишаване на дигиталните умения на работната сила, включително лицата над 50-годишна възраст чрез стартиране на обучения с електронни ваучери.

В тази връзка Агенция по заетостта в качеството ѝ на краен получател изпълнява „Компонент 2: Обучения за DI-GI умения и компетенции“ от Инвестиция С1.І3 - ПЗ „Предоставяне на обучения за дигитални умения и създаване на платформа за обучение на възрастни“, финансиран от Механизма за възстановяване и устойчивост и изпълнявана в рамките на Национален план за възстановяване и устойчивост на България. Чрез реализацията на дейностите по Компонент 2 се цели повишаване на дигиталните умения и компетенции на населението в съответствие с новите потребности на пазара на труда и навлизането на дигиталните технологии в социално-икономическите процеси, което от своя страна допринася и за пълноценно участие в дигиталната трансформация на социално-икономическия живот.

Приемът на заявления за обучение с ваучери по Компонент 2 стартира на 21.12.2023 г. През 2024 г. **в обучение са включени 17 880 лица над 50 г**.

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТТА

1.2.7. Включване на безработни и неактивни лица, вкл. над 50-годишна възраст в обучения по операция „Дигитални умения“ по П РЧР 2021-2027 г.

Чрез изпълнението на Компонент 2 се дава възможност за включване в обучения за придобиване на базови и надбазови дигитални умения на безработни и заети лица (ниво 1-4 от DigComp), както и възможност за валидиране на цифровите умения. Предоставянето на обученията се извършва чрез ваучерен механизъм.

Целта на проекта е подобряване на дигиталните умения на неактивни и безработни лица, вкл. младежи чрез включването им в обучения. Операцията допринася за изпълнението на Зелената сделка чрез подготовка на кадри за използване на нови технологии и дигитални услуги, които намаляват карбоновия отпечатък върху околната среда. Приемът на заявление не е стартирал до края на 2024 г.

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ – БАН

1.2.8. Проект SKILLS2CAPABILITIES „От умения към способности и възможности за реализация“ 2023 – 2025 г.

Екип на ИФС – БАН е работил по проект SKILLS2CAPABILITIES „От умения към способности и възможности за реализация“. Проектът е със срок на изпълнение 2023 – 2025 г. и се финансира от програмата „Хоризонт Европа“ – програма на ЕС за научни изследвания и иновации 2021 – 2027 г., съгласно Договор № 101094758. Общият бюджет на проекта за периода 2023 – 2024 г. е на стойност 252 829 лв.

В рамките на проекта през периода 2023 г. – 2024 г. са публикувани статии в престижни международни списания и сборници и са изнесени доклади на национални и международни форуми.

Основни резултати от проекта:

1. Преосмислени са моделите за предлагане на умения (направени са предложения за подобряване на политиките за ефективност на уменията и образование през целия живот и повишаване на адаптивността, гъвкавостта и устойчивостта на системата за професионално образование и обучение и образованието за възрастни);
2. Очертани са нововъзникващи модели на търсене на умения и свързаните с това несъответствия;

3. Изведени са институционалните отговори (спрямо появяващите се модели на търсене на умения и свързаните с тях несъответствия);

4. Разработени са резултати в помощ на политиките и практиката: изведено е разбиране на пътищата за развитие и подобряване на системите за подкрепа на професионалното образование и обучение.

Въздействие на проекта – резултатите от проекта имат пряко въздействие на различни нива: национално, регионално и европейско.

НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.2.9. Насърчаване ученето през целия живот чрез активни дейности по професионално обучение – ежегодни обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация, за развиване на умения за работа с новите технологии, чрез осигуряване на равен достъп до възможностите за професионално обучение

Осъществено е участие на работещите възрастни хора в организирани от работодателя периодични обучения по нормативни документи и обучения за развиване на умения за работа с новите технологии. Общият брой на обучените курсисти през 2023 г. е 6 406 бр., а през 2024 г. – 6 366 бр.

„БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1.2.10. Насърчаване ученето през целия живот и активни дейности по професионално обучение – ежегодни обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация, за развиване на умения за работа с новите технологии

Във връзка с постигане целите на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД и осигуряване на персонал с необходимата квалификация и компетентност по отношение на качеството и безопасността, постоянното ѝ поддържане и повишаване, ръководството на дружеството създава условия за поддържане и повишаване компетентността на персонала, в т.ч. и чрез **включване в обучение на лица над 55-годишна възраст в курсове за повишаване на професионалната квалификация, придобиване на нова професионална квалификация и/или правоспособност**, като например за „Кондуктор“, „Началник влак“, „Маневрист“ и „Ревизор вагони“.

За периода 2023 – 2024 г. 121 служители на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД над 55-годишна възраст са преминали през обучение за придобиване на нова професионална квалификация и/или правоспособност в Център за професионално обучение, разпределени по години, както следва:

- през 2023 г. – 66 бр.;
- през 2024 г. – 55 бр.

Чрез включването в обучения на персонала над 55-годишна възраст се поддържат навиците за учене през целия живот, осигуряват се условия за непрекъснато професионално обучение и развитие, и се създават условия за постигане удовлетворение от работата.

Насърчаване ученето през целия живот чрез активни дейности по професионално обучение – ежегодни обучения за повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация, за развиване на умения за работа с новите технологии, чрез осигуряване на равен достъп до възможностите за професионално

обучение. „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД включва в обучение лица над 55-годишна възраст в курсове за повишаване на професионалната квалификация, придобиване на нова професионална квалификация и/или правоспособност.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – РУСЕ

1.2.11. Специализирано обучение на инспекторския състав относно повишаване ефективността на контролната дейност за постигане на визия, произтичаща от добрите европейски практики

За периода 13 – 27.11.2023 г. в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в гр. Русе председатели на изпитни комисии са преминали специализирано периодично обучение, съгласно чл. 153а от Закона за движението по пътищата (ЗДвП), като са обучени 86 инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – СОФИЯ

1.2.12. Повишаване на нивото на квалификацията на работещите възрастни хора

Наетите на работа възрастни хора, пенсионирани от системата на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ за периода 2023 – 2024 г. са преминали специализирано обучение във Висшето транспортно училище „Тодор Каблешков“ и в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в гр. Русе.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

1.2.13. Включване на възрастни лица (над 55 г.) в курсове и семинари за повишаване на квалификацията и придобиване на професии

През 2023 г. в курсове за повишаване на квалификацията и придобиване на професии в областта на селското стопанство, провеждани от НССЗ, не са участвали лица над 55-годишна възраст. През 2024 г. НССЗ е обучила 6 лица на възраст над 55 години.

През периода 2023 – 2024 г. **в семинари, свързани с повишаване на квалификацията, са взели участие общо 2 097 лица на възраст над 55 години**[8], в това число:

- през 2023 г. – 1 084 лица са участвали в 113 информационно-обучителни събития за трансфер на знания;
- през 2024 г. – 1 013 лица са участвали в 106 информационно-обучителни събития за трансфер на знания.

Предоставянето на консултантски услуги се финансира със средства по Мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството” от ПРСР 2014 – 2020 г. и от националния бюджет. За изпълнение на дейностите по подмярката от Плана са разходвани 81 979 лв. за 2023 г. и 93 864 лв. за 2024 г.[9]

[8] До 2024 г. НССЗ не събира информация за възрастта на участващите в семинари лица. Посочените данни за периода 2023-2024 г. включват определен на база експертна оценка брой участници за 2023 г. и 2024 г.
[9] Дейностите, свързани с повишаване на квалификацията и придобиване на професии на лица над 55 години, са в рамките на общата консултантска дейност на НССЗ и за тяхното изпълнение не е предвиден отделен бюджет. Посоченият финансов ресурс за 2023 г. и 2024 г. е определен на база експертна оценка.

1.3. Подобряване на условията на труд

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА

1.3.1. Провеждане на периодични медицински прегледи и периодични психологически прегледи

НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

През 2023 г. са извършени прегледи на 6 139 бр. работници и служители, а през 2024 г. техният брой е 6 656.

„ХОЛДИНГ БДЖ“ ЕАД, „БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

Служителите в „Холдинг БДЖ“ ЕАД преминават периодични медицински прегледи, организирани от Службата по трудова медицина към „БДЖ – Пътнически превози“ ЕОД. Прегледите се провеждат в НМТБ „Цар Борис III“ – гр. София и през 2024 г. са извършени прегледи общо на 35 бр. служители.

За проследяване на здравословното състояние на персонала, работещите в „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД, включително и тези над 55-годишна възраст, преминават профилактични медицински прегледи, съгласно изискванията на приложимото законодателство. Прегледите се организират от Службата по трудова медицина към дружеството и се провеждат в НМТБ „Цар Борис III“ – София, Експертното отделение в Горна Оряховица и МТБ Пловдив.

През 2023 г. са **извършени прегледи** на 2707 бр. работници и служители, през 2024 г. техният брой е 1613.

В „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД се извършва проследяване на здравословното състояние на персонала, провеждат се периодични медицински прегледи и периодични психологически прегледи, изпълнява се програма за подобряване на условията на труд за намаляване на риска за здравето и безопасността при работа и подобряване условията на труд, извършват се вътрешни проверки за спазване на здравословните и безопасни условия на труд и спазване на трудовото законодателство в областта на здравословните и безопасни условия на труд, провеждат се обучения, свързани с изпълнение изискванията на нормативната уредба по ЗБУТ.

„БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1.3.2. Изпълнение на програма за подобряване на условията на труд

В изпълнение на програмата за подобряване на условията на труд в „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД за периода 2023-2024 г. е извършено следното:

- през 2023 г. са подобрени 25 бр. работни места и са изразходени средства в размер на 1 236 525 лв.;
- през 2024 г. са подобрени 22 бр. работни места и са изразходени средства в размер на 776 875 лв.

В „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД се изпълнява програма за подобряване на условията на труд за намаляване на риска за здравето и безопасността при работа и подобряване условията на труд. През 2024 г. дружеството е предоставило на

правоимащия персонал зимно работно облекло на стойност 156 055.44 лв. с ДДС, работни обувки на стойност 286 946.88 лв. с ДДС и лични предпазни средства на стойност 32 108.76 лв. с ДДС.

„БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД и „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

1.3.3. Извършване на вътрешни проверки за спазване на здравословните и безопасни условия на труд

С цел осъществяване на контрол върху спазване изискванията на нормативната уредба в областта на здравословните и безопасни условия на труд (ЗБУТ), в структурите на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД се извършват вътрешни проверки, като за периода 2023 – 2024 г. са извършени проверки, както следва:

- през 2023 г. – 423 бр. проверки;
- през 2024 г. – 557 бр. проверки.

В „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД се извършват вътрешни проверки за спазване на здравословните и безопасни условия на труд и спазване на трудовото законодателство в областта на здравословните и безопасни условия на труд, провеждат се обучения, свързани с изпълнение изискванията на нормативната уредба по ЗБУТ.

НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.3.4. Разработване на годишен План-график с мероприятия за изпълнение изискванията на нормативната уредба по ЗБУТ

Контролната дейност допълва превантивните мероприятия на НКЖИ относно осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд по работните места, като за 2023 г. са извършени 1940 бр. **проверки за спазване на здравословните и безопасни условия на труд**, а за 2024 г. броят на извършените проверки е 1756.

- На всички новоназначени, стажанти, практиканти, включително и на новопостъпилите възрастни хора се провежда начален инструктаж по ЗБУТ. За 2023 г. са инструктирани 2 736 лица, а за 2024 г. 2 422 души са преминали инструктаж.
- Проведени са обучения за поддържане и допълване на нивото на знания по програми, включващи актуални тематики за ефективно прилагане на законодателството в областта на безопасните и здравословни условия на труд, в които участват и възрастни служители. За 2023 г. са обучени 3 841 лица, а за 2024 г. са обучени 4 018.

НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.3.5. Разработване на Програма с мерки и мероприятия, свързани с подобряване условията на труд

- Реконструкция и модернизация на сгради и помещения, с цел нормализиране параметрите на работната среда и санитарно-битово обслужване. За 2023 г. – 78 бр., за 2024 г. – 90 бр.;
- Осъществяване на процеси по обезопасяване на машини и съоръжения, осигуряване на ергономия на работните места, с цел създаване на условия за безопасно изпълнение на производственият процес;
- Осигуряване на лични предпазни средства, специално работно облекло и работно облекло – същите се осигуряват регулярно, спрямо сезона и сроковете на износване. За

2023 г. и 2024 г. са подсигурени: работни прахозащитни куртки – 7 220 бр., работни прахозащитни панталони – 14 372 бр., тениски – 14 362 бр., слънцезащитни шапки – 6 887 бр., работни ръкавици – 59 914 бр., работни прахозащитни обувки – 7 578 бр., ботуши PVC – 30 бр., сигнални елеци – 30 бр.

НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

1.3.6. Провеждане на периодични медицински прегледи и периодични психологически прегледи

Информацията е предоставена в т. 1.3.1.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – РУСЕ

1.3.7. Разработване на Програма с мерки и мероприятия, свързани с подобряване условията на труд

Съгласно сключен договор между Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ и Служба по трудова медицина ежегодно се организират и провеждат медицински прегледи за всички служители в агенцията. Извършват се и измервания на параметрите на работната среда и електролабораторни измервания на ел. уредби и съоръжения.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – СОФИЯ

1.3.8. Провеждане на периодични цялостни медицински прегледи

Информацията е предоставена в т. 1.3.7.

1.4. Предоставяне на специализирани услуги за възрастни работници

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

1.4.1. Министерство на отбраната поддържа система за социална адаптация на военнослужещите, освобождавани от военна служба, чрез информиране и провеждане на професионално ориентиране, мотивационна подготовка, възможности за обучение в квалификационни курсове, подготовка за започване на самостоятелна стопанска дейност, информиране за свободни работни места и участие в трудови борси, организирани от дирекции „Бюро по труда“ (ДБТ) на Агенция по заетостта, съгласно изискванията на Наредба №Н-29/12.11.2010 г., изм. и доп. в ДВ., бр. 60 от 30.07.2019 г. и сключеното Споразумение за сътрудничество между МО и Агенция по заетостта от 31.05.2011 г., Анекс №1 от 2015 г. и Анекс №2 от 2017 г.

През 2023 г. и 2024 г. са проведени съответно 446/383 индивидуални информационни беседи; 203/227 проведени групови информационни беседи; 40/55 военнослужещи заявили желание и получили Препоръка за 2023/2024 г., съгласно чл. 12, ал. 4-5 от Наредба №Н-29/12.11.2010 г.; 62/26 проведени трудови борси и срещи с

работодатели; 109/122 регистрирани в ДБТ освободени военнослужещи, насочени от военните окръжия; 133 (2023 г.: жени – 18 и мъже – 115) и 247 (2024 г.: жени – 32 и мъже – 215) военнослужещи, успешно са завършили обучението си в квалификационни курсове, а 41/40 са наетите на работа освободени военнослужещи, насочени към ДБТ от военните окръжия.

1.5. Адаптиране на социално-осигурителната и пенсионна система към застаряване на населението

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.1. Промени в условията за придобиване право на пенсия през 2023 г.

Условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2023 г. по **чл. 68, ал. 1 и 2** от КСО се промениха, на база заложеното постепенно нарастване на възрастта и осигурителния стаж и са следните:

- Мъже – навършена възраст 64 години и 6 месеца и 39 години и 4 месеца осигурителен стаж;
- Жени – навършена възраст 62 години и 36 години и 4 месеца осигурителен стаж.

През 2023 г. необходимата възраст за придобиване право на пенсия при наличие на 15 години действителен осигурителен стаж на основание **чл. 68, ал. 3** от КСО е 67 години за жените и мъжете.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 54 години за пенсия **по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6** и 44 години за пенсия по **чл. 69, ал. 4 и 7** от КСО.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл. 69а** от КСО се повиши с два месеца и е 44 години.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по **чл. 69б, ал. 1, 2 и 3** от КСО за мъжете се повиши с два месеца, изискуемата възраст по чл. 69б, ал. 1 и 2 от КСО за жените се повиши с четири месеца, а по чл. 69б, ал. 3 с 2 месеца и е:

- Мъже – 54 години, жени – 50 години и 4 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд;
- Мъже – 59 години, жени – 55 години и 4 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд;
- Мъже – 53 години и 4 месеца, а за жените – 48 години и 4 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд.

Необходимата възраст за учителите за придобиване право на срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер по **чл. 69в, ал. 1** от КСО за мъжете се повиши с един месец и е 61 години и 6 месеца, а за жените се повиши с два месеца и 59 години.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.2. Мерки през 2023 г. насочени към увеличаване размерите на пенсиите и нарастването на доходите от пенсии

През 2023 г. бяха реализирани следните политики по отношение на размерите на пенсиите:

- От 1 юли 2023 г. размерът на пенсиите, отпуснати с начална дата до 31.12.2022 г. се увеличи с 12 на сто (процент, определен по чл. 100 от КСО). Това увеличение се извършва върху действителния или запазен размер на пенсията към 30 юни 2023 г., без изплащаните към нея добавки.

- Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО от 1 юли 2023 г. бе увеличен от 467,00 лв. на 523,04 лв. (с 12 на сто), както и размерите на всички пенсии за трудова дейност обвързани с него.
- Размерът на социалната пенсия за старост от 1 юли 2023 г. бе увеличен от 247,00 лв. на 276,64 лв. (с 12 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, несвързани с трудова дейност и добавки.
- Месечната добавка по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица (ЗПГРРЛ) се определя в процент от средния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за предходната календарна година и се преизчислява ежегодно от 1 януари. От 1 януари 2023 г. всички добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ се преизчислиха на базата на средния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за 2022 г. от 686,48 лв. През 2023 г. са изплатени 6 419 такива добавки, със среден размер 148,26 лв.
- С РМС №269 от 6 април 2023 г. е одобрено финансиране на ДОО за 2023 г. в размер до 72 000,0 хил. лв. за еднократно изплащане на допълнителна сума (т. нар. „великденски“ добавки) в размер на 70 лв. на пенсионери, които получават пенсия без добавките и компенсациите към нея за м. април 2023 г. в размер до 504,00 лв. включително. Изразходваните средства за т. нар. „великденски“ добавки на пенсионерите са в размер на 71 577,7 хил. лв.

В резултат на тези политики, средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за 2023 г. достигна 784,48 лв. При неговото изчисляване са взети предвид всички добавки към пенсиите по КСО, както и изплатената през 2023 г. т. нар. „великденска“ добавка.

През 2023 г. номиналното нарастване на средния месечен размер на пенсиите е 16,3 на сто, а реалното нарастване е 7,1 на сто, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени за 2023 г. от 8,6 на сто[10].

Разходите за пенсии през 2023 г. са 19 123 241,0 хил. лв., като в тази сума са включени разходи за пенсии за сметка на ДОО – 18 787 945,9 хил. лв., разходи за пенсии за сметка на държавния бюджет – 333 169,3 хил. лв. и трансфера за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ.

През 2023 г. средномесечният брой на пенсионерите е 2 031 191, а средномесечният брой на изплащаните пенсии е 2 043 117 броя.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии към 31.12.2023 г. е 70,54 години. Средната възраст на мъжете е 69,04 години, а на жените 71,61 години.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст към 31.12.2023 г. е 73,88 години – на мъжете 72,94 години, а на жените 74,51 години.

Ефективната възраст на пенсиониране или средната възраст на пенсионерите с лични новоотпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст през 2023 г. е 63,87 години. Мъжете са се пенсионирали средно на 64,35 години, а жените на 63,40 години.

През 2023 г. делът на разходите за пенсии от БВП е 10,3 на сто при 9,3 на сто за 2022 г.

За 2023 г. брутният[11] и нетният[12] коефициенти на заместване на дохода са съответно 54,3% (при 51,9% за 2022 г.) и 69,9% (при 66,9% за 2022 г.). Допълнителното съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са необлагаеми и би следвало да се съотнасят също към нетен трудов доход.

---

[10] НСИ, Средногодишни ХИПЦ, предходните 12 месеца = 100, достъпно на: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/data/timeseries/HICP_2.5.xls

[11] Съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния осигурителен доход.

[12] Съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удръжки върху заплатите.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.3. Изплащане на еднократна допълнителна сума (т.нар. „великденска добавка“) в размер на 70 лв. към пенсиите за м. април 2023 г. на възрастните хора с пенсии до линията на бедност за 2023 г. (504 лв.).

Информацията е предоставена в т. 1.5.2.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.4. Промени в условията за придобиване право на пенсия през 2024 г.

Условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст през 2024 г. по **чл. 68, ал. 1 и 2** от КСО се промениха, на база заложеното постепенно нарастване на възрастта и осигурителния стаж и са както следва:

- Мъже – навършена възраст 64 години и 7 месеца и 39 години и 6 месеца осигурителен стаж;
- Жени – навършена възраст 62 години и 2 месеца и 36 години и 6 месеца осигурителен стаж.

През 2024 г. необходимата възраст за придобиване право на пенсия при наличие на 15 години действителен осигурителен стаж на основание **чл. 68, ал. 3** от КСО се запази на 67 години за двата пола.

На основание **чл. 68а** от КСО, лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2 от КСО, могат по тяхно желание да се пенсионират до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 54 години и 2 месеца за пенсия по **чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6** и 44 години и 2 месеца за пенсия по **чл. 69, ал. 4 и 7** от КСО.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69а от КСО се повиши с два месеца и е 44 години и 2 месеца.

Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69б, ал. 1, 2 и 3 от КСО за мъжете се повиши с два месеца, изискуемата възраст по **чл. 69б, ал. 1 и 2** от КСО за жените се повиши с четири месеца, а по **чл. 69б, ал. 3** с 2 месеца и е:

- Мъже – 54 години и 2 месеца, жени – 50 години и 8 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд;
- Мъже – 59 години и 2 месеца, жени – 55 години и 8 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд;
- Мъже – 53 години и 6 месеца, а за жените – 48 години и 6 месеца, за лицата с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд.

Необходимата възраст за учителите за придобиване право на срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер по **чл. 69в, ал. 1** от КСО за мъжете се повиши с един месец и е 61 години и 7 месеца, а за жените се повиши с два месеца и 59 години и 2 месеца.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

1.5.5. Мерки през 2024 г., насочени към увеличаване размерите на пенсиите и нарастването на доходите от пенсии

- С решение на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт, размерите на пенсиите за трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31 декември 2023 г. включително, се увеличиха от 1 юли 2024 г. с 11 на сто.
- Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО бе увеличен от 523,04 лв. на 580,57 лв. (с 11 на сто) от 1 юли 2024 г. Увеличиха се и всички минимални размери на пенсиите за трудова дейност, свързани с минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО.
- Размерът на социалната пенсия за старост от 1 юли 2024 г. бе увеличен от 276,24 лв. на 307,07 лв. (с 11 на сто), както и размерите на всички обвързани с него пенсии, несвързани с трудова дейност и добавки.
- Месечната добавка по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица (ЗПГРРЛ) се определя в процент от средния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за предходната календарна година и се преизчислява ежегодно от 1 януари. От 1 януари 2024 г. всички добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ се преизчислиха на базата на средния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за 2023 г. от 858,83 лв. През 2024 г. са изплатени 6 072 такива добавки, със среден размер 184,33 лв.
- На основание § 5, т. от ПЗР на ЗБДОО за 2024 г., се създаде т. 3 към чл. 84, ал. 1 от КСО, с която размерът на „вдовишките“ добавки по чл. 84 от КСО се увеличи от 26,5 на 30 на сто от размера на пенсията на починалия съпруг/съпруга, считано от 1 юли 2024 година.
- Със Закона за допълнение на ЗБДОО за 2024 г. (обн. ДВ, бр. 34/16.04.2024 г., в сила от 1 април 2024 г.) в преходните и заключителните разпоредби на ЗБДОО за 2024 г. се създаде §7а, съгласно който за месец април 2024 г. се изплаща еднократна сума (т.нар. „великденска“ добавка) в размер на 100 лв. на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите, заедно с добавките и компенсациите към тях за април 2024 г., е в размер до 526 лв. включително. Необходимите средства от 54,0 млн. лв. са за сметка на бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. Изразходваните средства за т. нар. „великденски“ добавки на пенсионерите са в размер на 54 305,3 хил. лв.
- С Постановление на Министерски съвет №435 от 11 декември 2024 г. се одобри допълнителен трансфер в размер на 33,1 млн. лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2024 г. (т. нар. „коледна“ добавка). Допълнителната сума е в размер на 100 лв. и се изплаща на пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за месец декември 2024 г. е в размер до 526 лева включително. Средствата се осигуряват за сметка на преструктуриране на разходите и/или трансферите по централния бюджет за 2024 г. Изразходваните средства за т. нар. „коледни“ добавки на пенсионерите са в размер на 31 887,9 хил. лв.

В резултат на тези политики средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за осигурителен стаж и възраст за 2024 г. е 883,02 лв. При неговото изчисляване са взети предвид всички добавки към пенсиите по КСО, както и изплатените през 2024 г. т. нар. „великденски“ и „коледни“ добавки.

През 2024 г. номиналното нарастване на средния месечен размер на пенсиите е 12,6 на сто, а реалното нарастване е 9,7 на сто, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени за 2024 г. от 2,6 на сто[13].

Разходите за пенсии през 2024 г. са 21 667 800,5 хил. лв., като в тази сума са включени разходи за пенсии за сметка на ДОО – 21 273 589,2 хил. лв., разходи за пенсии за сметка на държавния бюджет – 393 109,6 хил. лв. и трансфера за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ.

През 2024 г. средномесечният брой на пенсионерите е 2 044 757, а средномесечният брой на изплащаните пенсии е 2 056 007 броя.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии към 31.12.2024 г. е 70,57 години. Средната възраст на мъжете е 69,05 години, а на жените 71,66 години.

Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст към 31.12.2024 г. е 74,11 години – на мъжете 73,17 години, а на жените 74,73 години.

Ефективната възраст на пенсиониране или средната възраст на пенсионерите с лични новоотпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст през 2024 г. е 63,92 години. Мъжете са се пенсионирали средно на 64,27 години, а жените на 63,58 години.

През 2024 г. делът на разходите за пенсии от БВП е 10,7 на сто при 10,3 на сто за 2023 г.

За 2024 г. брутният[14] и нетният[15] коефициенти на заместване на дохода са съответно 53,3% (при 54,3% за 2023 г.) и 68,7% (при 69,9% за 2023 г.). Допълнителното съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са необлагаеми и би следвало да се съотнасят също към нетен трудов доход.

Приоритет II
Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на участието в обществото

2.1. Насърчаване на социалното приобщаване чрез включване в различни форми на социален и културен живот

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

2.1.1. Подкрепа на проекти, които осигуряват равен достъп на всички хора до културното наследство. Провеждане на конкурсни сесии и оказване на целева финансова подкрепа на културното наследство по Бюджетна програма „Опазване и представяне на движимото културно наследство и визуалните изкуства“ на Министерство на културата.

По отношение на осигуряване на равен достъп на всички хора до културното наследство през 2023 – 2024 г. са проведени съответно по една конкурсна сесия за целево финансиране на проекти в областта на визуалните изкуства и една конкурсна сесия финансова подкрепа на проекти в областта на движимото културно наследство, музеите и художествените галерии за всяка година. През 2023 г. по сесията за финансиране на

[13] НСИ, Средногодишни ХИПЦ, предходните 12 месеца = 100, достъпно на: http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/data/timeseries/HICP_2.5.xls

[14] Съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния осигурителен доход.

[15] Съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удръжки върху заплатите.

проекти в областта на **движимото културно наследство, музеите и художествените галерии** са финансирани 107 проекта, докато през 2024 г. – 112 проекта. През 2023 г. по сесията за финансиране на проекти в областта на **визуалните изкуства** са подкрепени 27 проекта, а през 2024 г. – 33 проекта.

По отношение на движимото културно наследство, музеите и визуалните изкуства проектите на културните организации и институти са насочени към подпомагане на културни инициативи, целеви програми, творчески проекти и други, които са свързани с опазването, представянето и популяризирането на музеите, движимото културно наследство и визуалните изкуства. Основната цел на програмата за финансиране на проекти в областта на визуалните изкуства е подкрепа, развитие, популяризиране и утвърждаване на обществена значимост на визуалните изкуства, като една от подцелите фокусира развиване и привличане на нови публики; достъпност и демократичност при представянето на визуалните изкуства. Всички проекти осигуряват равен достъп на всички хора.

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

2.1.2. Приобщаване на възрастните хора към културен живот като зрители на различни видове сценични продукти в областта на театралното, музикалното и танцовото изкуство. Провеждане на сесии за подкрепа на сценичните изкуства по програма на Министерство на културата.

Държавните културни институти (ДКИ) в областта на сценичните изкуства предприемат подходящи мерки, предназначени да дадат на възрастните хора възможност да останат пълноценни членове на обществото възможно най-дълго. Това става с различни политики и средства, които да подобрят възможностите на възрастните хора за активно участие в обществения, социалния и културен живот, като им създадат подходящи условия за посещаемост на театрални постановки на преференциални цени, като създадат творчески продукт, в който участват артисти доайени и др.

Политиката на ДКИ в тази насока се основава на две поставени цели: приемственост и равнопоставеност. В държавните културни институти се планира реализирането/поставянето на спектакли/концерти с участието на артисти в пенсионна възраст, също така в щатните разписания на театрите има немалко артисти – доайени.

Също така подкрепените творчески проекти в рамките на конкурсните сесии на Министерството на културата за периода 2023 – 2024 г., реализирани на територията на България, са източник на селектирано и качествено културно съдържание, достъпно за всички хора, независимо от техния социален статус, пряко ангажирани с популяризирането и разпространението на културни ценности и в най-отдалечените региони на страната.

По програми на Министерството на културата се подкрепя финансово реализирането на различни проекти и инициативи, допринасящи за по-ефективното използване на творческия, артистичния и интелектуален потенциал на хората с различен социален статус и насърчаване на тяхното пълноправно участие в културния живот на страната. Подкрепата на такива проекти следва да се разглежда както като приоритетна политика, така и като потенциален, непрестанен ангажимент към хората с различен социален статус и към техните потребности. Творческите сесии са изцяло съобразени с принципа на равнопоставеност на творци и на граждани, потребители и създатели на културен продукт или на видове изкуства.

Чрез **Националната програма „Мелпомена”**, създадена от Съюза на артистите в България, се осигурява заетостта на специфични длъжности и професии в областта на сценичното театрално изкуство с висше и средно образование. В настоящия момент

Програмата е включена в Националния план за действие по заетостта на Министерство на труда и социалната политика, финансира се изцяло от държавния бюджет и има национален обхват. Целта на програмата е предаване на натрупания опит между поколенията и насърчаване на приемствеността за съхранение и развитие на културните ценности. Националната програма „Мелпомена" трайно се е доказала като действаща и ефективна и като инструмент за намаляване на безработицата в специфичната сфера на културата. Едновременно с това тя дава възможност на артисти в пенсионна възраст, достойно да завършат професионалният си път, предавайки своя опит на по-млади свои колеги. Всички заети по програмата са включени в репертоара на театрите с изключителна натовареност наравно с колегите им, които са в щатното разписание.

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

2.1.3. Приобщаване на възрастните хора към културен живот чрез финансова подкрепа на творчески проекти по програми в областта на книгоиздаването, литературата, обществените библиотеки и читалищата

С оглед на устойчивото развитие на тези най-разпространени и достъпни културни институции в страната, както и подкрепа на проекти на физически лица в областта на литературното творчество, Министерството на културата продължи да подкрепя библиотеките и читалищата, като чрез своя бюджет е подпомогнало финансирането на творчески проекти и индивидуални творци, участващи в конкурсните сесии по програмите на министерството. За периода 2023 – 2024 г. са проведени следните конкурсни сесии:

- 2 конкурсни сесии по програма **„Българските библиотеки – съвременни центрове за четене и информираност"** за обогатяване фондовете на обществените и читалищни библиотеки във всички региони на страната, включително и в малките населени места. Програмата цели подобряване на условията в обществените библиотеки и читалищата като центрове за неформално и самостоятелно учене и предоставяне на безплатен достъп до нови книги, специализирани издания, според спецификата на потребителите на библиотеките. Сесиите са с бюджет от 2 млн. лв. всяка, като през 2023 г. са подкрепени 1171 проекта, а през 2024 г. подкрепените проекти са 1235.
- 2 конкурсни сесии по програма **„Помощ за книгата"** за развитие на българския книжен сектор чрез финансово подпомагане издаването на нови книги – художествена литература и научни изследвания в областта на културното наследство и съвременните изкуства. Чрез програмата се насърчава развитието на съвременни писатели и поети, както и на изследователи в областта на културното наследство. Издават се нови заглавия с актуални и иновативни теми на утвърдени или дебютиращи автори. За 2023 г. сесията е с бюджет в размер на 200 000 лв. и са подкрепени 62 проекта, а през 2024 г. бюджетът на сесията е 400 000 лв., като са подкрепени 104 проекта.
- 2 конкурсни сесии по програма за подпомагане на творчески проекти в областта на литературата с цел финансова подкрепа на автори (белетристи, поети, публицисти, литературни критици и историци, драматурзи) за създаване на нови произведения във всички литературни жанрове на конкурсен принцип. За 2023 г. сесията е с бюджет в размер на 400 000 лв. и са подкрепени 115 проекта, а през 2024 г. бюджетът на сесията е 400 000 лв., като са подкрепени 137 проекта.

НАЦИОНАЛЕН ФОНД „КУЛТУРА"

2.1.4. Приобщаване на възрастните хора към културен живот чрез програми за финансово подпомагане в областта на културата: „Любителско изкуство“ и „Социално ангажирани изкуства“. Оказване на подкрепа с публични средства на проекти на стойност до 20 000 лв. на проект, като една от целевите групи по програмите са именно възрастните хора

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.1.5. Включване на бежанци на възраст 55+ в подготовка и отбелязване на традиционни български празници, съвместно с бежанските общности в България

През отчетния период Бежанско-мигрантската служба на Българския Червен кръст (БЧК) продължи да подкрепя бежанци и мигранти, като голяма част от дейностите бе насочена към **социалната и културната интеграция** на лица, търсещи и/или получили международна закрила, и с предоставена временна закрила в България.

Обхватът на дейностите се разшири още през 2023 г. поради установяването на бежанците не само в София и Хасково, но и в други региони на страната като Бургас, Варна, Добрич, Пловдив, Русе и Стара Загора.

Българският Червен кръст, съвместно с лица с временна и международна закрила, организира различни традиционни български празници, в които участват и представители на местната общност, като това допринася за социалното включване на бежанците и по-голямото ангажиране на българските граждани към живота на пострадалите от военните конфликти и хуманитарни кризи.

През 2023 г. **332 възрастни хора от бежанските общности се включват в 22 събития**, инициирани и осъществени от БЧК, в които участват и представители на българското общество.

През 2024 г. БЧК, съвместно с бежанските общности, реализира общо **19 културни и социални събития, в които се включват общо 637 участници**.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.1.6. Организиране на състезание за лица над 60 години по първа помощ, бедствена готовност, психосоциална подкрепа и права на възрастните хора

Предвид високия риск от бедност и социално изключване и продължаващата демографска тенденция на застаряване на населението, БЧК инициира подходящи за тях дейности, целящи социалното им приобщаване и дълголетие в добро здраве.

Всяка година доброволците и служителите на Българския Червен кръст в цялата страна организират различни прояви по повод **Международния ден на възрастните хора** – 1 октомври. По този начин те засвидетелстват уважение, подкрепа и признателност към хората от третата възраст и им доставят радост и приятни изживявания на празника. Стартиралото през 2015 г. **Национално състезание за възрастни хора** по бедствена готовност, първа долекарска помощ, психосоциална подкрепа и познания относно техните права се превърна в традиционно събитие, което се провежда ежегодно в Националния учебен център на БЧК в с. Лозен. Основната цел на събитието е да се подкрепи социалното включване на възрастните хора в България и да се създаде среда за тяхното активно участие в живота на съвременното българско общество.

През 2023 г. общо **75 доброволци над 60 години** от 15 области на страната (Благоевград, Бургас, Варна, Видин, Враца, Габрово, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Разград, Русе, Търговище, Шумен, Ямбол и Столичната организация на БЧК) участват в

състезанието. Те са предварително обучени от областните/Столичната организации на БЧК и преминават през 15 пункта. Отборите се справят със задачи за оказване на първа долекарска помощ при спортни, битови и пътни инциденти, оказват психосоциална подкрепа на пострадали при бедствия и демонстрират познания относно правата на възрастните хора. Със заразителен оптимизъм, кураж и действеност състезателите доказват, че са ценен обществен ресурс, който може и трябва да бъде използван. Състезанието е разнообразено и с интересни пунктове за почивка, на които пребиваващи в България украински бежанци разказват за своя бит и култура и почерпват участниците с характерни специалитети от родината си. Има и обособен кът на Водноспасителната служба на БЧК, където отборите се запознават с правилата за водна безопасност. Победител става отборът на БЧК – Русе, второто място заема отборът на БЧК – Благоевград, а третото – отборът на БЧК – Враца.

През октомври 2024 г. БЧК отново провежда Национално състезание за възрастни хора, като към модулите „Бедствена готовност“, „Първа долекарска помощ“ и „Психосоциална подкрепа“ е добавен нов модул – „Правила за водна безопасност“. Отново са сформирани 15 отбора от 75 доброволци, като в сравнение с предходната година областите Бургас, Монтана и София не изпращат отбори, а към състезанието се присъединяват отборите на Добрич, Кърджали и Пазарджик. Състезанието е разнообразено с интересен кът на Планинската спасителна служба на БЧК, където отборите се запознават с правилата за планинска безопасност. Отново са поканени пребиваващи в България възрастни бежанци – този път от Близкия изток, които разказват за своя бит и култура и почерпват участниците със свои традиционни специалитети.

2.2. Насърчаване на участието в обществения живот

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ

2.2.1. Финансиране на проекти на неправителствени организации на и за хората с увреждания за рехабилитация и интеграция за преодоляване на социалната изолация на хората с увреждания, вкл. хората с увреждания над 50-годишна възраст и тяхната интеграция в обществото

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани 2 000 бр. хора с увреждания над 50-годишна възраст, на които е извършена рехабилитация и терапия и са участвали в мероприятия за преодоляване на социалната им изолация. През отчетния период по програмата са обхванати 10 250 хора с увреждания, от които **5 000 са възрастни хора с увреждания над 50-годишна възраст**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 270 000 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 400 000 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА ХОРАТА С УВРЕЖДАНИЯ

2.2.2. Финансиране на проекти за изграждане на достъпна архитектурна среда за хората с увреждания, вкл. хора с увреждания над 50-годишна възраст, на културни, исторически, спортни обекти

През отчетните 2023 г. и 2024 г. са планирани да се адаптират за хора с увреждания 15 бр. културни, исторически и спортни обекти. **Адаптирани са 24 бр. обекти**.

- Финансови средства за реализиране на проектите за 2023 г. – 380 000 лв.
- Финансови средства за реализиране на проектите за 2024 г. – 516 539 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

2.2.3. Подпомагане на дейността на военно-патриотичните съюзи и организации на запасни, резервисти, ветерани от войните, военноинвалиди и военно-пострадали и неправителствени организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната, създадени като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на обществено полезна дейност, чрез финансиране на обществено значими мероприятия в партньорство с Министерството на отбраната, съгласно разпоредбите и изискванията на Наредба №Н-12/17.07.2014 г. за условията и реда на предоставяне на финансова или материална помощ и за предоставяне на помещения във военните клубове или сгради в управление на Министерството на отбраната или структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната

През 2023 г. Министерство на отбраната е сключило договор с осем организации, а през 2024 г. с девет организации от посочените по-горе, съгласно „Приоритети на Министерството на отбраната в областта на военно-патриотичното възпитание и сигурността и отбраната (2023 – 2024 г.)“ и правилата за сътрудничество на министъра на отбраната с неправителствени организации, създадени като юридически лица за осъществяване на обществено полезна дейност.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

2.2.4. Привличане на военно-патриотичните съюзи в мероприятия на Министерството на отбраната

Ръководството на Министерство на отбраната привлича председателите и членовете на неправителствените организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната, сдруженията на военнослужещи, запасните, резервистите, ветераните от войните, военноинвалидите и военнопострадалите в отбелязването на всички значими дати, честванията и ритуали от протоколния календар на Министерството на отбраната. В допълнение се провеждат отделни срещи с ръководствата на организациите по конкретни теми и въпроси от взаимодействието на МО с НПО и др.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

2.2.5. Предоставяне на помещения на военно-патриотичните съюзи и организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната във военни клубове или други подходящи помещения в сгради в управление на Министерството на отбраната или структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, съгласно изискванията на Наредба №Н-12/17.07.2014 г. за условията и реда на предоставяне на финансова или материална помощ и за предоставяне на помещения във военните клубове или сгради в управление на Министерството на отбраната или структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната

За периода 2023 – 2024 г. Министерство на отбраната (МО) предостави помещения на неправителствените организации със сфера на дейност в сигурността и отбраната, сдруженията на военнослужещи, запасните, резервистите, ветераните от войните, военноинвалидите и военнопострадалите във военни клубове или в сгради в управление на министерството или структури на пряко подчинение на министъра на отбраната, съгласно изискванията на Наредба №Н-12/17.07.2014 г. за условията и реда на предоставяне на финансова или материална помощ и за предоставяне на помещения във военните клубове или в сгради в управление на Министерството на отбраната или структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната.

Броят действащи към 31.12.2023 г. договори между МО и организации на военнослужещи от запаса и резерва, ветерани от войните, военноинвалиди и военнопострадали и др. със сфера на дейност в сигурността и отбраната са общо 65, като от тях:

- помещения в управление на МО – 14;
- помещения в управление на Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“ (ИА „ВК и ВПД“) – 51.

Броят действащи към 31.12.2024 г. договори между МО и организации на военнослужещи от запаса и резерва, ветерани от войните, военноинвалиди и военнопострадали и др. със сфера на дейност в сигурността и отбраната са общо 70, като от тях:

- помещения в управление на МО – 17;
- помещения в управление на ИА „ВК и ВПД“ – 53.

2.3. Насърчаване на доброволчеството

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.3.1. Включване на възрастни доброволци в различни подходящи инициативи и проекти на БЧК

Един от основните приоритетите на БЧК е да създава условия за доброволческа дейност на възрастните хора и подходяща среда за изява на техните способности, умения и опит. Организацията включва доброволци **над 60 години** във всякакви подходящи за тях инициативи и мероприятия, за които те изявят желание за участие. БЧК стимулира техните прояви и ги подкрепя в стремежа им да водят достоен, активен, здравословен и самостоятелен начин на живот. През 2023 г. и 2024 г. **общо над 5 000 доброволци** взимат участие в различни инициативи.

Най-голям брой възрастни доброволци се включват в изпълнението на дейностите по **Програмата за храни и основно материално подпомагане** (ПХОМП) – операция „Подкрепа“, която се реализира през двете отчетни години – 2023 г. и 2024 г. Общо **3 655 доброволци** взимат участие в изпълнението на различните компоненти на Програмата. Те участват при зареждането на над 30 областни склада и 304 раздавателни

пункта в цялата страна, като са най-активни при раздаването продукти във временните пунктове. Извършени са следните дейности: помощ при разтоварването на храните; окомплектоване на пакетите с хранителни продукти; раздаване на хранителните продукти на правоимащите лица; помощ на възрастните хора и трудноподвижните лица да пренесат получената хуманитарна помощ до най-близките спирки на обществения транспорт; оказване на помощ на уязвимите лица със затруднения в четенето и писането, и попълване на анкетите за обратна връзка; раздаване на листовки, съдържащи информация за различни видове съпътстващи мерки. Всички ангажирани доброволци в Програмата са положили общо 202 871 часа доброволен труд.

Друга традиционна инициатива с участие на възрастни хора е честването на **Европейския ден за солидарност между поколенията – 29 април**. Организацията отстоява принципа, че солидарността между поколенията играе ключова роля в развитието на по-справедливи и устойчиви системи, базирайки се на познанията и опита на по-възрастните, предадени на младите поколения.

Ежегодно, по случай 29 април, БЧК организира в цялата страна едновременно засаждане на цветя, дръвчета и храсти. През 2023 г. инициативата се осъществи заедно с доброволци от различни възрасти, в която взимат участие над 100 души от 15 населени места. Основната цел на мероприятието бе да се привлече вниманието на обществото към приемствеността, разбирателството и хуманността, за да живеем по-добре заедно. През 2024 г. участие в мероприятието взимат 150 души от 20 населени места.

2.4. Насърчаване на ученето през целия живот

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

2.4.1. Формиране, изпълнение, анализиране и оценяване на политиката за учене през целия живот (УЦЖ)

С приемането на Закона за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение (изм. и доп. ДВ. бр. 27 от 29 март 2024 г.) бяха предприети промени, които целят да се улесни достъпът до учене през целия живот и да се насърчи ученето през целия живот. Промените обхващат:

1. Въвеждане на възможност за обучение за достигане на Единица резултат от ученето (ЕРУ) в Държавния стандарт за придобиване на квалификация по професия – за лица на възраст над 16 години;
2. Трансфер и натрупване на ЕРУ;
3. Възможност за обучение в електронна среда за лица на възраст над 16 години по теория на професията;
4. Дефиниране на възможностите за валидиране на професионални компетентности, съответстващи на знанията, уменията и компетентностите в една Единица резултат от ученето в Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професия;
5. Намаляване на административната тежест за доставчиците на професионално обучение (центровете за професионално обучение).

През 2023 г. са проведени две издания на **Националните дни на ученето през целия живот** – в гр. Бургас (26 – 28.04.2023 г.) и гр. Стара Загора (20 – 23.11.2023 г.) с включени различни дейности – обмен на добри и работещи практики, представяне на политики и проекти за развитие на образованието и обучението, както и успешни модели за развитие на уменията.

През 2024 г. са осъществени мерки за ефективно прилагане на Европейската референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот,

Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот (УЦЖ). Прилагат се приоритетите на Новата европейска програма за учене на възрастни за периода 2021 – 2030 г.

С цел насърчаване и оказване на подкрепа за ученето през целия живот в началото на 2024 г. Министерството на образованието и науката започна изпълнението на проект № 101144168 – Agenda 4 Skills – ERASMUS-EDU-2023-AL-AGENDA-IBA по програма „Еразъм+“. В рамките проектната интервенция е предвидено: проучване на добри практики в системата на заетостта за обучение на възрастни за последваща заетост; посещения в предприятия за популяризиране на валидирането и дуалното обучение; популяризиране на новите европейски инструменти за насърчаване на ученето на възрастни – индивидуалните сметки за обучение и микроудостоверенията. Проектът се изпълнява съвместно с МТСП.

През м. ноември 2024 г. е проведено едно издание на Националните дни за учене през целия живот. В рамките на събитието са представени политиките за развитие на уменията във всички сектори на системата за образование и наука: от общото образование, през приобщаващото образование и дуалното професионално образование и обучение до висшето образование и науката. Събитието създаде условия за популяризиране на добри практики за развитие на уменията за учене през целия живот: на работното място и в културни институции и организации (музеи, читалища и библиотеки). Специален фокус в добрите практики представиха бюрата по труда като структури на Агенцията по заетостта.

Натрупаният опит на заинтересованите страни и на професионалистите в България от работата по изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2014-2020 г., Европейската програма за учене на възрастни до 2021 г. и националната подкрепа за съдържателното и функционално развитие на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE) генерираха ценна обществена енергия за първоначално институционализиране и промяна на нагласите за този сектор в обществото. Директно отражение на тези обществени процеси е изпълнението на **Стратегическата рамка за образованието, обучението и ученето в Република България 2021-2030 г**. Чрез приемането на този основен стратегически документ България се ангажира със следните показатели, свързани с целевата група на възрастните:

- Относителен дял на населението (25-64 г.), участващо в образование и обучение е изчислен като съотношение между броя на лицата на възраст 25-64 навършени години, участващи в образование или обучение през последните 4 седмици, вкл. наблюдаваната седмица, и населението на същата възраст; Заложена е целева стойност от 7% през 2030 г.;
- Отчетната информация по този показател съответно за 2023 година е 1,4%, а за 2024 година – 1,8%;
- Относителен дял на населението (25-64 г.), участващо в образование и обучение е изчислен като съотношение между броя на лицата на възраст 25-64 навършени години, участващи в образование или обучение през последните 12 месеца, вкл. наблюдаваната седмица, и населението на същата възраст; Заложена е целева стойност от 33% през 2030 година.

Отчетната информация по този показател както за 2023 г., така и за 2024 г. е 20,6%, предвид последното измерване на този относителен дял за 2022 г. с оглед периода на изследването AES. Следващ цикъл по AES – 2028 г.

Финансирането е със средства от бюджета на МОН и по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм+“.

Мярката има въздействие на национално ниво.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

2.4.2. Изпълнение на Новата европейска програма за учене на възрастни (НЕПУВ) за периода 2021-2030

Проект „Програма за уменията“ (Agenda 4 Skills) е финансиран по Програмата на ЕС в областта на образованието младежта и спорта Еразъм+ 2021-2027. Чрез проекта България изпълнява приоритетите на Новата европейска програма за учене на възрастни за периода 2021 – 2030 г.

Проведените през 2024 г. инициативи по проекта, вкл. в партньорство с МТСП, са: фокус-група за индивидуалните сметки за обучение; регионално събитие с представители на институциите на пазара на труда, работодатели, социални партньори, местни и регионални власти, проведено на 12 април 2024 г. в гр. София; Първа работна среща на Националния координационен съвет, проведена на 28 – 29 май 2024 г. в гр. Пловдив; два секторни семинара в секторите „Туризъм“ и „Строителство“, проведени съответно на 29.10.2024 г. и на 29.09.2024 г. в гр. София; разработена Стратегия за разпространение и комуникационен план; проведено на 26.09.2024 г. Национално събитие по проекта – ЕС и национални политики и практики, съвместно с ОИСР.

Мярката се финансира със средства по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм+“ и от бюджета на МОН.

Мярката има въздействие на национално и на регионално ниво.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

2.4.3. Национална подкрепа за функциониране на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE), вкл. с фокус върху Европейската година на уменията -2023г. и за професионализация на персонала

От края на 2021 г. чрез Министерството на образованието и науката България е пълноправен член на Европейската мрежа за основни умения (EBSN). Заедно с функциониращата мрежа EPALE BG, която включва институции и организации от България, EBSN разширява възможностите в национален контекст за свързване с други институции и организации-членки на EBSN. Дейността на EBSN е свързана с основните умения на възрастните: настоящи и бъдещи. EPALE BG е част от Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE). Нейната цел е насърчаване на повече и по-добри възможности за учене за всички възрастни, като подкрепя и укрепва професиите в обучението за възрастни. Тя дава възможност на членовете да се свързват с и да се учат от колегите си в цяла Европа, чрез публикациите в своя блог, чрез форумите, подкасти, инструмента за търсене на партньори, допълнени с физически срещи.

Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE) активно се промотира в рамките на всички събития, свързани с изпълнението на политиките за учене през целия живот, събитията, включени в графика на националния координатор за учене на възрастни и по време на основното събитие за учене през целия живот в България: Дните за учене през целия живот.

През 2024 г. е подготвено и сключено Споразумение № 101196922 – NSSEPALEBG между МОН и Европейската изпълнителна агенция за образование и култура към Европейската комисия. Въз основа на Споразумението започна изпълнението на проект № 101196922 – ERASMUS-EDU-2024-EPALE-IBA „Електронна платформа за учене на възрастни в Европа – Национални звена за подкрепа България (EPALE NSS)“. Проектът ще се изпълнява в рамките на 24 месеца, считано от 1 януари

2025 г. до 31 декември 2026 година. През този двугодишен период активният живот на възрастните хора отново ще имат запазена територия в Платформата. Финансирането е със средства от бюджета на МОН и по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм+“.

Чрез функционалното и съдържателно развитие на EPALE Министерството на образованието и науката създава условия за разрешаване на едно от основните национални предизвикателства в сектора на учене на възрастни – професионализацията на персонала. Тя е определена като приоритет и в Европейска програма за учене на възрастни 2021-2030 г. EPALE съдейства за изпълнението на Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в РБ (2021 – 2030) Тя е част и от националната стратегическа рамка в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ). По конкретно Платформата ще има преки и косвени приноси към следните цели и групи мерки/дейности от Стратегическа рамка: 1.2. от приоритетна област 1 Ранно детско развитие; 8.1. и 8.2. от приоритетна област 8 Учене през целия живот и 9.1. от приоритетна област 9 Ефикасно управление и участие в мрежи.

Чрез интерактивното пространство на EPALE ще продължат да функционират създадените мрежи: EPALE BG с близо 700 институции и организации, мрежата от посланици в 28-те области на страната, както и взаимодействието на България чрез Министерството на образованието и науката в Европейската мрежа за основни умения (EBSN).

За 2024 г. **регистрираните потребители на Платформата са 1523 души**. Публикувано е съдържание на EPALE в целия обхват на неговите категории (новини, събития, блогове, аналитични ресурси и др.) – общо 350 публикувани ресурса. 12 са преведените на български език бюлетини на EPALE. 1854 са последователите и харесванията на страниците на EPALE-България във Facebook.

Мярката се финансира със средства по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм+“ и от бюджета на МОН.

Мярката има въздействие на всички нива на управление: национално областно и местно.

Всички продукти и услуги в изпълнение на Работната програма на Националното звено за подкрепа (НЗП) са достъпни в интерактивното пространство на Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE) https://epale.ec.europa.eu/en.

Мярката се финансира със средства по Програма на ЕС в областта на образованието, обучението, младежта и спорта „Еразъм+“ и от бюджета на МОН.

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ – БАН

2.4.4. Проект „Динамика на неравенствата във висшето образование и обучението за възрастни: Сравнителен анализ на социалната справедливост“ – JustEdu – 2020-2024, сайт: https://justedu2020.eu/

Екип на ИФС – БАН е работил по проект „Динамика на неравенствата във висшето образование и обучението за възрастни: Сравнителен анализ на социалната справедливост“ – JustEdu. Проектът е със срок на изпълнение 2020 – 2024 г. и се финансира от Национална програма „Вихрен“. За периода 2023 – 2024 г. няма постъпило финансиране. Работи се със средствата, постъпили през 2022 г. в размер на 264 550 лв.

В рамките на проекта през периода 2023 – 2024 г. са публикувани статии в престижни международни издания и са изнесени са доклади на национални и международни форуми.

Основни резултати от проекта:

- Изграден е капацитет за анализ на политики в сферата на ученето през целия живот;
- Изграден е капацитет за анализ на данни от международни сравнителни изследвания, свързани с ученето през целия живот.

Въздействие на проекта – резултатите от проекта имат пряко въздействие на различни нива:

- На национално ниво – анализирани са факторите и политиките, влияещи върху участието в учене през целия живот и образование за възрастни;
- В **международен сравнителен план** – направен е сравнителен анализ на участието в учене през целия живот и образование за възрастни, както и на обуславящите го фактори и политики, в различните европейски страни.

Сайт на проекта: https://justedu2020.eu/.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

2.4.5. Включване на бежанци на възраст 55+ в курсове за изучаване на български език

От 2014 година насам Бежанско-мигрантската служба на Българския Червен кръст организира курсове за изучаване на български език, с цел по-лесната интеграция на търсещите и получили международна или временна закрила в България.

През 2023 г. са организирани общо 55 курса по български език: **61 лица от общо 974 от преминалите успешно обучение по български език са на възраст над 55 години**.

През 2024 г., поради големия интерес към курсовете по български език и необходимостта от интеграция на бежанците чрез обучение, се наложи да бъдат организирани повече курсове по български език. Бежанско-мигрантската служба на БЧК организира общо 60 курса, като общо **74 души на възраст 55+ години** успешно завършиха организираното езиково обучение.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
„БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

2.4.6. Провеждане на обучения/курсове за квалификация и преквалификация на всички работници и служители на дружеството, независимо от тяхната възраст

За периода 2023 – 2024 г. **121 служители** на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД **над 55-годишна възраст** са преминали през обучение за повишаване на професионалната квалификация, придобиване на нова професионална квалификация и/или правоспособност, както следва:

- през 2023 г. – 66 бр.;
- през 2024 г. – 55 бр.

Чрез провеждането на обучения, включително и на персонала над 55-годишна възраст, се осигурява възможност не само за поддържане на придобитите навици за учене, но и за усвояване на нови знания.

В „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД се провеждат обучения/курсове за квалификация и преквалификация на работници и служители на дружеството, независимо от тяхната възраст.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – РУСЕ

2.4.7. Провеждане на обучения/курсове за квалификация и преквалификация на всички служители на ИААА, независимо от тяхната възраст. При необходимост служителите се пренасочват на други работни места

За периода 2023 – 2024 г. към Института по публична администрация и други обучаващи институции са преминали курсове и обучения 103 служители на агенцията, независимо от тяхната възраст.

За периода 07 – 28.04.2023 г. във ВТУ „Тодор Каблешков“ са преминали специализирано обучение и изпит по теория за „Председатели на изпитни комисии“, съгласно чл. 153, ал. 1, т. 2 от ЗДвП, като са обучени 92 инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“.

На 04.04.2023 г. е проведено специализирано обучение на инспекторския състав за извършване на контрол на Пунктове за периодичен технически преглед, 5-та категория – ADR, като са обучени 29 инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“.

На 30.06.2024 г. и на 24.09.2024 г. е извършено индивидуално обучение за председател на изпитна комисия по чл. 153, ал. 1, т. 2 от ЗДвП, като са обучени двама инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“.

На 31.10.2024 г. е извършено индивидуално обучение за Консултанти по опасни товари ADR – като са обучени трима инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – СОФИЯ

2.4.8. Насърчаване ученето през целия живот и активни дейности по професионално обучение в ресор транспорт

Наетите на работа възрастни хора, пенсионирани от системата на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ за периода 2023 – 2024 г. са преминали специализирано обучение във ВТУ „Тодор Каблешков“ и в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в гр. Русе.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ „АВТОМОБИЛНА АДМИНИСТРАЦИЯ“ – СОФИЯ

2.4.9. Повишаване на професионалната квалификация и придобиване на нова квалификация за развиване на умения за работа с новите технологии.

За периода от 23.11.2023 г. до 02.12.2023 г. в гр. Севлиево са преминали техническо и практическо обучение на инспекторския състав на ИА „Автомобилна администрация“ (ИААА) за работа с дигитални тахографи и смарт тахографи от всички поколения. Обучени са 140 инспектори от областни отдели „Автомобилна администрация“, извършващи крайпътни технически проверки за придобиване на знания и умения във връзка с прилагане на европейското законодателство в областта на автомобилния транспорт.

Приоритет III
Насърчаване на активния живот на възрастните хора в сферата на самостоятелния живот

3.1. Грижи за здравето и превенция на заболяванията

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.1. Повишаване нивото на информираност на населението за значимостта и възможностите за профилактика на сезонен грип чрез имунизация и осигуряване на безплатни грипни ваксини с бюджетни средства за лица на и над 65-г. възраст

Повишаване нивото на информираност на населението чрез провеждане на разяснителна кампания за ваксиниране срещу Covid-19 в съответствие с Националния план за ваксиниране срещу Covid-19, приет с РМС №896/2020 г.

В изпълнение на **Националната програма за подобряване на ваксинопрофилактиката на сезонния грип и на пневмококовите инфекции при лица на и над 65 г. 2023-2026 г.** на регионално ниво през 2024 г. са проведени семинари във всеки административен район на страната с медицински специалисти – изпълнители на националната програма.

Проведени са и 2 регионални форума, организирани от РЗИ – Варна и Благоевград, свързани с ваксинопрофилактиката на сезонен грип и пневмококови инфекции. Изготвени и разпространени в страната са по 70 000 брошури относно създадената възможност за ваксинация срещу сезонен грип и срещу пневмококови инфекции за лицата на и над 65 г. по националната програма.

В рамките на националната програма от 2024 г. в страната стартира безплатна ваксинация срещу пневмококови инфекции. По данни на НЗОК са приложени 48 708 дози пневмококова ваксина на лицата от целевата група.

За грипен сезон 2024/2025 г., по данни на НЗОК, са приложени 328 146 дози ваксина срещу сезонен грип на лица на и над 65 г.

По отношение на информираността на обществеността, през месец октомври е излъчен информационен аудиоклип по радиостанции Fresh!, Z-ROCK, FM+, Melody, Classic A за популяризиране на дейностите по имунизация по националната програма. В продължение на 3 месеца, веднъж седмично, във вестник „Телеграф“ бе публикувана рекламна публикация за ваксинацията срещу сезонен грип по националната програма.

Информация за ползите от имунизацията срещу сезонен грип, пневмококи и COVID-19 е налична и на интернет страницата за имунизации на Министерството на здравеопазването – ПлюсМен. Новини за вида на ваксините, приоритетни групи за имунизация, начало на имунизационната кампания 2024/2025 г. за посочените заболявания се публикуват както на интернет страницата, така и във фейсбук страницата на ПлюсМен.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.2. Модернизиране на системата за спешна медицинска помощ

Брой модернизирани обекти за спешна медицинска помощ – изпълнени са строително-монтажни работи (СМР) – 89 обекта от системата за спешна медицинска помощ в страната. Доставено е медицинско оборудване, обзавеждане и медицинска апаратура във всички обекти от системата за спешна медицинска помощ.

Брой закупени съвременни медицински превозни средства – линейки – 392 броя.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.3. Подпомагане на общопрактикуващи лекари (индивидуални и групови практики) и медицински специалисти, с фокус върху отдалечени и труднодостъпни места

Мярката не е изпълнена поради неподписано оперативно споразумение за изпълнение на инвестицията C12.I7. Развитие на амбулаторните грижи по Националния план за възстановяване и устойчивост между Министерство на здравеопазването и Министерство на финансите.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.4. Провеждане на информационни кампании и профилактични прегледи чрез мобилни кабинети в отдалечени и труднодостъпни райони

Няма закупени мобилни кабинети. Мярката не е изпълнена поради неподписано оперативно споразумение за изпълнение на инвестицията C12.I7. Развитие на амбулаторните грижи по Националния план за възстановяване и устойчивост между Министерство на здравеопазването и Министерство на финансите.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

3.1.5. Повишаване на професионалния капацитет на персонала, предоставящ социални и здравни услуги в обичайната за възрастния човек среда, в това число и в областта на психологическата помощ

Мярката не е изпълнена, поради това, че в процеса на изпълнението ѝ е установено, че Министерството на здравеопазването не може да предоставя обучения/стимули на персонал в административни структури извън управлението на министерството.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.1.6. Въвеждане на стимули за общопрактикуващите лекари (ОПЛ) за обслужване на населени места в отдалечени и труднодостъпни райони и възрастно население

През 2023 г. приблизително на 803 изпълнители на първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП) са заплатени средства в размер на 5 806 хил. лв. за работа при неблагоприятни условия и финансиране за осигуряване на медицински персонал в лечебни заведения за извънболничната медицинска помощ, които извършват медицински дейности в отдалечени, труднодостъпни райони или единствени изпълняват съответната дейност в общината.

През 2024 г. са заплатени 8 990 хил. лв. средно на 878 лечебни заведения изпълнители на ПИМП за финансиране осигуряване на медицински персонал в лечебни заведения за извънболнична медицинска помощ, които извършват медицински дейности в отдалечени, труднодостъпни райони или единствени изпълняват съответната дейност в общината.

3.1.7. Заплащане за извършването на профилактични прегледи, изследвания и имунизации на здравноосигурени граждани над 18-годишна възраст, с фокус върху хората преди и след 60-годишна възраст, за да могат да останат не само по-дълго време в добро здраве, но и да бъдат работоспособни на трудовия пазар.

Във връзка с подобряване на лечебно-диагностичното здравно обслужване на населението и с разширяване на профилактично-превантивното оказване на медицински грижи, Националната здравноосигурителна каса (НЗОК) акцентира върху дейностите по профилактика на здравноосигурените лица, като заплаща за извършването на профилактични прегледи и изследвания на здравноосигурени граждани над 18-годишна възраст, вкл. за поставянето на имунизации. При провеждането на тези прегледи е отделено внимание и на хората преди и след 60-годишна възраст, за да могат да останат не само по-дълго време в добро здраве, но и да бъдат работоспособни на трудовия пазар.

С цел профилактика на социално значими и приоритетни за страната заболявания, НЗОК осигурява провеждане на профилактични прегледи на здравноосигурените лица (ЗОЛ) от общопрактикуващите лекари (ОПЛ) – веднъж в рамките на календарната година, съгласно Приложение №2 на Наредба №8 от 2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и Приложение №12 „Дейности на ОПЛ по имунопрофилактика, програма „Детско здравеопазване", профилактични прегледи на ЗОЛ над 18 години, формиране на групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване при ЗОЛ над 18 години, профилактични дейности при ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване и програма „Майчино здравеопазване" съгласно Националния рамков договор за медицински дейности 2023 – 2025 г. (НРД за МД 2023 – 2025 г.).

За всички възрастни ЗОЛ ежегодно при профилактичния преглед се извършва:

Снемане на анамнеза и подробен статус, изчисляване на индекс на телесна маса, оценка на психичен статус, изследване на острота на зрение (ориентировъчно, без определяне на диоптри), измерване на артериално налягане, електрокардиограма (ЕКГ) и изследване на урина с тест-ленти в кабинет за: протеин, глюкоза, кетонни тела, уробилиноген/билирубин, pH.

Останалите изследвания, включени в обема на профилактичния преглед, са в зависимост от възрастовата група, в която лицата попадат:

- от 20 до 65-годишна възраст (жени и мъже) – назначават се: Пълна кръвна картина (ПКК), АСАТ, АЛАТ, креатинин, урина (химично изследване и седимент), пикочна киселина - веднъж на 5 години; определяне на повърхностен антиген на хепатит В (HbsAg) с бърз тест, определяне на антитела срещу хепатит С (anti-HCV) с бърз тест - на 40, 45, 50, 55 и 60-годишна възраст.
- жени ≥ 30-годишна възраст – мануално изследване на млечни жлези – ежегодно;
- жени от 30- до 50-годишна възраст – ехографско изследване на млечни жлези – веднъж на 2 години;
- жени от 30- до 40-годишна възраст - изследване на онкопрофилактична цитонамазка - ежегодно, а след две негативни цитонамазки – веднъж на 3 години; гинекологичен статус, с вземане и изпращане на материал за цитонамазка – осъществява се от лекар специалист по акушерство и гинекология – ежегодно, а след две негативни цитонамазки – веднъж на 3 години;
- мъже ≥ 40-годишна възраст и жени ≥ 50 години – изследване на триглицериди; общ холестерол и HDL-холестерол и оценка на СС риск по SCORE системата за лица без сърдечно-съдови заболявания, захарен диабет, хроничната бъбречна недостатъчност (ХБН); LDL-холестерол (за лица със сърдечно-съдови заболявания, захарен диабет, ХБН,

при които не се извършва оценка на СС риск по SCORE системата и не е изследван в рамките на диспансерното наблюдение) – веднъж на 5 години;

- мъже ≥ 45-годишна възраст – PSA - общ и свободен – ежегодно;
- жени от 45- до 69-годишна възраст включително – мамография на млечни жлези – веднъж на 2 години; за жени на и над 70-годишна възраст – веднъж на 3 години.
- над 65-годишна възраст (жени и мъже): ПКК – ежегодно за календарна година; триглицериди – един път на 5 години; общ холестерол, HDL за лица без сърдечно-съдови заболявания, захарен диабет, хроничната бъбречна недостатъчност (ХБН) – един път на 5 години; LDL-холестерол (за лица със сърдечно-съдови заболявания, захарен диабет, ХБН) – един път на 5 години.

При провеждането на профилактичните прегледи ОПЛ формира следните групи от лица с рискови фактори за развитие на заболяване: лица с рискови фактори за развитие на сърдечно-съдови заболявания, лица с рискови фактори за развитие на захарен диабет тип 2, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на шийката на матката, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на млечната жлеза, лица с рискови фактори за развитие на злокачествени новообразувания на ректосигмоидалната област, лица с рискови фактори за развитие на злокачествено новообразувание на простатата, лица с рисков фактор затлъстяване, лица с рисков фактор тютюнопушене.

При формиране на групите от лица с рискови фактори за развитие на заболяване, ОПЛ попълва „Карта за оценка на рисковите фактори за развитие на заболяване“, включена в медицинския софтуер на лекаря, осъществил прегледа, изготвена по образец съгласно Приложение №4 към Наредба №8 от 03.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията.

На ЗОЛ, включени в групите от лица с рискови фактори за развитие на заболяване, ОПЛ при необходимост провежда консултация със специалист и назначава допълнителни медико-диагностични изследвания.

Профилактична дейност на възрастни здравноосигурени лица (над 18 г.) с рискови фактори за развитие на заболяване се извършва и от лекари със специалност „Вътрешни болести“, „Гастроентерология“, „Урология“, „Ендокринология и болести на обмяната“, „Кардиология“, „Хирургия“ и „Акушерство и гинекология“ съгласно Приложение №5 на Наредба №8 от 2016 г. и Приложение №14 „Дейности на лекаря специалист по „Педиатрия” по програма „Детско здравеопазване”, на лекаря специалист по „Акушерство и гинекология” по програма „Майчино здравеопазване“ и на лекаря специалист по профилактика на ЗОЛ над 18 години с рискови фактори за развитие на заболяване“ съгласно НРД за МД 2023 – 2025 г.

За 2023 г., съгласно сключения НРД за МД за 2023 – 2025 г. са платени 2 429,3 хил. бр. годишни профилактични прегледи на здравноосигурени лица (ЗОЛ) над 18-годишна възраст, на стойност 64 339 хил. лв. и средства за медико-диагностични дейности (МДД) в размер на 38 784,9 хил. лв. Само за ЗОЛ от възрастовата група **над 65-годишна възраст** са платени **909,6 хил. бр. годишни профилактични прегледи** на стойност 24 092 хил. лв. и МДД по повод годишния профилактичен преглед на стойност 11 955 хил. лв.

За 2024 г. са платени 2 583,3 хил. бр. годишни профилактични прегледи на ЗОЛ над 18-годишна възраст, на стойност 96 986 хил. лв. и средства за МДД в размер на 66 381,8 хил. лв. Само за ЗОЛ от възрастовата група **над 65-годишна възраст** са платени **964 хил. бр. годишни профилактични прегледи** на стойност 32 421 хил. лв. За провеждането на тези профилактични прегледи се назначават МДД. За лицата над 65-годишна възраст през 2024 г. са заплатени МДД по повод годишния профилактичен преглед на стойност 24 597 хил. лв.

3.1.8. Финансиране на задължителни имунизации и реимунизации и по национални програми чрез трансфер на средства от Министерството на здравеопазването. Освен задължителните реимунизации против дифтерия и тетанус, НЗОК заплаща и препоръчителни имунизации, съгласно изискванията на Наредба №15 от 2005 г.

НЗОК финансира задължителни имунизации и реимунизации и по национални програми чрез трансфер на средства от Министерството на здравеопазването. Имунизациите и реимунизациите се извършват от изпълнителите на първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП) на лица, вписани в регистрите им, от целеви групи, определени в програмите. Освен задължителните реимунизации против дифтерия и тетанус, НЗОК заплаща и препоръчителни имунизации, при спазване на изискванията, установени в Наредба №15 от 2005 г. за имунизациите в Република България (включително и имунизации срещу COVID-19).

Ежегодно грипните епидемии причиняват сериозен здравен, икономически и социален проблем поради голямата заболеваемост, тежки усложнения и смъртност, особено за уязвимите групи от населението – деца, възрастни хора и лица с определени хронични заболявания. За намаляване на тежкото протичане и усложненията от грипа, и в изпълнение на Националната програма за подобряване на ваксинопрофилактиката на сезонния грип и на пневмококовите инфекции 2023 – 2026, одобрена с РМС №65/26.01.2023 г., НЗОК заплаща профилактични ваксини срещу сезонния грип и на пневмококовите инфекции за лица на и над 65-годишна възраст.

За ваксинационен сезон 2023 – 2024 г., във връзка с Националната програма за подобряване на ваксинопрофилактиката на сезонния грип (2023 – 2026 г.), на лицата от целевата група са поставени 279 224 бр. ваксини и заплатени средства в размер на 5 965 254 хил. лв., които включват и ваксините. Сумите се заплащат с трансферни средства от Министерството на здравеопазването.

За ваксинационен сезон 2023 – 2024 г., във връзка с Националната програма за подобряване на ваксинопрофилактиката на пневмококовите инфекции (2023 – 2026 г.), на лицата от целевата група са поставени 14 714 бр. ваксини и заплатени средства в размер на 1 463 160 хил. лв., които включват и ваксините. Сумите се заплащат с трансферни средства от Министерството на здравеопазването.

Броят на поставените задължителни имунизации и реимунизации за 2023 г., съгласно Наредба №15 от 2005 г. за имунизациите в Република България, за ЗОЛ над 18-годишна възраст са 169,5 хил. бр. за 1 801,3 хил. лв.

За **лицата над 65-годишна възраст са поставени 60,6 хил. бр. имунизации**, а средствата за поставянето им е в размер 643,5 млн. лв., като в тях се включва броят и средствата на поставените дози на препоръчителна ваксина срещу COVID-19.

Броят на поставените задължителни имунизации и реимунизации за 2024 г., съгласно Наредба №15 от 2005 г. за имунизациите в Република България, за ЗОЛ над 18-годишна възраст са 175,4 хил. бр. за 2 672,4 хил. лв.

Само за **лицата над 65-годишна възраст са поставени 60,9 хил. бр. имунизации**, а средствата за поставянето им е в размер 918,8 хил. лв., като в тях се включват броят и средствата на поставените дози на препоръчителна ваксина срещу COVID-19.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.1.9. НЗОК осигурява прегледи по диспансерно наблюдение на ЗОЛ с едно и повече заболявания, извършени от изпълнител на ПИМП, първични специализирани

прегледи и специализиран преглед по диспансерно наблюдение, извършени от изпълнител на СИМП, както и необходимите високоспециализирани дейности.

Заболеваемостта от хронични незаразни болести се увеличава с напредването на възрастта. Тези заболявания често водят до инвалидизация, която влошава качеството на живота на възрастните хора, а също и са причина за висока преждевременна смъртност. В тази връзка НЗОК осигурява прегледи и изследвания по диспансерно наблюдение на ЗОЛ с едно и повече заболявания, които се извършват както от изпълнител на първична извънболнична медицинска помощ (ПИМП), така и от изпълнители специализирана извънболнична медицинска помощ (СИМП).

Диспансерното наблюдение в извънболничната помощ се осъществява по Приложения №8 „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от ОПЛ“ и по Приложения №13 „Пакет дейности и изследвания на ЗОЛ по МКБ, диспансеризирани от лекар специалист“, съгласно НРД за МД 2023 – 2025 г.

Едно диспансеризирано ЗОЛ над 18 г., когато е със заболявания, класифицирани в един клас, но с различни МКБ кодове, за едни от които подлежи на диспансерно наблюдение при ОПЛ, а за други – при лекар специалист, то този пациент подлежи на диспансерно наблюдение (медицински дейности и изследвания по вид, периодичност и честота) за всички заболявания изцяло от ОПЛ съгласно Приложения №8 и Приложения №13 съгласно НРД за МД 2023 – 2025 г. Изключение се допуска за пациентите с инсулинозависим захарен диабет, неинсулинозависим захарен диабет на инсулинолечение и пациенти, претърпели сърдечни интервенции и/или операции до края на първата година след интервенцията/операцията, при които диспансерното наблюдение се осъществява от лекар – специалист от СИМП. Когато ЗОЛ подлежи на диспансерно наблюдение за всички заболявания изцяло от ОПЛ, е препоръчително извършването на консултативни прегледи от съответния лекар – специалист от СИМП, за съответната календарна година по преценка на ОПЛ, като в тези случаи ОПЛ насочва пациента за консултативен преглед със съответното медицинско направление.

За 2023 г., за прегледи по диспансерно наблюдение на здравноосигурени лица извършени от изпълнители на ПИМП, са заплатени 4 464,7 хил. бр. прегледи на стойност 95 804,5 хил. лв., а от изпълнители на СИМП – 603 хил. бр. прегледи, за 13 028,5 хил. лв. Заплатените суми за МДД по повод диспансерно наблюдение са 20 864,8 хил. лв.

При диспансерното наблюдение на лицата над 65-годишна възраст са заплатени 2 765 хил. бр. прегледи на стойност 60 375 хил. лв., извършени от изпълнители на ПИМП, а от изпълнители на СИМП – 333 хил. бр. прегледи на стойност 7 092 хил. лв. Заплатените средства за МДД по повод диспансерно наблюдение за лицата над 65-годишна възраст са в размер 11 876 хил. лв.

За 2024 г., за прегледи по диспансерно наблюдение на здравноосигурени лица извършени от изпълнители на ПИМП, са заплатени 4 667,7 хил. бр. прегледи на стойност 145 044,8 хил. лв., а от изпълнители на СИМП – 601,8 хил. бр. прегледи, за 17 214,2 хил. лв. Заплатените суми за МДД по повод диспансерно наблюдение са 28 836 хил. лв.

При диспансерното наблюдение на л**ицата над 65-годишна възраст** са заплатени **2 876 хил. бр. прегледи** на стойност 88 908,5 хил. лв., извършени от изпълнители на ПИМП, а от изпълнители на СИМП – 338 хил. бр. прегледи на стойност 9 381,5 хил. лв. Заплатените средства за МДД по повод диспансерно наблюдение за лицата над 65-годишна възраст са в размер 16 250 хил. лв.

Дългосрочните грижи и социална защита на хората с болестта на Алцхаймер и други деменции в световен мащаб се нареждат на едно от челните места по медицински разходи след сърдечно-съдовите и онкологичните заболявания. С цел зачитане достойнството на възрастните хора НЗОК реимбурсира лекарствени продукти за домашно лечение на болни с болест на Алцхаймер.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.1.10. Дентално здраве

Съгласно Наредба №9 от 2019 г. на Министерството на здравеопазването за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК и Националния рамков договор за денталните дейности за 2023 – 2025 г., действащ към настоящия момент, НЗОК заплаща за всички здравноосигурени лица с цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст за следните дейности по възстановяване функцията на дъвкателния апарат, които се извършват от лекар по дентална медицина:

- дейности по възстановяване функцията на дъвкателния апарат с горна цяла плакова зъбна протеза за период от 4 години, в т. ч. и контролни прегледи до два месеца след поставяне на протезата;
- дейности по възстановяване функцията на дъвкателния апарат с долна цяла плакова зъбна протеза за период от 4 години, в т. ч. и контролни прегледи до два месеца след поставяне на протезата.

При извършване на дейности по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при обеззъбени здравноосигурени лица, НЗОК заплаща и за изработка на медицинско изделие тотална горна и/или долна цяла плакова зъбна протеза.

През 2023 г. за дейностите по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст на здравноосигурени лица без ограничения във възрастта са заплатени средства в размер на 14 142,6 хил. лв.

През 2024 г. за дейностите по възстановяване функцията на дъвкателния апарат при цялостна обеззъбена горна и/или долна челюст на здравноосигурени лица без ограничения във възрастта са заплатени 18 209,3 хил. лв., като в стойността е включена и изработката на медицинско изделие „тотална зъбна протеза“.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

3.1.11. Проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“

В периода май 2019 г. – април 2024 г. БЧК осъществи проект **„Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“** съвместно с МЗ, МТСП и Норвежката асоциация на местните и регионални власти и с подкрепата на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г.

Благодарение на проекта е разширена мрежата от Центрове „Домашни грижи“ на БЧК за предоставяне на интегрирани здравно-социални грижи в дома от квалифицирани екипи от медицински сестри и домашни помощници. В периода 2023 – 2024 г. **Центрове „Домашни грижи“ функционират на територията на общините Враца, Оряхово, Бяла Слатина, Криводол, Видин, Белоградчик и Монтана**. За целия период на проекта са създадени 81 работни места за медицински сестри и домашни помощници, а **редовни грижи в дома са получили повече от 1200 души**, голяма част от тях самотно живеещи в 34 малки и отдалечени населени места на територията на 7-те общини.

Сред основните успехи на проекта е въвеждането на услугата телекеър в Северозападна България като част от системата на интегрираните здравно-социални услуги в домашна среда. Посредством изградения за целта Контролно-комуникационен център в гр. Враца и използването на два типа персонални устройства, е осъществявано постоянно наблюдение на различни физиологични показатели на потребителите 24 часа 7 дни в седмицата. Това допринася за предотвратяване на множество рискови ситуации,

навременна намеса и предотвратяване на усложнения, както и до подобряване на психо-социалния статус на възрастните хора. За периода 2023 – 2024 г. в услугата телекеър са включени 650 потребители, а за целия период на проекта този брой достига 950 души от всички 7 общини.

След приключване на проекта Министерският съвет одобри Решение №328/09.05.2024 г. за приемане на Програма „Иновативен модел за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания 2024“ и Постановление №163/09.05.2024 г. за одобряване на допълнителни трансфери на 7-те общини за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда – мобилно и от разстояние – телекеър. С предоставения финансов ресурс дейността на Центровете „Домашни грижи“ е продължена от страна на общинските администрации до края на 2024 г., като за целта БЧК предостави за ползване материална база и оборудване, закупени по проекта и предназначени за нуждите на Центровете „Домашни грижи“.

БЧК продължи да осъществява услугата телекеър за потребители на интегрирани здравно-социални услуги от 7-те общини – обект на Постановление №163/09.05.2024 г., по силата на Договор за възлагане от страна на Община Враца. За периода май – декември 2024 г. **в услугата телекеър са обхванати 200 самотно живеещи възрастни хора с хронични заболявания и трайни увреждания**.

Използването на новите технологии като част от системата за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда доведе до подобряване на достъпа до навременни и професионални грижи, включително за хора в отдалечени и трудно достъпни населени места с ограничен достъп до качествени медицински грижи и социална подкрепа. Предвид задълбочаващата се демографска криза в България и намаляващия финансов и човешки ресурс следва да се има предвид, че натрупаният опит и ноу-хау от БЧК в сферата на дългосрочните грижи, в частност и по отношение на услугата телекеър, създават база за надграждане и възможности за развитие на иновативни услуги, които да доведат до задоволяване на нарастващите нужди на възрастните хора в страната от качествени грижи.

3.1.12. Предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда на възрастни хора над 65 г. с хронични заболявания и трайни увреждания

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

В рамките на ПРЧР 2021-2027 през 2023 г. стартира изпълнението на процедура BG05SFPR002-2.001 **„Грижа в дома“** с бенефициенти общините в Република България. Сключени са 229 договора на обща стойност 236 797 229 лв., като до края на 2024 г. са **обхванати 45 312 лица с увреждания и възрастни в невъзможност за самообслужване**. По операцията е изграден модел за грижи за възрастни хора и лица с увреждания, включително с хронични заболявания и трайни увреждания, чрез осигурени почасови мобилни интегрирани здравно-социални услуги в домовете на потребителите.

Създадени са условия за независим и достоен живот на възрастните хора и хората с увреждания посредством предоставянето на качествени, достъпни и устойчиви услуги за дългосрочна грижа според индивидуалните им потребности при постигне на по-добър баланс между качество на услугите и ефективното и ефикасното им предоставяне. За служителите, които предоставяха услугите се организираха обучения и супервизия, както и транспорт до домовете на ползвателите на услугите.

БЪЛГАРСКИ ЧЕРВЕН КРЪСТ

Извън общините, обхванати по проект „Иновативни модели за грижи в общността за хора с хронични заболявания и трайни увреждания“, предоставянето на интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда продължи през 2023 – 2024 г. и на територията на гр. София и гр. Варна. Над 120 потребители общо от тези общини са получавали редовни грижи от квалифицирани медицински сестри и домашни помощници. Услугите в гр. София са се предоставяли на 20 потребители с финансовата подкрепа на НС на БЧК.

Комплексът за социални услуги „Център Домашни грижи“ на Областен съвет на БЧК – Варна предоставя **4 вида лицензирани услуги** – информиране и консултиране, застъпничество и посредничество, терапия и рехабилитация и асистентска подкрепа, при спазване на стандартите за качество съгласно Наредбата за социалните услуги. Комплексът е **с капацитет 80 обслужвани лица месечно**, **а броят на всички обслужени на годишна база надвишава 100 души**.

През септември 2024 г. е сключен нов договор между Община Варна и БЧК за 3-годишен период за продължаване на дейността като общинска делегирана дейност.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

3.1.13. Осигуряване право на безплатни пътувания за цялата железопътна мрежа, включително и за пенсионирани от системата на ДП НКЖИ

Във връзка с изпълнението на социалния ангажимент към работниците и служителите, НКЖИ се задължава да осигурява на работещите **право на неограничен брой безплатни пътувания** по цялата железопътна мрежа в страната.

На база дългогодишен натрупан стаж в сферата на железопътния транспорт, пенсионираните служители придобиват възможност да се възползват от пенсионерска карта, която се издава съгласно „Правилата за служебни и специални пътувания по железопътния транспорт на Република България“ от „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

3.1.14. Информиране на гражданите за здравословно хранене на възрастните хора

През периода 2023 – 2024 г. Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) е предприела действия за **информиране на гражданите относно организирането на безплатни обществени трапезарии** (предимно през есенно-зимния период). Едновременно с това Агенцията е осъществявала стриктен контрол, който да гарантира безопасна и качествена храна, достигаща до нуждаещите се лица.

На интернет-страницата на БАБХ са публикувани 15 материали, насочени към **повишаване на информираността относно възможностите за безплатен достъп до храна** на всички граждани, в т. ч. и на възрастните хора. Осъществени са около 40 медийни изяви, които показват нагледно как се извършва официалният контрол за безопасност и качество на храните и за какво трябва да внимават потребителите при избора на храна. На средствата за масова информация са предоставени около 25 писмени материали по теми, свързани с безопасността на храните.

С оглед ограничаването на евентуални измами с храни, засягащи най-чувствително възрастните хора, в рамките на около 30 интервюта в средствата за

комуникация и информация, **на обществеността са предоставени данни за планирания и извънпланович контрол** в обектите за производство, преработка и дистрибуция на храни, извършван по време на официалните празници в страната.

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
БЪЛГАРСКА АГЕНЦИЯ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

3.1.15. Информиране на обществеността, отправяне на препоръки чрез електронната страница на БАБХ за повишаване на познанията за качеството и безопасността на храните и начина на хранене на възрастните хора

Българската агенция по безопасност на храните регулярно публикува на електронната си страница **съвети и препоръки** към потребителите, включително насочени към възрастните хора, **касаещи начина на хранене и избягването на свързани с храната и храненето неблагоприятни фактори, които влияят отрицателно на човешкото здраве**.

През периода 2023 – 2024 г. на електронната страница на БАБХ по темата са публикувани 20 печатни материали, а на средствата за масова комуникация са предоставени 16 статии и информации с препоръки за гражданите.

Представители на БАБХ са взели участие в над **40 различни форуми и събития**, организирани от други институции, асоциации и неправителствени организации, предоставяйки информация по въпроси, свързани с безопасността на храните и ползите от здравословното хранене.

Във връзка с осъществяване на контролната си дейност инспектори от Областните дирекции по безопасност на храните извършват **постоянни проверки** и в специализирани заведения за възрастни хора, както и в кетъринг фирми, доставящи храни в старчески и други домове за настаняване на възрастни хора.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРАНСПОРТА И СЪОБЩЕНИЯТА
НАЦИОНАЛНА КОМПАНИЯ „ЖЕЛЕЗОПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА“ (НКЖИ)

3.1.16. Отпускане на социални парични помощи на работници и служители със здравословни проблеми и/или тежки хронични заболявания, които ползват скъпи лекарства и терапия при лечението си.

В компанията има разработени „Правила за отпускане на парични помощи в НКЖИ“, предоставящи възможност след разглеждане на подадени документи от работници и служители, да им бъде отпусната парична помощ. Тя се отпуска при спазване на регламентираните правила, като случаите, при които се отпускат помощи са следните:

- временна неработоспособност;
- необходимост от скъпо струващо лечение;
- материално затруднени работници/служители.

През 2023 г. отпуснатите парични помощи за 75 бр. служители на НКЖИ са в размер на 120 584,33 лв.

През 2024 г. отпуснатите парични помощи за 70 бр. служители са в размер на 109 980 лв.

„ХОЛДИНГ БДЖ“ ЕАД, „БДЖ – ПЪТНИЧЕСКИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД И „БДЖ – ТОВАРНИ ПРЕВОЗИ“ ЕООД

В „Холдинг БДЖ“ ЕАД за 2023 г. и 2024 г. не са отпуснати парични помощи на служители в дружеството.

През 2023 г. са отпуснати парични помощи на 334 бр. служители на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД, в размер на 485 755 лв. През 2024 г. са отпуснати парични помощи на 353 бр. служители на „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД, в размер на 578 349 лв.

През 2024 г. „БДЖ – Товарни превози“ ЕООД е подпомогнало работници/служители със здравословни проблеми и/или тежки хронични заболявания, нуждаещи се от скъпо струващо лечение, като през 2024 г. е изплатило социални парични помощи в общ размер 43 194 лв.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

3.1.17. Предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги в болниците за долекуване, продължително лечение и рехабилитация в структурата на Военномедицинската академия на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и др.

В изпълнение на чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите Министерството на отбраната предоставя интегрирани здравно-социални услуги в болниците за долекуване, продължително лечение и рехабилитация в структурата на Военномедицинската академия на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и др. Военноинвалидите и военнопострадалите имат право на отдих до 15 дни веднъж годишно, профилактика и рехабилитация до 30 дни общо два пъти годишно в почивните бази и болничните бази по балнеология, рехабилитация и профилактика към МО, МВР, МЗ и „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД.

3.2. Подобряване на условията на живот

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

Националната стратегия за насърчаване на активния живот на възрастните хора (2019 – 2030 г.) е свързана със създаване на условия и гарантиране на равни възможности за достоен и пълноценен живот. Дейността на Агенцията за социално подпомагане (АСП) през 2023 г. и 2024 г. се осъществява в съответствие с приоритетите, залегнали в Стратегическия план на АСП и насочени към изпълнение на държавната политика по гарантиране правото на адекватна социална закрила за всички български граждани и за всеки гражданин на друга държава, намиращи се на територията на Република България.

Социалната закрила на уязвимите групи от населението е регламентирана със **Закона за социално подпомагане** (ЗСП) и **Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане** (ППЗСП).

Социалните помощи са месечни, целеви и еднократни. Предоставят се под формата на **парични плащания или в натура** и имат за цел да допълват или заместват

собствените доходи до основните жизнени потребности или задоволяват инцидентно възникнали потребности на подпомаганите лица и семейства. Отпускат се от дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на нуждаещите се въз основа на депозирано заявление-декларация по образец и след извършване на социална анкета, при която се вземат предвид всички обстоятелства от социален, семеен, битов и здравен характер, отнасящи се до възможността за самоиздръжка и/или помощ от лица, задължени по закон да осигуряват такава.

В съответствие с разпоредбите на чл. 2, ал. 3 и ал. 5 от ЗСП, право на социални помощи имат българските граждани, чужденците с разрешение за дългосрочно или постоянно пребиваване в Република България, чужденците, на които е предоставено убежище, статут на бежанец или хуманитарен статут, и чужденците, ползващи се от временна закрила, и лицата, за които това е предвидено в международен договор, по който Република България е страна.

Със Закона за изменение и допълнение, обнародван в ДВ, бр. 102 от 23.12.2022 г., в сила от 01.06.2023 г., в ЗСП са извършени промени, по силата на които социалното подпомагане преминава от обвързване с гарантирания минимален доход (ГМД) към **обвързване с линията на бедност**.

Значително са **облекчени и условията за достъп до месечни социални помощи**, като отпаднаха ограниченията касаещи размера на жилището, в което живее заявителят. Отпадна ограничението по отношение на лицата, регистрирани като еднолични търговци. Намален е срокът, в който лицата не трябва да са извършвали прехвърляне чрез договор за дарение или заплащане на недвижим имот от 5 г. на 2 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.2.1. Осигуряване на месечна социална подкрепа на възрастни хора, които без помощта на другиго не могат да задоволяват своите основни жизнени потребности чрез предоставянето на месечна социална помощ

В съответствие с разпоредбата на чл. 9 от ППЗСП, право на месечна помощ имат лица или семейства, чийто доход за предходния месец е по-нисък от определен диференциран доход и отговарят на условията посочени в чл. 10 и чл. 11 от ППЗСП.

Диференцираният доход се определя от основата за подпомагане, чийто месечен размер е 30 процента от линията на бедност за съответната година, коригирана със съответния процент за групата, към която принадлежи лицето.

С обнародваното в Държавен вестник, бр. 44 от 19.05.2023 г. Постановление на Министерски съвет (ПМС) № 74 от 15.05.2023 г. за изменение и допълнение на ППЗСП, в сила от 01.06.2023 г., се гарантира прилагането на извършените в ЗСП изменения и допълнения. След промените **размерът на социалните помощи се определя в зависимост от линията на бедност в страната** и не е обвързан с гарантирания минимален доход. Регламентирани са нови целеви групи за подпомагане с месечни помощи по чл. 9 и нов ред за определяне на диференцирания минимален доход.

Значително са облекчени и условията за достъп до месечни социални помощи, като отпаднаха ограниченията касаещи размера на жилището, в което живее заявителят. Отпадна ограничението по отношение на лицата, регистрирани като еднолични търговци. Намален е срокът, в който лицата не трябва да са извършвали прехвърляне чрез договор за дарение или заплащане на недвижим имот от 5 г. на 2 г.

През 2023 г. месечна социална помощ по реда на чл. 9 от ППЗСП е предоставена на **972 лица** в надтрудоспособна възраст.

През 2024 г. месечна социална помощ по реда на чл. 9 от ППЗСП е предоставена на **605 лица** в надтрудоспособна възраст.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.2.2. Осигуряване на целева социална защита през отоплителния сезон на възрастни хора с ниски доходи, чрез предоставянето на целеви помощи за отопление

Условията и редът за предоставяне на целева помощ за отопление са регламентирани в Наредба № РД-07-5 от 16.05.2008 г. на министъра на труда и социалната политика (Наредбата).

В съответствие с разпоредбата на чл. 2, ал. 1 от Наредбата, право на целева помощ за отопление имат лица и семейства, чийто средномесечен доход получен през предходните 6 месеца, преди месеца на подаване на заявлението-декларация, е по-нисък или равен от индивидуално определен диференциран доход за отопление (ДДО). ДДО се определя от основата за подпомагане, чийто месечен размер е 30 процента от линията на бедност за съответната година, коригирана със съответния процент за групата, към която принадлежи всеки член на семейството.

При определяне на правото за отпускане на целева помощ за отопление за всеки нов отоплителен сезон, размерът на получаваната пенсия, отпусната по реда на Кодекса за социално осигуряване, се намалява с определен със заповед на министъра на труда и социалната политика корекционен коефициент.

Освен на доходния критерий, лицата и семействата, кандидатстващи за отпускане на целева помощ за отопление следва да отговарят и на условията, регламентирани в чл. 10 и чл. 11 от ППЗСП.

В Държавен вестник бр. 50 от 09.06.2023 г. е обнародвана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № РД-07-5 от 16.05.2008 г., с която:

- Се отменя понятието Базов доход за отопление и в синхрон с промените в ЗСП и ППЗСП отпускането на целева помощ за отопление се обвързва с линията на бедност;
- Диференцираният доход за отопление се определя от основата за подпомагане, чийто месечен размер е 30% от линията за бедност за съответната година, коригирана със съответния процент за групата, към която принадлежи лицето.

През 2023 г. **целева помощ е предоставена на 324 674 възрастни лица и семейства** за отоплителен сезон 2023/2024 г.

През 2024 г. целева помощ за отопление за отоплителен сезон 2024/2025 г. са подпомогнати **339 761 възрастни лица и семейства**.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.2.2.1. Осигуряване на социална защита чрез месечна целева помощ за на общински жилища за лица над 70-годишна възраст живеещи сами

Самотните стари хора над 70-годишна възраст и родителите, отглеждащи сами деца имат право на месечна целева помощ за заплащане на наем на общински жилища по реда на чл. 14 от ППЗСП, ако настанителната заповед е на тяхно име и доходът им от предходния месец е до 250 на сто от диференцирания доход.

С обнародваното в Държавен вестник бр. 44 от 19.05.2023 г. ПМС № 74 от 15.05.2023 г. за изменение и допълнение на ППЗСП, считано от 01.06.2023 г. размерът

на диференцирания доход е обвързан с линията на бедност в страната за съответната година.

През 2023 г. месечна целева помощ за заплащане на наем е предоставена на 9 средномесечен брой лица.

През 2024 г. месечна целева помощ за заплащане на наем е предоставена на 15 средномесечен брой лица.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.2.3 Преодоляване на идентифицирани лишения от храна и основни хигиенни материали за осигуряване на нормални условия за живот на възрастните хора

Мярката се реализира по Програма „Храни и основно материално подпомагане“ /ПХОМП/ 2021 – 2027 г., съфинансирана от ЕСФ+ и цели подобряване качеството на живот на възрастни хора, живеещи в най-висока степен на бедност и социална изолация на територията на цялата страна. В изпълнение на мярката по ПХОМП е осигурено подпомагане с храни и основна материална подкрепа на възрастни хора, чрез предоставяне на пакети хранителни продукти, хигиенни материали и топъл обяд, както и съпътстващи мерки – дейности, предвидени в допълнение към разпределянето на храни и/или основно материално подпомагане с цел справяне със социалното изключване и допринасяне към изкореняването на бедността, като например насочването към или предоставянето на социални и здравни услуги, включително на психологическа подкрепа, или предоставянето на съответната информация за публичните услуги или на консултации във връзка с управлението на бюджета на домакинствата.

В пакетите се включват основни хранителни продукти, с които се приготвя храна за цялото семейство. При определяне на съдържанието се следи в тях да присъстват продукти от основните групи храни, необходими за пълноценното и разнообразно хранене, като например богати на белтък храни, зърнени храни и др. Съдържанието е консултирано с Министерството на здравеопазването, а в хода на изпълнение се получава и обратна връзка от потребителите. Пакетите с хигиенни продукти съдържат: продукти за лична хигиена, почистващи, перилни и миещи препарати, също предназначени за цялото семейство. Чрез подпомагането с топъл обяд се цели да се осигури здравословна, разнообразна и питателна топла храна за обяд на хора, които не са в състояние сами или с помощта на свои близки да си осигуряват такава. Крайните получатели на топъл обяд ежедневно разчитат на тази помощ и са силно зависими от нея. Топъл обяд за най-нуждаещите се лица се предоставя целогодишно, през всеки работен ден, в отговор на установени трайни и/или неотложни нужди. Подкрепата достига и до по-отдалечени места, където хората изпитват още по-сериозни затруднения за осигуряване на прехраната си. Прясно приготвена топла храна, под формата на супа, основно ястие и хляб и поне веднъж седмично десерт се предоставя на нуждаещи се от цялата страна. Редът и условията за оказване на подкрепа по програмата са определени с Наредба № РД-06-53 от 17.09.2021 г., а принадлежността на лицата към допустимите целеви групи се потвърждава от структурите на Агенцията за социално подпомагане по места. Подпомагането се основава на обективни критерии, на индивидуален подход и оценка на нуждите и се реализира на територията на цялата страна.

Общият бюджет ПХОМП е в размер на 411 млн. лв.. С РМС № 397 от 07.06.2024 г. е дадено разрешение за наддоговаряне на 15 на сто от бюджета на програмата.

Към 31.12.2024 г. пакети с хранителни продукти са предоставени на 557 641 лица и членовете на техните семейства, с общо тегло 5 554,921 тона. Броят на подкрепените с пакети хранителни продукти **лица на 65 и повече години е 254 681**.

Пакети с хигиенни материали са предоставени общо на 524 527 лица и членовете на техните семейства, от които 241 451 са лица на възраст 65 и повече години. Изпълняват се 230 договора с общини и райони на общини с общ капацитет за осигуряване на топъл обяд на 68 528 лица. **Топъл обяд е предоставен на** общо 92 800 крайни получатели в рамките на изпълняваните проекти, от които **54 875 лица са на възраст 65 и повече години**.

Паралелно с материалната помощ лицата в нужда получават и **съпътстваща подкрепа**, която ще им помогне да преодолеят в дългосрочен план социалната изолация и бедността, в която живеят. Съпътстващите мерки се допълват с насочване към мерки и дейности за заетост и обучения, финансирани от Европейския социален фонд+. По операция „Топъл обяд“ са осъществени 576 556 индивидуални консултации. Засилен е интересът към консултациите и оказване на подкрепа относно предоставяне на социални помощи или социални услуги. Предоставени са общо 15 523 индивидуални съпътстващи мерки, изразяващи се в съдействие за попълване на административни формуляри в различни обществени институции и ползване на общински или други административни услуги, следствие на които 4 540 крайни получатели са представили пред различни организации своите молби и заявления. Съдействие за закупуване с лични средства на хранителни продукти, лекарства, заплащане на битови сметки и/или такси са получили 2 775 лица. Чрез съпътстващите мерки се създават условия за подобряване на адаптацията на крайните потребители към средата, в която те живеят. По операция „Подкрепа“ са осъществени 703 985 преки индивидуални и 3916 групови консултации по различните съпътстващи мерки, в които са обхванати 353 349 правоимащи лица. На 209 725 лица е оказано съдействие за ползване на здравни и образователни услуги, вследствие на което 630 лица в резултат на консултациите и със съдействието на служители на РЗИ са изследвани анонимно за хепатит Б и С и др. заболявания. На част от лицата е изследвана кръвна захар и холестерол и при необходимост са насочени към специалисти и лечебни заведения. Оказана е помощ при изготвяне на документи за ТЕЛК или за смяна на личен лекар. Консултирани или насочени за предоставяне на социални помощи или услуги са 144 146 лица. На 697 732 от правоимащите лица, подпомогнати с хранителни продукти и 349 816 лица подпомогнати с хигиенни материали са раздадени листовки за предоставяните услуги, финансирани от ЕСФ+, брошура „Пътеводител на пациента“ с възможност за преглед с QR код, листовка за ваксинация за коклюш, както и книга „Транспорт на живота“. Изработен е анимационен филм „Нашите здравни права“ за здравните права на правоимащите лица, който е прожектиран по време на раздаването на храните и хигиенните материали.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

3.2.4. Осъществяване на превантивна програма „Сигурност – стари хора“

През 2024 г. на територията на страната са проведени две превантивни програми – **Кампания за превенция на домовите кражби** и **Кампания за превенция на телефонните измами**. Целта на кампаниите е да се осигури сигурна и безопасна среда на живот на българските граждани. Насочени са предимно към възрастните и самотно живеещите хора, тъй като именно те са основните жертви на този вид престъпления.

В рамките на **Националната програма за превенция на домовите кражби** са предприети редица превантивни мерки, с оглед постигане на по-голяма осведоменост сред населението относно начините за защита на домовете и намаляване броя на извършените домови кражби в страната. Създадена е организация за разпространение на информационни материали, съдържащи съвети за предпазване от този вид престъпни посегателства.

Между Главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП) – МВР и Съюза на ключарите в България е сключено Споразумение за взаимодействие, в рамките на което на територията на страната са организирани и проведени обучения на полицейските служители от областните дирекции на МВР, с участието на служители от ГДНП и представители на Съюза на ключарите в България. Целта е повишаване на знанията на полицаите за съвременните технологии за защита на имуществото, както и за актуалните видове защита и тенденции при използването на различните класове брави за пресичане на домовите кражби.

В рамките на **Национална програма за превенция на телефонните измами** е изготвен видео-материал с превантивно съдържание и са отпечатани информационни материали, с което се цели по-голяма осведоменост сред възрастните и самотно живеещите хора за начините за безопасно поведение и защита от такъв вид престъпни посегателства.

За популяризиране на информационните материали на местата, посещавани от възрастни хора, са проведени работни срещи между служители на ГДНП и представители на различни институции и юридически лица като „Български пощи“ ЕАД, „Метрополитен“ ЕАД, Национална компания „Железопътна инфраструктура“, „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД и Българското национално радио (БНР).

За осъществяване на съвместните дейности в борбата с телефонните и друг вид измами е сключено Споразумение за сътрудничество между ГДНП и БНР.

С оглед осигуряване на присъствие в малки и отдалечени населени места, установяване на съществуващите проблеми и предотвратяване и пресичане на противоправни деяния, са сформирани мобилни групи от полицейски служители в областните дирекции на МВР и служители на Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“. Мобилните групи организират ежемесечно посещения и срещи с гражданите в малките и отдалечени населени места, в резултат на които се придобива актуална информация и сигнали за нарушения на обществения ред. През 2023 г. са посетени 4120 места и са проведени 5984 срещи, а през 2024 г. са посетени 3877 малки населени места и са проведени 4891 срещи с граждани.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

3.2.5. Мерки за ограничаване на измамите и посегателствата над възрастни и самотно живеещи хора

През 2023 – 2024 г. са проведени **информационни кампании за превенция на телефонните измами сред възрастни и самотно живеещи хора** на национално ниво. В три отделни кампании са разработени материали с превантивен характер (плакати и листовки), насочени към осведомяване на хората от рисковите групи, като са разпространявани на подходящи за целта места. Провеждани са **дискусии** по темата в **пенсионерски клубове и други места, където се събират представители на целевата група**. В рамките на съвместна кампания с „Кауфланд“ е разработен аудиоспот с превантивно съдържание, разпространяван в магазинната мрежа. Проведена е и съвместна кампания с „Електрохолд България“, при която в месечните фактури на клиентите на електроразпределителното дружество е публикуван текст с превантивен характер, насочен към борбата с телефонните измами.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

3.2.6. Осигуряване на социалните кухни към Министерството на отбраната за пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, структурите на

пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, ветерани от войните, военноинвалиди, военно пострадали и български граждани, участвали в мисии и операции на въоръжените сили на Република България извън територията на страната

Министерството на отбраната осигурява социални кухни за пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и български граждани, участвали в мисии и операции на въоръжените сили на Република България извън територията на страната. Поддържането на социалната услуга към военните клубове са от бюджета на МО и се осъществява от Изпълнителна агенция „Военни клубове и военно-почивно дело“. Услугата „Социална кухня“ работи в градовете Банско, Ботевград, Ямбол, Дупница, Плевен, Бургас, Варна, Благоевград, Хасково, Сливен, Велико Търново, Пловдив, Карлово, Стара Загора, Казанлък, Асеновград, Пазарджик, Кюстендил, Видин, Лом, Шумен, Русе, Чирпан и Айтос и София и е с капацитет общо 1059 места.

3.3. Подобряване на достъпността на транспорта

3.3.1. Осигуряване на достъпни цени и транспортни услуги, съобразени с възможностите на възрастните хора

3.4. Насърчаване на предлагането на стоки и услуги, адаптирани спрямо нуждите на възрастните хора

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

3.4.1. Предоставяне на социални услуги извън обичайната домашна среда на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военно пострадали и др.

Министерство на отбраната предоставя социални услуги извън обичайната домашна среда на пенсионирани военнослужещи от Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, ветерани от войните, военноинвалиди, военнопострадали и др. Услугата **„Грижа с любов и уважение“** е форма на интегрирано предоставяне на базово медицинско обслужване и социална услуга на възрастни хора, като предоставя възможност за дългосрочно и краткосрочно настаняване в дом за пенсионирани военнослужещи, ветерани и военноинвалиди в с. Орешак, община Троян.

3.5. Максимална степен на самостоятелност при дългосрочната грижа

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Социалните услуги имат ключова роля за превенция и преодоляване на социалното изключване на възрастните хора в България. Подкрепата чрез социални услуги спомага за тяхното пълноценно и активно участие в общността, реализиране на права и подобряване на качеството им на живот. Със Закона за социалните услуги (ЗСУ), чрез който се провежда реформа в сектора на социалните услуги, са уредени всички

ключови въпроси, както и ангажиментите на държавата, общините, частните доставчици и другите заинтересовани страни в процесите на планиране, предоставяне, финансиране, контрол и мониторинг на социалните услуги. Целите на закона са гарантиране на равен достъп до социални услуги, отговарящи на индивидуалните потребности на лицата, гарантиране на качеството и ефективността на социалните услуги, гарантиране на правото на всяко лице на подкрепа за живот в домашна среда и в общността, насърчаване на интегрирания подход при осигуряването на подкрепа на лицата, както и развитие на публично-частното партньорство при предоставянето на социални услуги.

В съответствие с провежданата реформа в областта на социалните услуги се наблюдава устойчиво увеличение на социалните услуги, финансирани със средства от държавния бюджет чрез бюджетите на общините, както и на ежегодно осигуряваните от държавния бюджет средства за тяхното предоставяне. Към м. декември 2024 г. общият брой на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет, е 1 879 с възможност за подкрепа на 65 088 потребители. От тях **броят на социалните услуги в общността (услуги за дневна грижа, за терапия и рехабилитация, за резидентна грижа и други) за възрастни хора и хора с увреждания е 706 за 13 193 потребители**. Към м. декември 2024 г. на територията на страната, с финансиране от държавния бюджет, **функционират 82 дома за стари хора с 5 598 места в тях**. Към същия период заетите места в домовете за стари хора, които се финансират от държавния бюджет, са 4 318.

От 2021 г. общините успешно предоставят предвидената в ЗСУ асистентска подкрепа с финансиране от държавния бюджет. Тя е предназначена както за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване, така и за деца с трайни увреждания и пълнолетни лица с трайни увреждания с определена чужда помощ, които не ползват асистентска подкрепа, помощ за осигуряване на асистентска подкрепа или за които не се получава помощ за грижа в домашна среда по реда на друг закон. Към м. декември 2024 г. асистентска подкрепа по реда на ЗСУ с финансиране от държавния бюджет се развива от 263 общини с възможност за подкрепа на 21 710 потребители, в т.ч. възрастни хора в невъзможност за самообслужване.

С оглед устойчивост на системата от социални услуги и като израз на ангажимента на държавата за осигуряване на подкрепа на уязвимите групи, сред които са и възрастните хора, със Закона за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) за 2024 г. осигурените средства за финансиране на всички социални услуги, делегирани от държавата дейности (за деца и пълнолетни лица), са в размер на 902,7 млн. лв., като ежегодно тези средства се увеличават.

ЗСУ предвижда всички домове за стари хора да се реформират в съответствие със стандартите за качество на резидентната грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги. Също така, съществуващите до влизането в сила на ЗСУ домове за пълнолетни лица с увреждания следва да се закрият до 1 януари 2035 г. Целта е резидентната грижа за възрастните хора да е много по-качествена и да отговаря на стандартите за организация и управление на услугите, за квалификация и професионално развитие на служителите и за ефективността на услугите с оглед на постигнатите резултати за лицата, които ги ползват, в отговор на потребностите им.

С оглед осигуряване на пълната мрежа от социални услуги в цялата страна в дългосрочен план, със ЗСУ за първи път се въведе планиране на национално ниво на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет, чрез Националната карта на социалните услуги, която беше приета с Решение на Министерския съвет № 574 от 08.08.2024 г. Планирането на социалните услуги на национално ниво чрез Националната карта цели да осигури равен достъп до социални услуги на територията на цялата страна. В нея са включени всички социални и интегрирани здравно-социални услуги на общинско и областно ниво, за които се осигурява финансиране от държавния бюджет,

както и максималният брой на потребителите на тези услуги. Всички социални услуги, включени в Картата, са услуги, които съответстват на приоритетите на държавната политика в областта на социалните услуги. Съгласно ЗСУ всички услуги по Картата следва да бъдат създадени до 2035 г.

Процесът на деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания продължава да се реализира чрез изпълнението на втория План за действие за периода 2022-2027 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа. Основната цел на стратегията е създаване на условия за независим и достоен живот на възрастните хора и хората с увреждания посредством предоставянето на качествени, достъпни и устойчиви услуги за дългосрочна грижа според индивидуалните им потребности, при постигане на по-добър баланс между качество на услугите и ефективното и ефикасното им предоставяне.

Реформирането на съществуващите домове за стари хора чрез реализиране на конкретни дейности за подобряване на материалната среда и предоставянето на услугите, така че да отговорят на стандартите за качество, е подкрепено по линия на Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), по който се изпълнява конкретен проект в сферата на деинституционализацията на грижата за лицата с увреждания и възрастните хора. През 2022 г. е стартирал подкомпонент 1.2 (Процедура BG-RRP-11.010 – Извършване на строителни дейности и доставка на оборудване и обзавеждане с оглед реформиране на съществуващите домове за стари хора) на Проект П39 – Модернизиране на дългосрочната грижа по НПВУ. Към 31.12.2024 г. по процедурата са одобрени 79 предложения за изпълнение на инвестиции за над 340 млн. лв. Две проектни предложения са все още в оценка.

В рамките на подкомпонент 1.1 – Изграждане и оборудване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа и специализирани социални услуги за лица с увреждания се изпълнява Процедура BG-RRP-11.018 „Изграждане и оборудване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа и специализирани социални услуги за лица с увреждания“. Процедурата е насочена към създаването на 254 нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа и специализирани социални услуги, за да бъде възможно закриването на приблизително 60% от съществуващите специализирани институции за хора с увреждания до края на 2027 г. Процедурата е с бюджет 331 млн. лв. и е насочена към финансиране на изграждането на социални услуги в общините, на чиято територия е предвидено създаването на новите социални услуги във връзка със закриването на домовете за лица с увреждания, съгласно направеното предварително картиране на социалните услуги и Националната карта на социалните услуги (64 общини). Със Заповед на ръководителя на Структурата за наблюдение и докладване от 13.11.2024 г. е назначена комисия за оценка на получените по процедурата проектни предложения.

ОБЩИНИ
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.5.1. Реформиране на Домовете за стари хора

В периода 2023 – 2024 г. продължи изпълнението на предприетата мащабна реформа в областта на социалните услуги, която се реализира чрез влезлия в сила на 01.07.2020 г. Закон за социалните услуги (ЗСУ) и подзаконовите нормативни актове към него. Новата нормативна уредба урежда всички въпроси, свързани с предоставянето, планирането, финансирането, качеството, контрола и мониторинга на социалните услуги.

С приемането на Националната стратегия за дългосрочна грижа (НСДГ) през 2014 г. стартира процесът на цялостната реформа в системата на грижата за пълнолетните лица, която установи концептуалната рамка за изграждането и развитието на ефективна съвременна система от социални и интегрирани услуги за дългосрочна грижа и се постави специален акцент върху деинституционализацията на грижата за хората с увреждания и възрастните хора.

В приетия План за действие за изпълнение на НСДГ за периода 2022 – 2027 г. е предвидено създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги в общността, в които лицата, които са настанени към момента в домовете за хора с увреждания, да продължат живота си с подходяща подкрепа, съгласно принципите за деинституционализация. Паралелно е предвидено изграждане на нови подкрепящи услуги, които осигуряват подкрепа за дневни занимания, застъпничество и посредничество, обучение в умения и развитие на трудови умения, с което се подпомага социалното включване в общността. Броят на местата в новите услуги ще бъде по-голям и тяхното изграждане ще е насочено и към удовлетворяване на потребности на хора от общността.

Ключово място в Плана за действие за периода 2022 – 2027 г. за изпълнение на НСДГ е отредено на мерки и дейности, насочени към осигуряване на подкрепа в домашна среда, развитие на качествени и достъпни социални и интегрирани здравно-социални услуги, закриване на 41 домове за хора с увреждания и реформиране на 82 съществуващи домове за стари хора, повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа и изграждане на необходимата инфраструктура за предоставяне на услугите. През разглеждания период продължи изпълнението на заложените в Плана за действие мерки по предоставяне на услуги, както и в домашна среда.

Създаването на услугите ще бъде насочено към осигуряване на по-голяма автономност и независимост на хората, така че да бъдат стимулирани към водене на относително самостоятелен начин на живот.

Съгласно ЗСУ всички домове за стари хора следва да се реформират в съответствие със стандартите за качество на резидентната грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги. В тази връзка ще се реформират 82 съществуващи домове за стари хора с капацитет за 5 598 потребители.

Местните власти носят конкретни отговорности за инициирането и изпълнението на хоризонталните политики и мерки за социално включване. В този контекст, общините поемат и основната отговорност за изпълнението на мерките, заложени в НСДГ и в частност трансформирането на домовете за стари хора в определения от ЗСУ срок. Всяка община, която управлява дом за стари хора, приема план за реформиране на дома с цел съответствие на предоставяната от общината резидентна грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст със стандартите за качество на тази услуга, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги.

В резултат от изпълнението на процеса на деинституционализация на грижата за възрастните хора и хората с увреждания в периода м. януари – м. декември 2023 г. са закрити общо 3 специализирани институции за хора с увреждания със 169 места, а в периода м. януари-декември 2024 г. са закрити общо 2 специализирани институции за хора с увреждания със 131 места. Същевременно, **общият брой на създадените през 2023 г. нови социални услуги за пълнолетни лица е 69 с общ брой потребители 1 351**. От тях 21 са подкрепящи специализирани услуги за 690 потребители и 48 са услугите за резидентна грижа за 661 потребители. **Общият брой на създадените през 2024 г. нови социални услуги за пълнолетни лица е 27 с общ брой потребители 498**. От тях 7 са подкрепящи специализирани услуги за 230 потребители и 20 са услугите за резидентна грижа за 268 потребители. Увеличен е броят на местата в 10 социални услуги със 120

места – в 7 подкрепящи специализирани услуги със 109 места и в 3 социални услуги за резидентна грижа с 11 места.

Със ЗСУ за първи път се въведе планиране на национално ниво на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет, чрез разработване на Национална карта на социалните услуги. По този начин държавата пое ангажимент за създаване на пълна мрежа от социални услуги в цялата страна в дългосрочен план. Националното планиране е особено важно, тъй като то е основанието за определяне на пакета от социални услуги на ниво община и област, за които следва да се осигури финансиране от държавния бюджет. В картата се определи и максималният брой потребители на всички социални услуги, за които се осигурява изцяло или частично финансиране от държавния бюджет.

През отчетния период с оглед разработване на Националната карта на социалните услуги от общините са извършени анализи относно потребностите от социални услуги на общинско и областно ниво, които се финансират от държавния бюджет и на тяхна основа са разработени предложения за планирането на социалните услуги на общинско и областно ниво. Анализите са разработени от всички общини след публикуването на данните от Преброяването на населението и жилищния фонд в България в периода октомври – декември 2022 г. на електронната страница на Националния статистически институт. Въз основа на анализите и предложенията на общините АСП извърши анализ на потребностите на национално ниво от социални услуги, които се финансират изцяло или частично от държавния бюджет, и разработи предложение за Национална карта на социалните услуги. С Решение № 574 от 08.08.2024 г. Министерският съвет прие Националната карта на социалните услуги.

Със Заповед № РД01-2684/18.12.2024 г. на изпълнителния директор на АСП е създадена междуведомствена работна група с участието на всички заинтересовани страни за разработване на предложение за стандарти за финансиране на социалните услуги, които се финансират от държавния бюджет за 2026 г., съгласно чл. 45, ал. 1 от ЗСУ, с натурални и стойностни показатели.

ОБЩИНИ
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.5.2. Предоставяне на социалната услуга „Асистентска подкрепа“ за по реда на Закона за социалните услуги (ЗСУ)

Асистентска подкрепа по реда на ЗСУ с финансиране от държавния бюджет продължи без прекъсване и в периода 2023 – 2024 г. През 2023 г. и през 2024 г. услугата се предоставя в **263 общини с възможност за подкрепа на 21 710 потребители**.

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА
АГЕНЦИЯ ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ

3.5.3. Достъпна подкрепа чрез предоставяне на механизма лична помощ на лица с установени вид и степен на увреждане или степен на трайно намалена работоспособност с определена чужда помощ - осигуряване на асистентска подкрепа в домашна среда за извършване на дейности от личен, домашен или социален характер и за преодоляване на бариерите на функционалните ограничения на хората с увреждания

В Държавен вестник, бр. 105 от 18.12.2018 г. е обнародван Законът за личната помощ, който урежда условията и реда за предоставянето и ползването на лична помощ от хора с увреждания.

Личната помощ е механизъм за подкрепа на хора с увреждания за упражняване на правата им, за пълноценно участие в обществото, за извършване на дейности, отговарящи на индивидуалните им потребности от личен, домашен или социален характер и за преодоляване на бариерите на функционалните им ограничения.

През 2023 г. механизмът лична помощ е предоставен на **58 534 възрастни лица с увреждания**.

През 2024 г. механизмът лична помощ е предоставен на **70 662 възрастни лица с увреждания**.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.5.4. Заплащане на дейностите за комплексно диспансерно /амбулаторно/ наблюдение на пациенти с психични и кожно-венерически заболявания, договорената и извършена дейност от изпълнители на болнична медицинска помощ (БМП) в центрове за психично здраве и в центрове за кожно-венерически заболявания

НЗОК заплаща дейностите за комплексно диспансерно /амбулаторно/ наблюдение на пациенти с психични и кожно-венерически заболявания, договорената и извършена дейност от изпълнители на болнична медицинска помощ (БМП) в центрове за психично здраве и в центрове за кожно-венерически заболявания.

Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания се осъществява в съответствие с Наредба №8 от 2016г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и наредбата по чл. 45, ал. 2 от Закона за здравното осигуряване, т.е. на Наредба №9 от 10 декември 2019 г. за определяне на пакета от здравни дейности, гарантиран от бюджета на НЗОК, издадени от министъра на здравеопазването.

През 2023 г. за Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания са заплатени средства в размер на 226 хил. лв.

През 2024 г. за Комплексното диспансерно (амбулаторно) наблюдение на пациенти с кожно-венерически заболявания и с психични заболявания са заплатени средства в размер на 342 хил. лв.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.5.5. Физиотерапия и рехабилитация в извънболничната и в болничната медицинска помощ:

3.5.5.1. Физиотерапия и рехабилитация в извънболничната медицинска помощ

В извънболничната медицинска помощ необходимостта от рехабилитационни мероприятия за здравноосигурените лица се установява от лекар специалист и/или от общопрактикуващия (личния) лекар, като лечението се извършва по предписан от лекаря специалист по „Физикална и рехабилитационна медицина“ физиотерапевтичен курс на лечение. Това е от съществено значение и за хората след претърпяно заболяване или хирургическа интервенция, с цел постигане на максимален терапевтичен ефект и превенция на по-нататъшни увреждания.

За физиотерапевтичен курс на лечение на определено заболяване се приема комплексно лечение, включващо първоначален преглед на лекаря специалист по физикална и рехабилитационна медицина, с оценка на обективното състояние на пациента с назначени видове и общ брой процедури до 20 в курс от група 1 и/или 2 или

3 по преценка на лекаря специалист, промените на лечението, както и заключителен преглед с оценка на резултатите от проведеното лечение и отразени вид и брой на проведените процедури.

През 2023 г. за физиотерапия, извършена от изпълнители на СИМП са заплатени 69 683,5 хил. лв. и 409,7 хил. лв. за ВСД изпълнявани от лекар специалист по физиотерапия. Заплатените средства за лицата над 65-годишна възраст са 40 613 хил. лв.

През 2024 г. за физиотерапия, извършена от изпълнители на СИМП са заплатени 98 933,5 хил. лв. и 341,7 хил. лв. за ВСД изпълнявани от лекар специалист по физиотерапия, от заплатените средства 55 616 хил. лв. са за лицата над 65-годишна възраст.

3.5.5.2. Физиотерапия и рехабилитация и в болничната медицинска помощ

През 2024 г. най-голям брой договори НЗОК е сключила за следните дейности, свързани с физикална и рехабилитационна медицина по:

- Клинична пътека №263.1 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на периферна нервна система“ – 141 договора;
- Клинична пътека №265.1 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат“ – 140 договора;
- Клинична пътека №262.1 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система“ – 131 договора;
- Клинична пътека №261 „Физикална терапия и рехабилитация при първични мускулни увреждания и спинална мускулна атрофия“ – 96 договора;
- Клинична пътека №260.1 „Физикална терапия и рехабилитация при детска церебрална парализа“ – 87 договора;
- Клинична пътека №254 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след острия стадий на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт с остатъчни проблеми за здравето“ – 81 договора;
- Клинична пътека №264 „Физикална терапия и рехабилитация след преживян/стар инфаркт на миокарда и след оперативни интервенции“ – 82 договора;
- Клинична пътека №267 „Физикална терапия, рехабилитация и специализирани грижи след лечение от COVID-19“ – 73 договора;
- Клинична пътека №256 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми за здравето“ – 56 договора;
- Клинична пътека №257 „Физикална терапия, рехабилитация и специализирани грижи при персистиращо/хронично/вегетативно състояние“ – 42 договора;
- Клинична пътека №255 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции“ – 34 договора;
- Клинична пътека №262.2 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система като последици от мозъчно-съдова болест, след непосредствена дехоспитализация от профилирана клиника/отделение за активно лечение на основното заболяване“ – 18 договора;
- Клинична пътека №265.3 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат след непосредствена дехоспитализация от профилирана клиника/отделение за активно лечение на основното заболяване“ – 11 договора;
- Клинична пътека №266 „Речева рехабилитация след ларингектомия“ – 4 договора;
- Клинична пътека №265.2 „Физикална терапия и рехабилитация с комплексна подводно-екстензионна терапия при болести на гръбначния стълб“ – 2 договора;

- Клинична пътека №263.2 „Физикална терапия и рехабилитация с комплексна подводно-екстензионна терапия при болести на периферна нервна система с увреждания на гръбначния стълб“ – 2 договора.

Чрез клиничните пътеки (КП) за физикална медицина и рехабилитация се постига по-добро идентифициране и контрол на хроничните заболявания. Насочеността е към намаляване на инвалидизацията и повишаване на възможността хората да останат икономически активни. За целта е постигната оптимална договореност между НЗОК и лечебните заведения (ЛЗ) в частта „Физикална медицина и рехабилитация“.

За физиотерапия и рехабилитация през 2023 г. в болничната медицинска помощ са заплатени 109 500,6 хил. лв., като от тях 62 272 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст. Водещи са заболяванията на централната нервна система, периферната нервна система, детска церебрална парализа и болестите на опорно-двигателния апарат, включени в КП.

За физиотерапия и рехабилитация през 2024 г. в болничната медицинска помощ са заплатени 119 191,1 хил. лв., като от тях 69 766 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст. Водещи са заболяванията на централната нервна система, периферната нервна система, детска церебрална парализа и болестите на опорно-двигателния апарат, включени в КП.

Заплатените суми през 2024 г. по клинични пътеки, свързани с физикална и рехабилитационна медицина, са както следва:

- КП №263.1 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на периферна нервна система“ – 29 160,9 хил. лв., като от тях 16 464 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №265.1 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат“ – 72 755,9 хил. лв., като от тях 41 061 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №262.1 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система“ – 4 501,2 хил. лв., като от тях 2 939 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №261 „Физикална терапия и рехабилитация при първични мускулни увреждания и спинална мускулна атрофия“ – 39,2 хил. лв., като от тях 5,6 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №260.1 „Физикална терапия и рехабилитация при детска церебрална парализа“ – 3 355,4 хил. лв., като от тях 31,2 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №254 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след острия стадий на исхемичен и хеморагичен мозъчен инсулт с остатъчни проблеми за здравето“ – 1 498,7 хил. лв., като от тях 1 205,5 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №264 „Физикална терапия и рехабилитация след преживян/стар инфаркт на миокарда и след оперативни интервенции“ – 314 хил. лв., като от тях 230 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №267 „Физикална терапия, рехабилитация и специализирани грижи след лечение от COVID-19“ – 0,5 хил. лв., като от тях 0,5 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №256 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след оперативни интервенции с голям и много голям обем и сложност с остатъчни проблеми за здравето“ – 5 655,1 хил. лв., като от тях 4 066,2 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №257 „Физикална терапия, рехабилитация и специализирани грижи при персистиращо/хронично/вегетативно състояние“ – 34,3 хил. лв., като от тях 28,5 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;

- КП №255 „Продължително лечение и ранна рехабилитация след инфаркт на миокарда и след сърдечни интервенции“ – 75,8 хил. лв., като от тях 56,4 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №262.2 „Физикална терапия и рехабилитация на болести на централна нервна система като последици от мозъчно-съдова болест, след непосредствена дехоспитализация от профилирана клиника/отделение за активно лечение на основното заболяване“ – 151,7 хил. лв., като от тях 103,1 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №265.3 „Физикална терапия и рехабилитация при болести на опорно-двигателен апарат след непосредствена дехоспитализация от профилирана клиника/отделение за активно лечение на основното заболяване“ – 249,4 хил. лв., като от тях 161 865 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №266 „Речева рехабилитация след ларингектомия“ – 36,6 хил. лв., като от тях 1,2 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №265.2 „Физикална терапия и рехабилитация с комплексна подводно-екстензионна терапия при болести на гръбначния стълб“ – 400,9 хил. лв., като от тях 114,7 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст;
- КП №263.2 „Физикална терапия и рехабилитация с комплексна подводно-екстензионна терапия при болести на периферна нервна система с увреждания на гръбначния стълб“ – 164,7 хил. лв., като от тях 49,5 хил. лв. са заплатени за лицата над 65-годишна възраст.

НАЦИОНАЛНА ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНА КАСА

3.5.6. НЗОК заплаща дейности за палиативни грижи за болни с онкологични заболявания

Методологично е разработена мярка с компенсиращ характер в смисъла на палиативните грижи в онкологията чрез указанията на диагностично-лечебния алгоритъм на КП №253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“.

Комплексното лечение по тази клинична пътека включва интегрирана грижа, поради което се осигурява по договор с хоспис.

През 2023 г. НЗОК е заплатила 17,9 хил. бр. случаи по КП №253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“ за 2 894,1 хил. лв., като от тях за ЗОЛ над 65-годишна възраст са 11,8 хил. случая за 1 926,2 хил. лв.

През 2024 г. НЗОК е заплатила 19,1 хил. бр. случаи по КП №253 „Палиативни грижи за болни с онкологични заболявания“ за 3 796,7 хил. лв., като от тях за ЗОЛ над 65-годишна възраст са заплатени 12 хил. бр. случая за 2 373 хил. лв.

ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА – БАН

3.5.7. Проект „Колко са социални социалните държави в стареещa Европа? Типологизация и развитие според дългосрочната грижа“ (2020–2023) – ръководител доц. д-р Стоянка Черкезова

През 2024 г. по проекта са разработени някои обосновани предложения за политиките за дългосрочна грижа в България, свързани с увеличаване на покритието на дългосрочните грижи, създаване на основа за постоянно финансиране подобно на практиките в някои други страни, както и формулиране на политиките въз основа на потребностите на нуждаещите се от различни видове подкрепа, а не единствено въз основа на неспособността за водене на самостоятелен живот. Проектът е замразен през

2024 г. поради високата натовареност на ръководителя. По тази причина предложенията все още не са публикувани.

Приоритет IV
Създаване на капацитет и благоприятна среда за активен живот на възрастните хора на национално и на регионално ниво

4.1. Укрепване на капацитета на институциите, изпълняващи политики за възрастните хора

ИНСТИТУТ ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ – БАН

4.1.1. 1) Международен изследователски проект „Изследване на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа" (SHARE) и 2) Национален проект „SHARE ERIC България", инфраструктурен обект на НПКНИ

Екип от ИФС – БАН е работил по:

1) международен изследователски проект **„Изследване на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа" (SHARE)** и
2) национален проект **„SHARE ERIC България"**.

Финансирането по линия на НПКНИ за периода 2023 – 2024 г. е на стойност 285 180 лв. По двата проекта са подготвени поредица от научни анализи и доклади. Публикувани са научни статии в научни списания и сборници. Организирани са информационни семинари сред публичната администрация. Изнесени са доклади на национални и международни конференции.

Основни резултати:

1. Реализирано е повишаване на институционалния капацитет относно работа с данни от SHARE за политики, основани на знанието.
2. Извършени са анализи на процесите на стареене, качеството на живот, здравето, трудовия живот и пенсионирането.
3. Осъществен е анализ на нагласи за справяне с пандемията при хората на 50 и повече години в рамките на SHARE COVID CATI 1 и 2.

Въздействие:

- **На национално ниво** – осъществен е анализ на стареенето, трудовия живот и пенсионирането на хората на 50 и повече години в България. Допълнително е проведен анализ на влиянието на пандемията върху хората на 50 и повече години.
- **В международен сравнителен план** – направена е съпоставка на условията на живот, здравето, стареенето и пенсионирането в България и всички държави от ЕС. Допълнително е извършен сравнителен анализ на справянето с пандемията при хората на 50 и повече години.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

4.1.2. Обогатяване на международното сътрудничество за изпълнение на Дневния ред на ООН 2030 и Целите за устойчиво развитие, в които демографските предизвикателства и преодоляване на неравенствата са важен аспект

В рамките на своите компетенции Министерството на външните работи (МВнР) допринася за обогатяване на международното сътрудничество в областта на

демографските въпроси, повишаване на видимостта на приноса на България в отговор на демографските предизвикателства, в т.ч. и относно политиките за активен живот на възрастните хора.

МВнР дава принос по компетентност в сътрудничеството на заинтересованите страни за изпълнение на Дневния ред на ООН 2030 и Целите за устойчиво развитие (ЦУР) на глобално, регионално и национално ниво, в които демографските предизвикателства и преодоляване на неравенствата са важен аспект.

Демографията е хоризонтален въпрос, свързан с множество Цели на ООН за устойчиво развитие като равнопоставеност на половете, преодоляване на бедността, намаляване на неравенствата, качествено образование, добро здраве и други.

Основните международни акценти и инициативи през периода са свързани с отбелязването на 30 години от Международната конференция по население и развитие Кайро 1994 г., (ICPD30), както и 30 години от Четвъртата световна конференция на ООН за жените и приемането на Пекинската декларация и Платформа за действие 1995, (Beijing +30).

МВнР оказва съдействие по компетентност за участието ни в Регионалните и Глобални прегледи. Представен е Националният доклад за напредък в 12-те критични области на Пекинската платформа за действие с акцент на Цел 5 за равнопоставеност на половете и овластяването на жените и момичетата.

България има значим принос и видимост в международното сътрудничество по демографски въпроси в сферата на приоритетите на страната и компетентност на Фонда на ООН за населението. МВнР допринася за развитие и обогатяване на сътрудничеството с Фонда на ООН за население по приоритетни за България и Фонда въпроси като демография, равни възможности, сексуално и репродуктивно здраве, подобряване на диалога и взаимодействието в национален, регионален и глобален план в контекста на устойчивото развитие и посланията от Кайро, Найроби, София, Дака (ICPD).

През 2023 г. България е съорганизатор на Сегмента на високо равнище на 78 сесия на ОС на ООН относно отбелязването на 30-годишнината от Конференцията по населението и развитието и Програмата за действие от Кайро 1994 г., организирано от България и Фонда на ООН за населението на тема: “ICPD30: “Celebrating milestones, inspiring action“.

По покана на Фонда България е съ-домакин и на Глобалния диалог по демографското разнообразие, посветен на 30 години от Международната конференция по население и развитие Кайро 1994 г. Събитието е проведено през май 2024 г. в Дака, Бангладеш.

През отчетния период, МВнР даде принос за участието на България в 56-та и 57-та сесия на Комисията на ООН по население и развитие в Ню Йорк, в работата на Втори комитет на ООН, както и в заседанията на Съвместния изпълнителен съвет на Програмата на ООН за развитие, Фонда на ООН по населението и Офиса на ООН за проекти (ПРООН/ФООНН/УНОПС), на които се разглеждат Стратегическите планове за периода 2022 – 2025 г. и актуални въпроси, свързани с населението и развитието в изпълнение на ДРР2030.

МВнР реализира участието на национална делегация за Политическия форум на високо равнище по устойчиво развитие, HLPF2024, Ню Йорк, с участието на делегати от ПП-Ню Йорк и от столицата, в контекста на подготовката за представянето на Втория Доброволен Национален преглед на Република България за изпълнението на ЦУР.

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

4.1.3. Оказване на съдействие по компетентност на МВнР за национално участие в събития и инициативи на ООН и предоставяне на актуална информация относно

Целите на ООН за устойчиво развитие и Дневен ред 2030 по въпроси, свързани с изпълнението на Националната стратегия за активен живот на възрастните хора в България (2019-2030 г.)

През периода 2023 – 2024 г. МВнР оказва текущо съдействие по компетентност за осъществяване на българско участие в събития и инициативи на ООН и предоставяне на актуална информация на заинтересованите страни относно Целите на ООН за устойчиво развитие и Дневен ред 2030 по теми, свързани с демографията като хоризонтален въпрос, в контекста на устойчивото развитие.

4.3. Непрекъснато актуализиране на политиките за възрастните хора на местно, областно и национално ниво

МИНИСТЕРСТВО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

4.3.1. Осигуряване на условия и възможности за хора от различни групи на населението да бъдат физически активни и да практикуват физически упражнения, спорт и спортно-туристическа дейност, както и за изява, развитие и реализиране на лични спортни резултати, чрез участие в тренировъчна и състезателна дейност: изпълнение на проект от „Българска мастърс федерация“ и изпълнение на проект от „Българска федерация спорт за всички“

Един от приоритетите на Министерството на младежта и спорта (ММС) е насочен към развитие и насърчаване на физическата активност и практикуването на спорт от различни групи на населението, в съответствие с целите и мерките, предвидени в Приоритет 12 „Здраве и спорт“ от Национална програма за развитие – България 2030 и Плана за действие за изпълнението на Националната програма за развитие България 2030 през периода 2022 – 2024 г.

Програмата е съобразена и с действащата нормативна уредба в областта на спорта, с националните традиции и със съществуващите социално-икономически условия с цел създаване на предпоставки и условия за положителна промяна на съществуващата ниска и недостатъчна физическа активност на населението и нездравословния начин на живот чрез практикуването на физически упражнения и спорт, приобщаване към здравословна физическа активност на представители на различните социални групи от населението, независимо дали целта е укрепване на здравето, активния отдих в свободното време или подобряване на личните постижения в областта на спорта.

През 2023 г. и 2024 г. ММС успешно реализира „Програма за развитие на спорта за всички“. Програмата предоставя възможности на спортни федерации, развиващи спорта за всички да получават финансово подпомагане за съответната година за изпълнение на дейности, свързани с осигуряване на възможности на граждани от различни групи от населението, независимо от тяхната възраст, пол, социално положение, в т.ч. възрастни хора и ветерани спортисти или любители на спорта, за участие в спортни прояви от държавен (ДСК) и международен спортен календар (МСК) като спортни състезания, прегледи, масови спортни прояви и други спортни дейности по различни видове спорт, организирани и провеждани от спортните федерации.

Спортните федерации, които организират спортни дейности за повишаване на физическата активност и практикуване на различни спортове от целевата група над

трудоспособна възраст и чрез които ММС подпомага такива дейности са Българска мастърс федерация (БМФ) и Българска федерация „Спорт за всички“ (БФСВ).

През 2023 г. с финансовата подкрепа на ММС в размер на 110 000 лева от **Българска мастърс федерация** (БМФ) са реализирани 18 спортни прояви от ДСК по следните видове спорт/спортни дисциплини: ски алпийски дисциплини, ски бягане, плуване, планинско бягане, тенис на маса, лека атлетика, бадминтон, бридж, волейбол, лека атлетика (хвърляния), водна топка, мини футбол, кану каяк, вдигане на тежести, с 1 886 участници от 29 спортни клуба – членове на БМФ. Взето е участие на ветерани спортисти в 7 спортни прояви от МСК по следните видове спорт/спортни дисциплини: тенис на маса, лека атлетика, бадминтон, гребане, стрелба с лък, със 163 участници от България.

През 2024 г. с финансовата подкрепа на ММС в размер на 140 000 лева от Българска мастърс федерация (БМФ) са реализирани 18 спортни прояви от ДСК по следните видове спорт/спортни дисциплини: ски алпийски дисциплини, ски бягане, плуване, планинско бягане, лека атлетика - хвърляния, тенис на маса, мини футбол, лека атлетика, водна топка, бадминтон, кану-каяк, бридж, вдигане на тежести, с 2 543 участници от 29 спортни клуба – членове на БМФ. Ветерани спортисти са участвали в 7 спортни прояви от МСК по следните видове спорт/спортни дисциплини: плуване, лека атлетика - на открито, в зала, индивидуален маратон, тенис на маса, световни мастърс игри, включващи всички видове спорт, с 200 български участници.

През 2023 г. с финансовата подкрепа на ММС в размер на 120 000 лева от **„Българска федерация спорт за всички“** са реализирани спортни прояви, турнири и масови спортни мероприятия с общо 28 564 участници, в т.ч. хора над 60-годишна възраст.

През 2024 г. с финансовата подкрепа на ММС в размер на 130 000 лева от „Българска федерация спорт за всички“ са реализирали спортни прояви от ДСК, масови спортни мероприятия с общо 23 315 участници, в т.ч. хора над 60-годишна възраст.

Всички прояви за 2023-2024 година, включват различни целеви групи, в които няма ограничения по отношение на възрастта и пола, в които се включват голям брой хора над трудоспособна възраст.